

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXVII. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1897. Augusztus 5.

31. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY IVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentu-
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Ünnepi beszéd

a segesvár-fehéregyházi csatatéren felállított Petőfi-szobor lelep-
lezési ünnepélyén, júl. 31-én.)

A mi édes hazánk, Magyarország megalapítása második ezer esztendejének elsőjét nem innepelhetnők méltóbb helyen, mint itt ezen a téren, melynek minden porszeme, minden göröngye, a levegő, melyet beszívunk, az illat, mely gyönyörbe ringat, a felettünk kiterjesztett menyboltozat, a mult idők megszentelt emléke és a hálás kegyelet: mind-mind élő bizonyága a mi édes hazánk, Magyarország függetlenségeért, önállóságáért, szabadságáért kiontott vérnek; annak a vértanuságnak, mely eget kér, eget követel.

Ezen a téren, ebben a pillanatban, Magyarország szíve dobog.

Magyarország nem geográfiai fogalom. Magyarország határait, tartalmát nem a Kárpátok égbe rontó bércei, nem Erdély sziklai teszik. Nem a fejedelmi Duna, nem a szilaj Tisza, sem a mi Marosunk, Szamosunk völgyei, nem a nagy Alföld rónasága sem. Szépek ezek, fölségesek. Irigylitőlünk a szomszéd, a barát és ellenség; irigylit egész Európa. Ám, ezeket elveheti tőlünk a tatárjárás; elsöpörheti a felhőszakadások vihar-bömbölése; romokká temetheti a földindulás.

Országok születése, országok fennállása, örök-elete. más világrend törvényei alatt állanak. Ezeket a törvényeket világi hatalom nem adhatja, nem korlátozhatja, el sem veheti. El nem vehetik még a természeti erők sem: mert ezek ott benn vannak egy népnek szívében, lelkében, erkölcsében, jellemében, lételének föltételeiben. Ezek lelki szükségek, örök emberi törvények, melyek, mint az Ur szelleme a vizek felett egykoron, ott lebegnek a romok felett is soha el nem multható örökkévalóságban; diadalmukat ünneplik a leggyászosabb sirhalmok felett is.

Ezért dobog ma össze minden magyar szív. Ezért van e pillanatban velünk egész Magyarország,

mint ott volt Izrael a Nebo hegyén, „midőn eltemeté az Ur Mózeszt a Moáb földén, Beth-Peor ellenében, holott senki sem tudta az ő temetésének helyét“, csak siraták és gyászolák az egész népnek fiai harminc napig, mert érezték, tudták, hogy a kinek tisztességét tesznek, nem csak az övék volt, de ők maguk voltak egészen.

Ez a mi történetünk e pillanatban.

Hosszu, fáradhatatlan kutatás után tudtuk meg, hol ringott hőlcsoje; soha se fogjuk megtudni egész bizonyossággal, hogy itt, vagy ott, vagy amott pihennek-e elhalt porai annak a nemzeti szentnek, kinek emlékét megőrizni, lesz hivatalva itt e szerény szobor.

És jól van ez így. A ki a mindenségé volt életében, hadd maradjon a mindenségé halálában is; maradjon Petőfi Sándornak.

E név előtt hajtsátok meg zászlóitokat.

Midőn ezer éves hazánk nagyjait emlegetitek, e név a legelső között legyen. Midőn arról van szó, hogy hétköznapi embereket kánonizálnak, azt a gondolatot forgassátok elmétükben: „azon leszek, hogy nevének nagy innepet szentelnének.“ Mert Petőfi Sándor megdicsőülése az évszázadokon keresztül földönfutó magyar hazafiságnak; megtestesülése a hazaszeretetnek; életkivonata Magyarországnak.

Annak a Magyarországnak, melynek harci dicsőségét egy évezreden keresztül a szerencse néha fölemelte mind az ég boltozatáig, holott három tengerpart vidéke volt határa; néha ugyan a szerencse megalázta Várnáig, Mohácsig; de Magyarország küzdött, vergődött, élt és megszülte Petőfi Sándort.

E név előtt hajtsátok meg zászlóitokat.

Ez a név nem szimbolum csupán, mely tanít, oktat és emlékeztet a multakra; ez a név a „teremtés“, mely figyelmünket elkötelezi a jövő századokra.

Petőfi abban a korban született, mely a nem-

zeti lét elpusztulása és az ujjászületés kinszenvedése között, vergődött. Apokaliptikus idők. A csodák korszaka. Ő énekelte: „isten csodája, hogy még áll hazánk!”

Isten csodája! De él, de van, de lesz mindörökké. Mert földjébe beledobta lobogó szívét, ezt a lángoló Vulkánt, mely fölmelegíti mind az idők végéig. Mezeinket, rónáinkat, halmainkat, szikláinkat nem tapodta meg, hanem égbe rontó lelkének szárnyain fölemelte az örökkévaló világokba, és megszentelte. Megnyitotta ajkait a világirodalomban páratlan költeményeiben, és mint az utolsó ítélet trombitája harsogta: tiszteletet adjatok az emberi méltóságnak; jogot a népek; szabadságot a szellemnek, tehát minden élő lénynek; mert közösen a mienk, mindnyájunké a föld, az ég, a levegő, a szél, a harmat csöppje és a nap-sugár; mindnyájunknak istene az isten. És e hangokra megszületett a magyar politika, a magyar irodalom, a magyar szabadság, a magyar haza, mert megszületett március 15-ike.

Őrült ember volt az, és örült hatalom, mely ezt a napot forradalomnak bélyegezte, és elnyomására felzúditott minden poklokat. Nem forradalom volt az, hanem „kijelentés.” A szentlélek kitöltetése a Duna, Tisza partjain. A halottaiból feltámadott Magyarország menybemenetele.

Attól a naptól fogva a népek és nemzetek családfájába egy új, ifjú, életerős ág oltatott. Új csillag támadt a firmamentumon. Addig nem ismert organizmus az ismert nemzetek életében.

Soha önzetlenebbül nem nyilatkozott a lemondás, és önmegtágadás, mint akkor. Az áldozatkészség soha nem volt oly csodaszerű, mint akkor volt a magyar nemzetnél vagyban, vérben, életben. A lobogás, a lelkesedés, a nemes indulatok elszántsága, tettereje még soha nem állottak anyira szolgálatában a szabadságnak, a hazaszeretetnek, az örök emberi jogoknak, mint akkor a mi édes hazánkban, mely ekkor alapított meg másodszer, véglegesen, örök időkre a márciusi ifjuság által, melynek vezére, lelke Petőfi lángszelleme volt.

E név előtt hajtsátok meg zászlóitokat!

Mert Petőfi látnoki szellemében Magyarország ezeresztendő életének minden diadalma, minden kinszenvedése megnyilatkozott az életrevalóság minden föltételével, a halál-megvetés minden heroizmusával. Ezeknek nevében megnyíltak a börtönök. A bilincseit széttört nép helyébe oda lépett a szárnyakat öltött szabad, független nem-

zet. A rabszolgaságra elítélt tartomány helyét elfoglalta az önállóságát megérdemelt és méltán követelő Magyarország. Második eset a világtörténelemben, hogy egy maroknyi nép váltja meg az emberiséget. Egykor Izráel a keresztyénséggel; most Magyarország a haza- és szabadság-szeretettel. A Galgotha és a segesvári mezők. Ott a lelki, az erkölcsi szabadság a bünbocsánattal; itt a polgári szabadság az egyéni, nemzeti és emberi jogok kultuszával.

Mint az esztendőben a balzsam-ontó tavasz: **ezen** az idők a népek, az emberiség életében a sátoros-innepek. Elvész a mindennapi élet, az utca; a test szenvedélyei, a föld gyönyörei elvesztik bolondító hatásukat: ezek helyett szárnyakat ölt a lélek és repül az örökkévaló világok felé. Ez a szép, a jó, az igaz országa. Ez az ideál; ez az eszmények világa. Az a világ, melyért élni, fölséges; meghalni, méltó cél a halandó ember előtt.

Ez az örökkévaló eszme, ez az eszményi világ hatotta át hazánkat félszázaddal ez előtt. Ennek hatása alatt kelt szárnyra a nemzeti Geniusz, és megszólalt addig soha nem hallott erővel, csodálatos szinnel, és a halottakat is feltámasztó hatalommal. Megnyíltak a temetők. Kikelt sirjából a nemzeti önérték és követelte jogát. A nemzet előkelői, kik egy század óta nyelvben, érzésben, gondolkozásban elszakadtak volt fajunktól, Magyarország határain kívül éltek, visszasimultak a nemzethez és oda állottak az első csatasorba, harcolni, és meghalni Magyarország feltámasztásáért. Ekkor támadt az a hősiesség, mely nem tanulta a hadakozást, de győzedelmes csatákat vívott, és megszerezte magának a világ előtt a legendás félisten nevet. A többi nagyok mellett, ennek a kornak lelke, az eszményi világ törekvéseinek prófétája, látnoka, a magyar Tirtaeus, Petőfi Sándor volt.

Mert, ha volt szív, mely hazáját szerette, úgy Petőfi volt az, ki széttörte szívét, hogy belőle jusson a legparányibb göröngynek is. Ha volt lélek, mely lobogott a világ-szabadságért, úgy Petőfi lelke volt az, mely felséges költeményeiben túl az oceánokon is hirdeti az örök-emberi jogokat. Ha volt valaha lemondás, úgy Petőfi tette meg azt: elhagyva ifjú hitvesét, egyetlen gyermekét, hogy fölemelje az elhagyottakat, hogy gazdaggá tegye a koldusokat lélekben; bilincseket tört szét, hogy szabaddá legyen a szabadnak teremtett rabszolga. És ha volt valaha önfeláldozás, akkor Petőfiben

nyert testet. Ott született az Alföldön. Lelke ott mélyedt el a végetlenség szeretetében. De, hogy ezt megközelíthesse, hogy lelkének eszménye egyesülhessen az örök eszményivel, az istennel: eljött hozzánk, mert a mi szikláinkról csak egy lépés a menyország, és a mi szabadság-szeretetünk nyitva tartja azt minden igaz magyar hazafi számára. Petőfi eljött hozzánk, feláldozni magát a szabadságért; eljött hozzánk: meghalni.

Meghalni! Ki hiszi azt el valaha, hogy Petőfi meghalt!

Hiszen, itt körülöttünk élnek az élő erdők, melyek őt látták. Él a madár, mely tőle lopta el dalát. Él a virág, mely tőle nyerte himporát. Él a sas, mely tőle örökölte szárnyait. Él az isten... Ki hiszi azt el valaha, hogy az isten képére teremtetett ember meghaljon?

Petőfi él!

És élni fog, míg egy szív lesz e földön, mely áldozatra képes a szabadságért a hazaszeretet nevében. Ezért dobban e téren e pillanatban egész Magyarország szíve. A segesvári mezők nem a vég, hanem a megdicsőülés kezdete. Nem kripta, hanem Pantheon. Templom, melyben egész Magyarország leborul, és hálás kegyelettel áldja azoknak emlékét, kik itt ontották vérüket érte.

Mi, a kik veletek egy sorban küzdöttünk; de a kiket akkor a halál gyermek-voltunk miatt áldozatul nem követelt; a kiknek a gondviselés megengedte, hogy jó vénségben, az azóta felnőtt nemzedékekkel együtt leborulhassunk megszentelt emléketük előtt: mi lelkesedéssel hirdetjük a világ négy tája felé, hogy bár még igen sok kívánni való van hátra, de ma már a ti véretük árán, a ti sirhalmotuk felett, új életnek indult, boldogabb haza zárta nevetöket szívébe. Míg egy vértanu lesz; míg egy magyar fog élni ezen a földön: a ti emléketük élni fog.

Sirotok felett lengjen béke. Ez emlék felett örökdjék a kegyelet. Hazánk felett a nagyság, a dicsőség, és a honszeretetnek áldásai láttassanak meg újabb ezer esztendőig. Áldás megdicsőült emléketükön!

Szász Gerő.

Jelentés

a brassói ev. ref. egyház állapotáról 1896-ban.
(Vége.)

A múlt év volt hazánk fennállásának millenáris esztendeje, egyháztanácsunk, hogy a május hó 10-én tar ott dísz-istentiszteletünk az alkalomnak megfelelő legyen. erre nagy gondot fordított. Választottunk 24

rendezőt a tanuló és iparos ifjúságból, templomunkat lobogó-díszszel ékesítettük, meghívtuk az innepélyre az összes hatóságokat. Az innepély reggelén templomunk előterén, már 9 órakor százával tolongott a közönség. Tíz órakor, midőn vezetésem alatt presbiteriumunk a templomba vonult, zsufolásig telve volt közönséggel. Ott volt a főispán a megyei tisztikarral, törvényszéki elnök a hivatalnokokkal, ügyészség, járásbiróság, városi tanács, és tanári karok képviselője, a törzs-tisztikarból nyolc egyén, a nőegylet, a csizmadia-társaság saját zászlója alatt, kereskedő és iparos-egyletek, m.-kaszinó, polgári kör, egy szóval, olyan közönség, hogy szebbet Brassóban aligha látott valaki egyhamar együtt.

Midőn presbiteriumunk a templomba lépett, dalárdánk rázendítette a himnuszt és vele együtt énekelt az egész közönség. A második ének végsorainál a szószékre léptem s ima után megtartottam alkalmi beszédemet, majd utó-imát mondtam és ezt követőleg újból dalárdánk a szózatot énekelte el. Innen a gyülekezet a templom előterére vonult, ez alatt a harangok zúgtak, mikor a közönség elhelyezkedett, dalárdánk alkalmi dalt énekelt, utána én tartottam beszédet és felhívtam a közönséget a tíz milleniumi fának a nagy alkalom emlékére való elültetésére. Most az előre megásott gödrökbe fehérbe öltözött leányok beállították az általam megnevezett fákat: I. Ferenc József fa, Mátyás király fa, haza fa, nemzet fa, Szász Domokos fa, Árpád fa, Bethlen András fa, szabadság fa, egyenlőség fa és testvériség fa. Míg a fának gyökerére jelmondatok kíséretében földet vetettünk, addig a dalárda a himnuszt és szózatot énekelte. Ezután egy berekesztő-beszédet mondtam, majd a dalárda éneke zárta be a lélekemelő innepélyt. A milleniumi fák elültetésénél, átlagos számítás szerint, 5—6 ezer ember lehetett jelen, mert nemcsak a templom tere, hanem az utca a templom vonalán szintén tömve volt emberrel. Innen presbiteriumunk emelkedett hangulatban a gyülekezetbe vonult, hol díszgyűlést tartottunk, melynek egyetlen tárgya milleniumi innepélyünk jegyzőkönyvre vétele volt.

Rendeztünk az összes tanuló ifjúságnak is milleniumi istentiszteletet, mintegy 500 tanuló vett benne részt; a felnőttek közül, kik jelen voltak, jól eső örömmel szemlélhették gyülekezetünk, hazánk jövő reményeit, a mint hazafias és vallásos ihlettől áthatottan zengettek háladalt a gondviselő istenhez, nemzetünkhöz tért atyai kegyelméért.

Egyháztanácsunk engedélye folytán, az állami népiskolák és iparos tanonc-iskola növendékei szintén templomunkban tartották meg milleniumi innepélyüket, nagy számú közönség jelenlétében. A filiák között Zernyesten és Töröcsvárt tartottam milleniumi istentiszteletet, mindkét helyen előre kihirdetvén az alkalmat, igen nagy részvétel mellett. A brassói magyarság által rendezett milleniumi március 15-én az innepi beszédet szintén én tartottam.

A Brassóban felállított Árpád-szobor avatási innepélyén egyházunk, habár nem is adatott kellő mód, és alkalom gyülekezetünknek, hogy részes legyen az innepély cselekvő részében, mint törül metszett magyar egyház, mindent megtettünk, hogy érvényesüljünk ez

alkalommal is. A miniszter fogadtatására, hosszú kocsi-soron, lengő lobogók alatt kivonult testületileg presbi-teriumunk. A tisztelegesen 60 egyháztagnak vett részt, úgy hogy midőn a miniszter szép küldöttségünket meglátta beszédemre adott válaszában kifejezést adott kellemes meglepetésének. Másnap, bár nyolc órára volt téve a kath. templomban a diszistentisztelet, mi már reggel hét órakor alkalmi istentiszteletet tartottunk, és így, dacára, hogy másképp volt tervezve, mégis mi reformátusok voltunk az elsők, kik e napot megszenteltük hálaadással.

Ime, a hálaadó év minden pontján gyülekezetünk hitűségének és hazafiságának mily szép tanujelét adta, tehát az eltelt nagy esztendő is bizonyosságunk lehet a mellett, hogy magyar vallásunk és hazánk szeretete egymás nélkül el nem gondolható.

A hittan tanítás és a konfirmációra való elkészítés, a törvény előírása szerint hajtattott végre a mult tan-esztendőben is. Az összes tanulók létszáma az alsó-, közép- és szakiskolákban 570 növendék volt. A konfirmált növendékek száma 80. A hittant az elemiben Saja Viktor kántor, a polgári leányiskolában Dánér Ábel ref. vallásu állami tanító, a közép- és szakiskolákban és a konfirmáló növendékeknek én tanítottam. Hogy mily eredményt értünk el a tanítással, arról a szülők a vizsgák alkalmával meggyőződhetnek és mi a kifejezett elismerésben fáradságunknak jóleső jutalmát élvezzük.

Nem hagyhatom itt említés nélkül egyházi dalárdánkat sem, a mult évben is úgy estélyek rendezése, valamint egyházi ünnepélyeinken való szereplése által bebizonyította életrealóságát. Hogy azonban dalárdánk erőben izmosodjék és szép hivatásának magaslatán megállhasson, kívánatos, hogy az egyháztagnak teljes támogatásukban részesítsék. Kérem tehát közgyűlésünket, iratkozzék be lehetőleg mindenki a pártoló tagok sorába, hadd vetközzük le már egészen azon a magyar ember természetében fekvő régi hibát, hogy minden jó, a mi idegen, és semmi sem megfelelő, a mi a miénk.

Különben e megjegyzést nem panaszképpen mondom, mert az utóbbi időben igen szép számmal látogatják a hivek, sőt mások is dalárdánkat; hanem egyszerűen azért, mert még mindég vannak többen olyanok, a kik a pártolók sorából hiányoznak, a dalestélyeken nem jelennek meg. Azonban, remélem, hogy a kölcsönös ráhatás által elérjük mihamarább e tekintetben is a kívánt célt, s így dalegyletünk ügye egészen szilárd talajra fog helyeztetni.

A könyörülő szeretet munkáját is teljesítette egyházunk az elmúlt évben. A »Molnár János« szegényeket segélyező alap kamataiból és a szegények perselyéből, több, mint húsz szegénynek nyújtottunk segélyt. A Brankován-alapítványnak egyházunkra eső 100 frt. évi kamatjából, két alkalommal 70—70 szegény lett segélyezve. Nagyobb mértékben gyakorolta a könyörülő szeretetet protestáns nőegyletünk, rendes havi segélyek címén kiadott 135 frtot, rendkívüli segélyt 21 frtot, és több, mint 80 hitsorsos szegény tanuló gyermek, több öreg asszony kaptak ruhát, tiz szegény család egy-egy negyed-öl fát hazaszállítva, karácsony ünnepe alkalmával. A segélyezésre és tőkegyűjtésre egyeletünk előadásokat rendez. A mult évben is Csiki G. nagyszabásu szimfü-

vét »A proletárok«-at adta elő műkedvelő társaságunk és egy igen szépen sikerült koncertet rendeztünk. Nőegyletünknek, a mult működési év zártán, tőkevagyon 3386 frt. 70 krt. tett ki, az alap tehát még nem nagy, de évről-évre gyarapodván, mindinkább módot fog nyújtani nőegyletünknek arra, hogy könyvet törüljön, fájdalmat enyhítsen, szegény gyermekeket felruházhasson. Itt is, mint dalárdánknál tettem, a hivek pártfogására appellálok: megjegyezvén, hogy a hazafiság nem üres szólamokban, hanem az igaz ügy támogatásában áll. Vallásunk pedig arra tanít, hogy boldogok az irgalmasok. Legyen tehát a mi dicsekedésünk abban, hogy támogassuk a nőegyletet üdvös működésében.

A mult évi közgyűlésen említettem volt, hogy úgy dalárdánk, mint nőegyletünk, egy szóval egyházunk általános érdeke, egy nagy terem építését égetően szükségessé tette, de a hivek áldozatkészségéből, tekintve a templomépítés után még most is fizetendő teher arányait, ezt létesíteni, nem lehet; már akkor jeleztem, hogy más uton kísérlem meg, a célhoz jutni. Egy év után jelenthetem, hogy az isteni kegyelem és a nemes keblű honfiak támogatása folytán, a jövő tavaszon a terem megépítjük, és így egy év múlva dalárdánknak, nőegyletünknek, egy szóval, egyházunknak szolgálatára fog állani. Majd annak idején a fölszerelés költségeihez a hivek áldozatkészségét, egyháztanácsunk igénybe fogja venni, azt hiszem, nem lesz senki, a ki majd megtagadná filléreit. Mert, ha megépül nagy termünk, az elősoroltakon kívül, még felolvasó estélyeket is fognak abban tartani, ezeken mindenki részt vehet és szorakozás mellett, lelket mivelheti.

Ime, ilyen dolgokban forgolódik kálvinista egyházunk; avagy, midőn ígét hirdet, munkára serkent, tanít, érzelmeiket nemesít, irgalmas cselekedetet gyakorol: nem isten dicsőségét és a haza javát munkálja-e?

A templomot a hivek igen szép számmal látogatták a mult évben is, a mit igazol azon körülmény, hogy a költségek leszámítása után, 135 frt. 75 kr. perselypénz lett az egyház pénztárába elszámolva. Hogy jövőben is a buzgóság megmaradjon, de sőt emelkedjék a templomlátogatás terén, ez az én igyekezetem mellett, jórészen a presbiter, és képviselő aai. buzgóságától függ, ők hivatottak, előljárni, és példát adni a keresztyén élet gyakorlásában, a gyülekezet szeme rajtuk függ, meglátja üres helyöket; de függ az apáktól és anyáktól is, hogy az ifjuság előtt jó példával járjanak elől. Építsük tehát jövőben is egy értelemmel magunk között istennek országát, hogy az Urnak lelke nyugodjék rajtunk.

Az év zártán a számadások Vén F. István és Kiss András gondnok aai. által benyújtattak, és kellő módon ellátva, az egyházmegyei számvevőséghez végellátás végett beterjesztettek.

A számadások állása a következő: egyházközségi és iskolai alap 8602 frt. 95 kr. és 209 frt. 07 kr. kamathátrálék. Molnár János szegényalap 347 frt. 32 kr. Kepe-törlesztési alap 475 frt. 58 kr. Az 1896. évi egyházi és iskolai alap bevétele volt 6602 frt. 66 kr. Kiadás 4661 frt. 27 kr. Pénztármaradék 1941 frt. 39 kr. Hátrálék beveendő 209 frt. 07 kr. A pénztármaradék nagysága onnan ered, hogy a jövedelmek jórészt év vé

gén folynak be, de miután az év első felében sok kiadás van, ezek fedezhetése céljából, egy rész évről-évre pénztármaradéknak fentartatik, hogy fennakadás ne legyen a kiadások fedezésénél. Molnár-alap bevétel 40 frt. 34 kr. Kiadás 16 frt. 34 kr. Kepe törlesztési alap, bevétel 20 frt. 70 kr. Kiadás semmi.

A nemes áldozatkészségnek a múlt évben is egyes buzgó afiai igen szép tanujelét adták. Koos F kir. tanácsos, ny. tanfelügyelő, az egyháznak adott könyvtárát, a múlt évben is gyarapította. Gróf Bethlen András, főgondnokunk 100 frtot adományozott egyházunk szükségére. Gábos Dénes templomunk előrsze számára egy 15 frt. értékű zsolttármutatót készített. Az orgona-alap javára egy estély jóvedelme 22 frt. 30 kr. Benedek Pál aa. gyűjtött orgonára 15 frt. 90 krt. A tisztviselők szállásbizottsága adott orgona-alapra 4 frt. 25 krt. Alsó József orgona-alapra adott 1 frt. 50 krt. A konfirmált ifjak maguk között gyűjtöttek 12 frt. 90 krt. Orgona-persely 3 frt. 19 kr. Vén Ferenc-István gyűjtött orgonára 30 frtot. Szerényi József adománya egy 30 frt. értékű keresztelő oszlop, Szabó Antal gyűjtött az orgonára 29 frt. 20 krt. Gyenge Mihály adott az orgonára 1 frtot. Szerényi József, iparfőigazgató ajándékozott a templom hajóivére egy 120 frt. értékű bordó plüss, aranyrojtos draperiát. Hájek Rudolf a teremalapra 25 frtot. Szabó Lajos 27 frt. 50 krt. toronyóra-alapra. Dr. Gencsi Endre főtörzsorvos készítettett 200 frtért 4 drb. diszpadot a templomba a presbitereknek. Tehát az összes ajándékozások pénzértéke a múlt évben 645 frt. 73 krt tett ki. Valóban, szép megnyilatkozása ez az áldozatkészségnek, a hithűségnek. Hála a gondviselésnek, hogy a folyó évben is vannak olyanok, kik nemes cselekedeteikkel egyházunk előmenetelén munkálkodnak, de róluk csak esztendő ilyenkor emlékezem meg.

Mélyen tisztelt közgyűlés. E rövid vonásokban vázolt képe mult évi működésünknek, azt hiszem, mindnyájunk lelkét meggyőzte a felől, hogy brassói egyházunk itt e végpontján hazánknak, nem csak vallásos, de hazafias, nagy missziót is teljesít; e meggyőződésünk bizonynyal a jövőben is tudni fogjuk egyházunk iránti kötelességünket.

Most pedig, Molnár János, ny. lelkész, Koos Ferenc, Orbán Ferenc, Gencsi Endre, dr. Kovács Áron, dr. aainak, presbiteriumunknak, képviselőtestületünknek, mindazon egyháztagoknak, kik ellakadás nélkül mellettem, és ügyünk mellett állottak, köszönetemet nyilvánítom, ezután pedig évi működésünket, és ennek elbírálását a közgyűlésre bízom. Az áldások osztogatója, a mi istenünk virágoztassa hazánkat, egyházunkat, minket pedig áldjon meg bölcs szívvvel, értelmes lélekkel.

Péchy Árpád,
ev. ref. pap.

Az egyházmegyéből.

A marosi egyházmegye közgyűlése.

A marosi ref. egyházmegye július 7-én tartotta meg ez évi tavaszi közgyűlését Maros-Vásárhelytt. Nyomatott meghívókat kaptunk, s benne volt a »Tárgysorozat« is. Nagy volt a meglepetésünk, mikor az első pont alatt ezt olvastuk belőle: »Rövid ima«. Így hát nem lesz a szoká-

sos istentisztelet közgyűlés előtt, mikor egy-egy ifju papunk mutatja be magát paptársai előtt a várbeli templomban. De nem volt okunk panasztételre, mert fiatal paptársunk Sámuel Aladár, tartott rendes istentiszteletet, messi földrűl, a bekecsaljai szentföldrűl hozván le a világosság ígeiből, melyeket ott hintetget azon a nagyon is szemmel tartandó helyünkön, hová jó falusi papnak rendelte a gondviselés, s hol ő erős missziót csinál. Örültünk a szépen kidolgozott és előadott beszédnek, meg annak is, hogy a közgyűlés folyama alatt magyarázatát adta az esperes azon ténykedésének, hogy a tárgysorozat első pontjába miért nem vette föl, a régi mód szerint, az isteni tiszteletet. Avagy, nem tudnók éppen mi, hogy Isten nevében kezdem el.

Az isten ígé meghallása után, a vármegye háza közgyűlési termébe sereglettünk. Itt nem hányták még szemünkre, hogy felekezeti célra miért engednek át közhelyet, ha mindjárt ideiglenes használatra is. A tárgysorozat egyes pontjainak letárgyalása vonzott. Bizonyos kíváncsiság is gyorsította lépteinket, a gránit-kockákon előre sietni, a gyűlésterem asztalai köré ülni, mert egy új vezérkar évi működését óhajtottuk szemlélni.

A tárgysorozat szerint, az első szó az esperest illette meg. Ravasz Jánost közfelkiáltással választottuk volt esperessé egy év előtt, és jó reménységünk szép valóságra vált, mert miután még a közgyűlési tagok névsora felolvastatott, ő vette elő ivekre terjedő esperesi jelentését, melyben megírta minden megvizsgált egyházzól tanulságait, s melynek olvasását nagy figyelemmel és érdeklődéssel hallgattuk. Nehányszor éljenzés zengett a teremben, mikor egy-egy ekklézsiának buzgóságáról és a lelkes pásztor zászlóvivéséről hallottunk szót. Vizitációi ténykedéséből azt látjuk, hogy nem kimél sem időt, sem testi fáradságot, s alig pár egyház látogatása maradt el a közgyűlésig, ezek is a szomszédjában, talán, mert szemei odáig úgy is ellátnak és fülei hallanak. Ravasz János az az ember, ki nem címet keresett az esperességben, hanem szolgálatot vett magának, hogy egy terjedelmes egyházmegyének kormányzását úgy vigye, hogy mindenek ékesen folyjanak, jó renddel legyenek a mi dicsekedésünkre és az isten dicsőségére. S a marosi egyházmegye azt az embert találta meg esperesében, a ki elég erélylyel, buzgó odaadással s jó és szeretetteljes tanácsokkal akar és tud eljárni ügyeink elintézésében. Isten éltesse őt nekünk! Teremtett itt virágzást, szedjen majd gyümölcsöt.

Az egyházmegyei tanácsban egy év leforgása alatt végzett munkásságról tette meg ezután csinos jelentését Dali János, új főjegyzőnk. Az ellátott ügydarabokhoz nem is szólhatnánk; de azt nem hagyhatjuk említés nélkül, a mit tapasztalunk mélt. Nagy Sámuel főgondnok urról, azt az igazi egyházas, buzgó kálmvista egyház-szerelmet, melyet az egyháztanács-ülések iránt tanusit annyira, hogy azzal az önvallomással bünteti magát egy közgyűlés előtt, hogy ez évben egyszer nem jelent meg az ülésen betegsége miatt. Sok ilyen embert kellene fogva vinnünk a Krisztus egyházának a világiak közül, ha beszélünk szent népről és királyi papságról.

Következett a tanügyi előadó jelentése az iskolai állapotokról, Nagy József tollából. Új ember és sok megfigyeléséről teszen tanúságot az a gyűjteményes munkálat, melyből hallunk örvendeteset is; de még mellette azt a

bajt, hogy majd mindenütt több tanköteles jár iskoláinkba, egy tanító keze alá, mint az országos törvény megszabja; de egyházaink erejét túlhaladja két iskola s két tanító fenntartási szükségleteinek kielégítése. E mezőn az államra vár a cselekvés kezdeményezése és fejlesztése. Tanító-hiányban bőségünk van, mit láthatni a »Prot. Közl.« hivatalos részének hirdetéseiből, holott is a marosi egyházmegyéből bőven veszen ki részt a hivatalos rovat.

Végül, jöttek a pénztárnoki és számvevői jelentések. Egyik gyűlésünkön történt vala néhány évvel ezelőtt, hogy egy marosi pap nem fogadta el pénztárossá választását, indokolván ezt Judás történetével, s a szentírás emé szavaival: a pénznek szerelme a léleknek gyötrelme. A felolvasott jelentésekből azt értettük meg, hogy ezek a hiva-

talósaink is hüen sáfárkodtak, és hogy I. Pét. IV. 9—10. verseit meg-megolvasgatják.

Utoljára egy indítvány is tétetett Deák Lajos, kir. tanácsos, világi képviselő által, hogy jövőre a marosvásárhelyi templomokban, a közgyűlést megelőző vasárnapokon, hirdetessék ki az egyházmegyei közgyűlés mikor tartásának ideje, hogy a városi közönség is hallgathassa meg a szónokot, ki most csak papoknak prédikál. Közhelyesséssel találkozott az indítvány, s jövőre így is lesz.

A gyűlés, minden tárgyat feldolgozván, bezáratott és következett a szokásos közebed, melyen a szokásos szellemes pohárköszöntők nem hiányoztak.

Kali József,
nagy-erneyi ref. pap.

TÁRCA.

Dolgozatok a gyakorlati lelkészet köréből.

(Irta Dr. Tüdös István. Miskolc. Lövi J. fia tulajdona. 1897. 168. l. Ára 1 frt. 30 kr.)

(Folytatás.)

Tagadhatatlan, hogy mindaz, a mit szerző beszédében főlemlit, a reformációnak köszönhető, de az is igaz, hogy a reformáció által előidézett változásoknak ilyen takszátív, programmszerű felsorolása inkább való egy történelmi tankönyvbe, mint az egyházi beszédbe. Az egyházi szónoknak, ha az igehirdetés célját, az építést, nem akarja szem elől téveszteni, nem szabad a hallgatót csupán hangzatos frázisokkal, vagy az egyháztörténelemből vett, és sokszor elcsépelet, általános jellemzésekkel kielégíteni, hanem elvi szempontból, és a gyakorlati életre való tekintettel kell a reformáció korszakalkotó jelentőségét felmutatni. Bővebb fejtegetés helyett, legyen szabad, Langnak egyik beszédéből, melyben (Zsid. 12. 7—9. alapján) a reformáció elveinek a gyakorlati életre és kegyességre való hatását tünteti föl, pár részletet ide iktatnom.

»Az ember kiengesztelése istennel: ez az a feladat, melyet minden vallás megoldani akar. Bizonyos vagyok-e üdvösségem felől? Tudom-e, hogy meg vannak bocsátva bűneim? Bizhatom-e a menyben? Részes-e vagyok-e az isteni kegyelemnek? Feltehetjük ezt a kérdést százféleképpen, mindenik egyet jelent, a szívnek ezt a nagy kérdését: ki vagyok-e engesztelődve istennel? Minden vallás arra törekszik, hogy a remegve kérdező szívnek ezen kérdésre világos, biztos feleletet adjon, s a szív csak akkor tud megnyugodni, ha e kérdés felől biztosítva van.

Hogy állott a dolog e tekintetben a reformáció előtt? Biztos volt-e a katolikus ember ezen kérdés felől? Nem; soha bizonyosságra nem juthatott; a szív legfőbb java, üdvössége ügyében mindig nyughatatlan maradt kapkodott egyik cselekedettől a másikhoz, egyik bucsujáró helytől a másikhoz; minden nap egy új eszközt talált: új imát, új formulát, új együletet; melyekhez magának jogot vásárolt; örök nyugtalanság egyiktől a másikhoz, de a szív az idvesség bizonyosságát sehol föl nem találta.

Ekkor jött a reformáció s szilárdságot nyújtott az embernek e fontos kérdés felől. Hogyan tette ezt? Nagyon egyszerű módon. Az egészet ebben az egy tételben foglalta

össze: az ember hit által igazul meg. Más szókkal: ragadja meg az ember az istenit közvetlenül maga, és zárja saját szívébe. Ezt jelenti a hit szó. Fogadd be istent úgy, mint Jézus megjelenésében és halálában magát kijelentette, mint szerető kegyelmes istent; fogadd be őt lelkedbe, s érezd magadban, mint megelevenítő erőt; s akkor saját kebledben buzog fel az a varázsforrás, mely a multból a szív minden sebet begyógyítja, minden veszteséget kiótol, jövőre pedig erőt kölcsönöz minden jóra. Akkor az üdvösség már birtokoddá vált; akkor a menyországot önmagadban fogod feltalálni, mely az életben s a föld göröngyei közt vigasztal, fölemel, és megszentel.

De a miért a szív szilárdra lett istenben, nem következik, hogy szilárd lenne az életben is. A vallásos kedély nagyon könnyen lesz ingadozóvá a világi életviszonyok között. És nem így volt-e a kath. egyházban? A világot szentségtelennek, profánnak tekintették. A polgári, a családi élet, a földi hivatás betöltése csak alárendelt dolgok voltak, melyekkel az üdvösségnek semmi köze. Ekkor jött a reformáció s szilárdságot hozott a szívnek a földi élet viszonyaiban is. Egy szolgáló, mondá Luther, a ki kötelességét teljesíti, megteszi, a mit háziasszonya parancsol, nagy és szent dolgot cselekszik. Egy családanya egy élő szent. Midőn a földmives, a polgár felebarátját segíti, ha bajban van, mikor a felsőség a rosakat bünteti, a jókat jutalmazza, mikor az alattvalók a törvénynek engedelmeskednek: mindenik nagy becsü, és szent munkát végez. Így mutatta ki a reformáció a kegyesség természetes útját, midőn a mindennapi kötelességek egyszerű, zajtalan teljesítését vallásos dolognak nyilvánítja, s ezzel megnyitotta a vallás előtt azon tért, melyen mozognia kell a családi, a polgári életben, és az élethivatásban.« (H. Lang: »Religiöse Reden« I. B. p. 302. etc.)

Ugy hiszem, hogy a ki Langnak ezen szavait elolvassa, többé nem kételkedik a felől, hogy a reformáció valóban »új eget és új földet« teremtett, hogy a kegyességnek, a vallásos életnek egészen új irányt, és új mezőt jelölt ki; míg a dr. Tüdös beszédében ezen új ég és új föld képe csak nehezen és meg lehetős homályosan dombozik ki.

A IV.-ik beszédben (1. Kor. III. 11. alapján) szerző azt igyekszik kimutatni, hogy »a keresztyén vallásnak tény-

leg nem más az alapja (értsd: alapítója), mint a Jézus Krisztus, és hogy a ki igazán vallásos akar lenni, az az ezen az alapon fölépült (!) ker. vallást egyáltalán nem mellőzheti.

Ha az alapul vett szöveget, s a megelőző verseket figyelemmel átolvassuk, első tekintetre észrevehetjük, hogy szerző azokat tévesen értelmezi. A III. r. 9. s következő verseiből kitétszóleg, Pál az ígehirdetők munkáját az építéshez hasonlítja. Az építés föltételezi az alapvetést. Korinthusban Pál az alapvető, munkatársai az alapra továbbépítők. Ő letette az alapot bölcs építőmester módjára, a mennyiben a vallás-erkölcsi élet szilárd, megingathatatlan alapja gyanánt a Krisztust, istennek erejét és bölcsességét, vitte be a szivekbe. Minden más alapot, (emberi bölcsességet, ékes művészi előadást, stb.) mellőzött, s alap gyanánt, csak a Krisztust tette le, hogy ne beszédre, hanem erőre épüljön istennek országa.

Az alapigében tehát szó sincs arról, a mit szerző beszéde első részében bizonyítgat, (t. i. hogy a keresztyén vallást Jézus és nem más (pl. Pál) alapította), de, ha volna is, nézetem szerint, teljesen céltalan dolog, az egyházi szószéken olyan kérdéseket feszegetni, melyek fölött a tudomány rég napirendre tért, s melyeknek tárgyalása semmi gyakorlati haszonnal nem jár. A második rész már inkább szövegszerű, de a textusban rejlő gondolat itt is oly egyoldalú felfogással, oly felületesen és emelkedettség nélkül van kifejtve, hogy sikerülnek egyáltalán nem mondható.

A VI.-ik beszéd, II. Kor. XII. 2—4. v. alapján, Pál életét mutatja fel megtérése előtt és megtérése után. Az első rész Saul, mint István vértanui halálának szemlélőjét, majd mint a keresztyének dühös ellenségét rajzolja, a ki öldöklést szomjuhozva, siet Damaszkus felé, hogy a Krisztus követőit börtönbe hurcolja, miközben lelkében mennyei világoság támad, megtér s az evangélium szolgálatába lép. A második rész pedig, néhány vonással, Pál apostoli munkásságát, önfeláldozó küzdelmeit és szenvedéseit tünteti fel.

Ez a beszéd, mint a fönnebbi vázlatból is látható, igen nagy tárgyat ölel fel, melyet lehetetlen egy prédikációban, s éppen az alapul vett szöveg védő szárnyai alatt kifejtteni. Mert ebben a szövegben (tekintélyes írásmagyarázók nézete szerint) arról a csodás látomásról, elragadtatott állapotról, illetőleg, benső kijelentésről (v. ö. Gal. I. 12. 15 16) van szó, melynek következtében Pál, Damaszkus közelében, elhagyta a «törvény utját», s a megfeszített Krisztus prédikálását tűzte életfeladatául. Ez a titokzatos átváltozás azonban nem egy pillanat műve volt. Nagy, belső, lelki forrongás, erőt emésztő, szinte titáni küzdelem ment végbe a farizeusi iskolában felnőtt s a hagyományos nézetekhez egész odaadással ragaszkodó Saulban, míg szakítani tudott multjával, s üldözöbűl apostollá, a valódi, a szent szabadságnak leglelkesebb, legbátrabb, egész az önfeláldozásig elmenő leghivebb hirdetőjévé és bajnokává lett.

Ez a nagyszerű, benső átváltozás, melynek lélektani megfejtése a legkiválóbb szellemeket foglalkoztatta, az egyházi szónoknak is oly bőséges anyagot szolgáltat tanulságos elmélkedésre, hogy szerző szinte megbocsáthatatlan vétket követett el, midőn rajta csak úgy könnyedén átsiklott, hogy Pál életéről és küzdelmeiről per longum et latum beszélhessen.

A XIII.-ik beszédben (Máté XVI. 13—18. v. alapján) előbb negatív, aztán pozitív, azt a tételt bizonyítja szerző,

hogy »az a köszikla, melyen a Krisztus anyaszentegyháza fölépült, nem a Péter apostol személye, hanem az ő élő hite volt.«

Ez a főtétel, nézetem szerint, helytelenül van az alapigéből kivonva. Mert az egyházi beszéd végeredményében nem egyéb, mint írás-magyarázat a szó legmagasabb értelmében; az írásmagyarázónak pedig a fősúlyt nem arra kell fektetnie, hogy a szövegben mi nincs mondva, hanem inkább arra, hogy minő gondolat van kitejezve. Szerző is sokkal helyesebben oldotta volna meg feladatát, ha az alapigére vonatkozó téves nézeteket csak a bevezetésben emliti fel, s a tárgyalás folyamán egyedül azt a célt tartja szem előtt, hogy a textus valódi értelme tisztán kidombródjék a hallgató előtt. Példa gyanánt legyen szabad hivatkoznom ifj. Coquerelre, a ki »Les clefs de St. Pierre« c. beszédében, a szóban levő textust következőleg értelmezi:

»Jézus, hogy méltólag megjutalmazza Simon hitét, (mely neki ezt az ünnepélyes nyilatkozatot sugallta: Te vagy a Krisztus, az élő Istennek fia!) így szólott: Én meg azt mondom neked, hogy te Péter (szikla) vagy, és ezen a sziklán fogom fölépíteni egyházamat... Én, a kit te isten fiának elismersz és vallasz; én az egyháznak alapítója és feje, téged azon épület első kövének ismerlek el és nyilvánítlak, melyet a földön fölépítendek. Az emberek között te voltál az első, a ki teljesen felfogtad, s élőszóval vallottad a bennem való hitet, következésképpen te vagy az első keresztyén. Az anyaszentegyház megkezdé lételét és te vagy első tagja. Léte azon pillanatban kezdődött, melyben te vallást tettél rólam. E kezdetnek mostantól fogva nincs vége, ez az épület örök időkre szól, és a pokol kapui nem lesznek erősebbek annál. (Ez a helyes fordítás. A Károlyi féle szöveg rosszul van fordítva, s jól meggondolva, képzelenség. V. ö. Egyházi reform. IV. évf. 104. l.) Ezt a képes beszédet rosszul értelmezték az emberek. Ezekben a szavakban két épület van: egyik a pokol, hol a sátán lakik, a másik az egyház, hoi az Isten az ur. Azt képzelik, hogy a két épület megtámadván egymást, egyik a másiknak kapuját be nem törheti. Pedig ez a felfogás téves, mert itt egy egészen izraelita képről van szó, a halálnak pusztasága és rettenetes országáról, a hol élet nélkül esend uralkodik, nehéz álom nyomja a lakókat, a honnan nincs szabadulás, s a melynek vaskapui, kiengesztelhetetlen kapui többször fordulnak elő a bibliai költészetben.

Jézus szavainak igaz értelme ez: Hít által, Simon, halászból Péter apostol lesz belőled; ezen az első kövön épülend fel a keresztyén egyház, és a halál országának kapui nem lesznek oly erősek, mint az anyaszentegyház kapui, s így a ker. egyház végetlensége ki van mondva már a kezdetnél, le van téve már a legelső alapkővel.

A fönnebbi magyarázat után, azt hiszem, felesleges, bizonyítgatnom, hogy az alapigében rejlő, s az egyházi szónok által értékesíthető gondolat nem az, a mit szerző beszédében fejteget, hanem inkább a következő: A keresztyén anyaszentegyház egy szilárd alapon nyugvó, örök időkre szóló építmény. Szilárd és végetlen, mert a) élő hiten (a Krisztusban, isten országa diadalában való rendületlen bizonyosságon), b) élő kövekből (élő hittől áthatott személyiségekből) épül fel, s c) maga a Krisztus (vagyis az ő folyton élő és munkás szelleme) építi föl.

(Vége következik.)

Ifj. Péter Károly,
ev. ref. lelkész.

Különfélék.

— **Mi nem hivalkodunk csupán ama sokszor** hangoztatott kijelentéssel, hogy a kalvinizmus Magyarországon, a maga vallásos céljainak betöltésén kívül, a legerősebb oszlopa a nemzeti lét biztosításának a hazaszeretet ápolása és tettekben való kimutatása által, hanem erős meggyőződésünk és életünkkel is bizonyítani törekszünk mindenkor. Így gondolkozván, és cselekedvén, úgy véljük, hogy olvasóink tán nem veszik rossz néven, ha egyházi lapunk élén e számunkban oly beszédet találunk, mely szorosan nem tartozik az egyházi irodalom körébe, de legközelebből kell hogy érintse, minden magyar embernek legszentebb érzelmeit. A segesvári országos ünnepély nagyon alkalmas volt, és marad arra, hogy ébren tartván a kegyeletet, gyümölcsozóvé tegye a hazánk dicsőséges jövőjébe vetett bizodalmat, és megnyugvást. Kérjük olvasóinkat, hogy ne az egyszerű beszéd iránt való kritikában legyenek erősek, hanem a mult idők iránt való hálából is a haza iránt tartozó kötelességek betöltésében.

— **Történet, valamikor; három évvel ez előtt** történt, hogy Maros-Vásárhelyt összegyűlt három-négy egyházmegye papsága, intelligenciája, nagy résztvevő közönség, és élénk érdeklődés között tartott meg az úgy nevezett »Egyházkerületi Papi Értekezlet«. Nem láttunk ott egyebet, mint mosolygó arcokat, élénk tűzben égő szemeket, mély reménnyel tölt szíveket, és csalódástól nem féltő várakozást egy szebb jövő felől. Valánk mindnyájan egy szívvel, egy lélekkel, egy értelemben. Azóta elmúlt három esztendő. A történeti fejlődés megakadt, előre nem láthatott oly okok miatt, melyek, mint a lidércnyomás nehezédnek egyházi közéletünkre, és megbénítanak minden törekvést, minden nemesebb szándékot. Mint a vihartól korbácsolt madár leereszti szárnyait: a legjobb erők, a legnemesebb szívek járnak-kelenek hangulat nélkül, némán, hangtalanul és csak ott keblükben táplálják elfojtva azt a tüzet, mely elégetni szeretné azokat az akadályokat, melyek így teszik csuffá a legnemesebb szándékokat. Ejh, hagyjuk még most ezt a szomorú témát. Csak úgy ötlött eszünkbe, hogy a tisztántúliak, kik utánunk indultak volt meg, ime, most már harmadik egyházkerületi Értekezletüket hívták össze Szatmárra, folyó évi szept. 21-re. Csak menjenek. Ott leszünk mi is legalább lélekben, és buzgón imádkozunk: »Uram, szabadíts meg a gonosztól«, hogy nyomaikba léphessünk, és élő hittel, józan észszel és a világosság lelkével építhessük istennek országát.

— **A küüllői egyházmegyében fekvő** ugracsapói egyházak, önállóságra jogosultságuk fentartása mellett, társultak, és teljes egyházi közgyűlésükben, az egyházmegyei bizottság jelen léteben, ritka egyetértéssel megbodoni pap, és küüllői esperes, Nemes Árpádot választották papjukká. Mult hó 25-én egy kilenc tagu bizottság jelent meg Bodonban, hogy a meghívást közölje a megválasztottal. Az esperes a meghívást elfogadta. Minden áldást kívánunk e dologra, mely ha istentől van, meg fogja hozni gazdag gyümölcseit ott a Maros vidékének e szép pontján, melyet félteni, megőrizni, és virágzóvá tenni, vallásos, és nemzeti kötelesség.

— **Halálozás.** Kovács Sándor, lelei lelkész, július 27-én, életének 58-ik évében, hosszas szenvedés után, jobb létre szenderült. Legyen emléke áldott a hű munkásnak, a fáradhatatlan jó pásztornak. A gyászoló családnak adjon vigasztalást, enyhületet az a jó isten, ki hitőket megpróbálta e vesztés által.

— **Megjelent a »Protestáns Pap«** című lap XVIII-ik évfolyamának 7-ik száma, Lágler Sándor, és Kálmán Dezső szerkesztésében, Kölesden, következő tartalommal: Fohász, Halász Margit. Egy falusi pap gondolatai. Az aratás ünnepén, Kupai Dénestől Fegyverviselés és szesz italok, Fejes Györgytől. Izsák és fiai. Földváry Lászlótól. Vallásos órák, Ladányitól. Koporsó mellett, Sántha Károly-

tól. Törvények és rendeletek tára, Kund Samutól. Irodalom. Vegyes. Papválasztások. Halálozások. A lapra előfizethetni a szerkesztőknél egy évre 4 firtal, félévre 2 firtal, negyedévre 1 firtal. Kaphatók még régibb évfolyamokból teljes példányok, a mult évfolyamból azonban az 1. 2. 3-ik számok teljesen elfogytak.

— **A kolozsvári ev. ref. kollégium építési alapja** javára újabban a következő kegyes alapítványok folytak be: 837. sz. iven Széchy Ferenc, ref. lelkész, Felyinc 1 firt. 274. sz. iven Nagy Károly, keresk. akad. tanár 5 firt. Özv. Mayer Gergelyné, Kolozsvár 5 firt. 459. sz. iven br. Bánffy Györgyné 100 firt A 9. sz. iven id. Hécey Lajos 3 firt. Ifj. Hécey Lajos 1 firt. Hécey István 1 firt. 185. sz. iven Deretei Ferenc és gyermekei: Lajos, Ida, Róza, Ferenc, Margit, Ernő 2 firt. 05 kr. 842. sz. iven a deési ref. egyház 2 firt. 834. sz. iven Szentgyörgyi Lajos, gyűjtő 2 firt. Körösi József 50 kr. Gráf Matild 50 kr Papp Károlyné 3 firt. 208. sz. iven Jahkó Emil, Fogaras, gyűjtő, 1 firt. Nagy Sándor, Fogaras 1 firt. 804. sz. iven Péter Károly, ref. esperes 1 firt. 455. sz. iven dr. Veress Sándor, Zilah 5 firt. 815. sz. iven Vén Mihály, bikfalvi ref. lelkész 1 firt. a bikfalvi ref. egyház 1 firt 745. sz. iven Kovács János, ref. lelkész, Hadad 5 firt. 824. sz. iven Szabó Pál, ref. lelkész, Diószad 4 firt. 304 sz. iven Juhász György, ref lelkész, Ipp 2 firt. 169. sz. iven Jakabházi Dániel, Nagy Devecser 2 firt. 35 kr. 801 sz. iven Páncél Károly, ref. lelkész, Fogaras 2 firt. Fogarasi ref. egyház 10 firt. Dr. Schull Albert, máv. pályorvos 1 firt. Szőcs István, ref. egyh. pénztáros 2 firt 359. sz. iven Patnoki Domokos, M-Erked 20 firt. Schmidtmeier Lajos, Kolozsvár 10 firt. (Vége következik)

— **Hálás köszönet.** M.-bükkösi ref. egyházunk minden tagjának forró óhajtása, hogy a mult évben fölépült szép tornyunkból óra hirdesse az idők járását. E célból folyó évi július hó 25-én főgondnokunk, mlgs. br. Kemény Endre ur vednöksége alatt, saját helyiségében a torony-óra javára egy kedélyes táncvigalom tartott, mikor is a torony-óraáért fizettek: Br. Kemény Endre 10 firt. Br. Kemény Gerő 5 firt. Szász Albert, jogász 5 firt. Szilágyi Leopold 3 firt. Biró Sámuel 5 firt. Török István 2 firt. Sebessi István 2 firt. Fülöp Gábor, jegyző 2 firt. Bartha Mózes, jegyző 2 firt. Vinci Domokos, ref. pap 2 firt. Tóth Sámuel, gazdatiszt 1 firt. 50 kr. Pap Lukács 1 firt 50 kr. Nagán testvérek 1 firt 50 kr. Derzsi Lőrinc, ref. pap 1 firt. 50 kr. Árus József, órszevető 2 firt. Mooré Károly 1 firt. Zajzon József 1 firt. Összeg 48 firt. melyért fogadják az illetők magam és egyházam nevében legszivesebb köszönetünket. M.-Bükkösön, 1897. júl. 29-én. id. Mór é Károly. ref. pap.

— **Pályázat tanári állásra.** Az államilag segélyezett máramaros-szigeti ev. ref. főgimnáziumnál a németnyelv-bölcsészeti tanszék betöltésére ezennel pályázat hirdették. A tanszék javadalmazása ez idő szerint még évi 1100 firt törzsfizetés és 200 firt. lakbér. ez azonban az újabban megkötött államszerződés folytán. már a legközelebbi jövőben 100 firt. évi fizetéssel, 50 firt. lakbérrel és 100 firt. ötödéves korpótlék-jogosultsággal növekedni fog. A tanszék betöltése a nmlt. m. kir. vallás és közoktatási miniszter ur hatáskörébe tartozik, miért is a pályázók felhivatnak, hogy a m. kir. miniszteriumhoz címzett folyamodványukat keresztleveleikkel, végzett tanulmányaikkal, tanári képesítésüket, eddigi szolgálatukat, egészségi állapotukat és védkötelezettségüket igazoló okmányaikkal együtt 1897. szeptember 1-ig, M.-Szigetre Héder János liceumi h. felügyelő gondnokhoz küldjék be. A kinevezendő tanár kötelessége leendő szakjába tartozó, vagy azzal rokon tárgyat, heti 20—21 órássáig tanítani. Pályázók csak protestáns vallású egyének lehetnek, ezek között is az ev. ref. vallásúak előnyvel bírnak. A kinevezendő tanár tartozik állását 1897. évi szeptember 15-én elfoglalni. Amennyiben alkalmas pályázók hiányában oklevéllel nem bíró tanárjelölt neveztetnék ki, annak évi fizetése 850 firt. lakbére 100 firt. leendő, egy év alatt pedig tartozik oklevéllet megszerezni, s ha ekkor a kívánalmaknak megfelel. további pályázat mellőzésével, rendes tanárrá neveztetik ki. Kelt. M.-Szigethen, 1897. évi július hó 26-án. Héder János, liceumi h. felügyelő gondnok.

Hivatalos rész.

3357—1897.

KÖRFEVÉL,

valamennyi erdélyi ev. ref. kollégium méltóságos t. Előjáróságának.

Mihez tartát: és további eljárás végett, tudatjuk, hogy az idei szeptember havi javító érettségi vizsgálatok a nagyenyedi ev. ref. kollégiumban szeptember hó 7-ik napján, méltóságos Zeyk Dániel, főgondnok, akadályoztatása esetében, nagyságos Csátó János, kir. tanácsos elnöklése mellett fognak megtartatni.

Kolozsvárt, 1897. július 31.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Vályi Gábor,
elnök-helyettes.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXVII. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1897. Augusztus 12.

32. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTOKÖN EGY IVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentu-
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

A lelkipásztorságról.

I.

(A lelkipásztorság eszménye.)

Belső és külső elhívás, »vocatio interna« és »vocatio externa«, a lelkipásztorság két kelléke, melyek közül az elsőt mondhatjuk belső hivatásnak, az utóbbi, törvényeink szerint, lehet elhívás, illetőleg meghívás, vagy választás.

Vocatio interna, belső hivatás nélkül lépni a lelkipásztori pályára, minden ballépések közt, miket pályaválasztásnál az ember elkövethet, következményeiben a legveszesebb a munkakörre, melyben az elhívott forgolódik. Mert a hol vezetni, irányítani, építeni, alkotni, teremteni kell, ott a hivatottság hiánya romlásba visz.

Korunk anyagiassága, a testi örömök hajszása, a földi kincsek mohó kívánása nagyon kevésbé bírván érzékkel a lelkiek, az erkölcsiek iránt, kevés figyelemben részesíti a lelki ország építésére rendelt egyházat, és annak munkásai, a lelkészek munkájára nem nagy súlyt helyez, annak nem sok értéket tulajdonít. Azonban, hogy a kisebb és nagyobb körökben a lelkész hivatása a vezetés, irányítás, építés, alkotás, teremtés, és pedig a magasabb világrendben, az erkölcsi, a lelki világban, ez olyan igazság, melyet ha ma felednek is, de a melyet egy, a testiséggel betelt jobb kor, lehet nem sokára, már ismét felszínre hoz. Vezetni, irányítani a gyülekezet lelki élete megnyilatkozásait, építeni e földön isten országát annak békéjével, boldogságával, szentségével; alkotni ez országban intézményeket ez ország erősítésére, terjesztésére; teremteni, nem mondom, hogy semmiből, hanem mélyen elrejtve szunnyadozó erőkből, sok helytt egy egészen új világot, lelki, erkölcsi világot: ez minden lelkész feladata.

A ki e feladatról bir fogalommal, annak nehézségeit, ha nem ismeri is, de elmélkedik

azok felett; a ki e feladat teljesítéséhez erős elhatározással lép a lelkipásztori pályára, annál van vocatio interna, abban van érzék a lelki pasztorság magasztos eszménye iránt, mely érzékkel, a mint többet-többet forgolódik e »gyönyörűséges igában« (Mt. 11. 30.) annál inkább eltelik ez eszmény magasztos voltának tudatával.

A lelkipásztorság legmagasabb eszménye a Jézus élete; a pásztorok tökéletes eszményképe ama legfőbb pásztor, »a nagy főpap ki az egeket átalhatotta, t. i. a Jézus, az istennek fia« (Zsid. 4. 14.); »a juhoknak ama nagy pásztor« (Zsid. 13. 20), a ki a mit mondott, hogy ő a jó pásztor, a ki ismeri az ő juhait (Ján. 10. 27); megőrzi azokat, mert isten az ő őrizetére adta azokat (Ján. 17. 12.); a tévelygőket, elveszetteket fölkeresi, megtartja (Luk. 19. 10); életét adja a juhokért (Ján. 10. 11.); testével és vérével táplálja az életre (Ján. 6. 54); ezt mondta, ezt meg is tartotta, mert fölkereste és fölkeresi a tévelygőket, őrizi mindet, ismeri mindet; testével és vérével táplál minket, ő juhait, mert életét adta mi érettünk a Galgotha keresztyén; sátán hatalmából, kárhozat fogságából azzal váltott ki, szabadított meg minket.

E legfőbb pásztor közvetlenül az ő utána következő pásztoroknak, azok pedig a minden idők lelkipásztorainak tüzik elé a célt, az eszményt, a mely felé törekedniök, a kötelességet, melyet teljesíteniök kell.

Azt mondja Jézus tanítványainak: »Ti vagytok e földnek savaik«, a fűszer, melynek e sok hiábanvalóságtól elkietlenült, megizetlenült erkölcsi világot át kell hatnia, megizesítenie. »Ti vagytok e világ világossága« (Mt. 5. 13. 14.) kiknek tudományban, kegyes, szent életben kell világolnotok, mert Isten dicsőítése az emberektől úgy várható, ha azok isten szolgáitól csak jó tetteket látnak.

Csak e kettős hasonlatban: a föld sava, a

világ világossága, kitűzött eszmény mily fölséges! Pedig a Jézus ez eszményt még fokozza, a mikor jelenti tanítványainak, hogy legyenek készen, hogy az eszmény felé való törekvésben, az ő megközelítésében sokat és szörnyen fognak szenvedni, és csak akkor lesznek méltók ő hozzá, a tökéletes eszményhez, ha a szenvedéseket, kesztekét ő érette fölveszik, hordozzák. »Boldogok lesztek, mikor titeket szidalmaznak, háborgatnak és minden gonosz hazugságot mondanak ti ellenetek én érettem«. (Mt. 5. 11.) Kiküldetni e világba a menyország elközelítésének a prédikálásával; szegényen, egy fillér, még utra való táská nélkül, mintha juhokat bocsátanának farkasok közé (Mt. 10 r.); világos tudatával annak, hogy gyűlölségesek lesznek mindenek előtt, annak is, hogy megölik őket, ez elcsüggesztő az olyan pásztorra, a kiben nincs eszményiség; de tetterőt acélozó arra, a ki magasra, a ki eszmények után tör. Ez ott látja felírva Jézuskeresztjén: »A ki végiglen megmarad, megtartatik« (Mt. 10. 22.); »a ki elveszti életét én érettem, megtalálja azt.« (U. o. 39 v.) A hivatás mindeneknek szól, de a lelkipásztort egyenesen kötelezi; a mártírok e koszoruja mindeneknek int, de a lelkipásztort kényszeríti.

Hogyne! Hiszen, isten országa, annak örök élete csak szenvedések árán nyerhető el, ezt mutatja az isten fiának halála. Ezt tanítani, e szomorú tanítást a menny dicsfényével megvilágítani, a lelkipásztor feladata, mert ő az apostolok hivatalában »Krisztusnak szolgája, az isten titkának sáfára« (Kor. 4. 1.); ő a Krisztus ügyét, tehát isten országát szolgálja, az isten örök titkait az üdvösség felől, prédikálja; neki kell nem emberi bölcsességnek hitető beszédeivel (1. Kor. 2. 15.) bevilágítani az isten titkos bölcsességébe, melyet isten elrendelt vala e világ előtt a mi dicsőségünkre (1. Kor. 4.); tehát neki kell hirdetni e világ általános hitvallásával szemben, hogy igaz boldogság, üdv, erő, hatalom, romolhatatlan kincs nem e földi javakban van, hanem a Jézus Krisztusban, a ki megfeszítettett, és az ő érette való szenvedésben, halálban. Ezt pedig hirdetni kell, nem habozva, bátortalanul, hanem lelki erővel (1. Kor. 2. 4.) a tudományban épiséggel, méltóságai. (Tit. 2. 7.)

A lelkipásztor, az istent az emberhez kiengesztelt Krisztusnak megbizottja; az ő képében követségben jár Istentől emberhez, kérvén ezt, hogy békéljen meg istennel (2. Kor. 5. 20.)

Csakugyan, míg azt hirdeti a világnak, hogy a Krisztus lehozta nekünk a menyből az isten megengesztelődésének örömhírét és ugyanekkor kéri az esztelen, botor embert, hogy szüntesse haragját isten ellen, a ki úgy is csak kegyelemből tartja őt, és ha nem tartóztatja haragját, elveszti az embert, ezt hirdetve, a lelkipásztor a legmagasztosabb hivatást teljesíti, a mit csak ember nyerhet és a mit nem embertől, hanem istentől nyer. És ugyanez a követség istentől emberhez a lelkipásztor hivatásának csak egyik része. Másfelől, ő a gyülekezet angyala (Jel. k.) istenhez, a ki az istent, az egyetlen felségetének-lésben, imádságban imádó, dicsőítő emberi seregeket vezet a magasságban trónoló isten szármolyához, hol azok élén leborul ő előtte könyörületre, imádatra.

Ez a lelkipásztorság eszménye a bibliában. Ez eszményi hivatásnak megfelelők a kötelességek, miket reá ugyancsak a biblia hárit a gyülekezettel szemben. Ilyenek: a tanítás az egyetlen igaz tudományra, igaz bölcsességre, mely e muló földi lét határain túl örökkévalóságot, gyötrelmek helyett boldogságot hirdet. E tanításaiban egyetlen cél a megfeszített Krisztus prédikálása, (1. Kor. 2. 2.) hogy a Krisztusban megtestesült örök és végetlen isteni szeretet éreztetése vigye foglyul a lelkeket istenhez, hogy minden emberi okoskodások és minden nagyság, mely isten ellen fölemelkedik, engedjen és megalázkodjék ő előtte. (2. Kor. 10. 5.) Hogy tudnánk ezt megtenni, ha nem ha az Istentől ihletett lelki ihletéssel a Krisztus igájába hajtott Pál lelkével, a ki magát mindeneknek szolgáljokká tette, hogy minél többet megnyerne; a zsidók között úgy tartotta magát, mint zsidó; a törvény nélkül valók közt, mintha ő is törvény nélkül való volna; az erőteleneknek lett erőtelen és lett mindeneknek minden, hogy mindenestől fogva valakiket megnyerne. (1. Kor. 9. 19. 22.)

Természetesen a tanítással a lelkipásztor kötelessége nem ér véget; az ő munkaköre nem abban az egyben határozódik. Hiszen, ő pásztor, a ki nemcsak terelgeti irányító szavával a nyáját, hanem legelteti azt kies helyeken; nem a maga, hanem azoknak a megelégtetését keresi előbb, mert jaj neki, ha ellenkezőleg cselekszik. (Ezék. 34. 2. 4.) Hiszen ő, mint a számadó számol Istennek a reá bizott lelkekről. (Zsid. 13. 17.)

Hogy ezt tehesse, mint jó pásztor szeme kíséri a nyáj minden darabját: a lelkipásztornak

látnia kell a nyájnak minden juhát, hogy a hol mi bajt vesz észre szeme, azonnal segítsen, a mennyiben hatalmában áll. Menjen el a beteghez imádsággal (Jakab 5. 14.); a háborgó lelkühez, ki istenhez vágyakozik, a nagy isten szavával, a bűnbocsátó Jézus bűnös lelket gyógyító beszédével, mint ment Ananiás Saulhoz (Csel. 9. r.) Péter Kornéliuszhoz, az istenhez vágyó pogányhoz, a kik azzal a szóval, azzal a névvel, a meghasonlott lelkeket istenhez vezették.

Hol van a munka, a nagy jó cselekedet, mely hasonlítható volna a háborgó léleknek, a háborgó tengernek lecsendesítéséhez, a hitben gyöngék hitének megerősítéséhez!

És ezek az ő kötelességeiből a könnyebb rész, a háládatosabb, mely számára legtöbbször örömet hoz. De a ki a Krisztus szolgájává lett, annak nem szabad, visszarettennie onnan sem, a hol számára tövisek teremnek, attól a munkától sem, mely neki nem hálát, hanem gyűlöletet hoz.

Nevezetesen, az ő feladata, hogy minden embert tegyen tökéletessé a Krisztus Jézusban. (Kol. 28.) Micsoda vállalkozás ez! Egy és ugyanaz a vesztébe rohanással. Hiszen, ha próbálta valaki, e hivatal eszményi felfogásával az igének azt az élet is villogtatni, mely a romlott sebekbe belevág; ha próbálta az embert az ő álnokságáért, nem szemtől-szemben, hanem a gyülekezetben általános hibákért dorgálni, a mi pedig szintén kötelessége annyira, hogy ha nem teljesíti és a gonosz, a hitetlen, az ő gonoszágában, hitelenségében meghal, vérét az isten a pásztor kezéből kívánja meg. (Ezék. 33 r.) Ott a nép gyűlölete, itt az isten ítélete: oh, vajjon van-e ma bennünk erős lélek, elszenvadni a földi kinokat, hogy megnyerjük a mennyei örömeket! Péter és Janos apostolok nyíltan megmondották biraik előtt: »Ti magatok ítéltétek meg, vajjon nektek kell-e inkább engednünk, hogy nem istennek«. (Csel. 4 19.) Ez a lelkipásztori munka neheze, de a mit szintén hordozni kellene, mert a Krisztus szolgájának, mint az ő jó vitézének, hordoznia kell a munka terhét. (2 Tim. 2. 3.)

E sokféle munkához, e magasztos feladat megoldásához sok ismeret, még több bölcsesség kívántatik, mert, mint Pál apostol tette, hogy mindeneket megnyerhessen, mindeneket tanítani kell minden bölcsességgel. (Kol. 1. 28.) Ez a lelkipásztorság eszménye és feladata a bibliában.

E magasztos eszményt mintegy a külső által feltüntetendő, egyházi törvényeink a lelkipász-

torok teendőit és életét 34 erős paragrafus szét-törhetetlen békóiba verik, szólván azokról több mint hat lapon; míg az egyház többi tagjainak egy hat sorba foglalt rövid paragrafusban ad olyan szelid intést, melyet senki nem vonatkoztat magára.

Pogány határozat

A »Székely Nemzet« idei 107-ik, és lapunk 30-ik számában is említett közlemény jelent meg, mely az orbai ev. ref. egyházmegye közgyűlésének, 1897. július 14-én Kovásznán tartott ülésében végzett dolgairól ad hirt.

Eltelkintve a közgyűlés egyéb tárgyaitól, egy a közgyűlés által is elfogadott, és határozattá emelt indítvány ragadta meg figyelmemet, melyet az egyházmegyei jegyző ajánlott elfogadásra, s mely fölött én lelkem mélyéből megbotráncoltam; jóllehet, meg van írva: »jaj e világnak a botráncok miatt.

Az indítvány, most már egyházmegyei határozat, szórúl szóra így hangzik:

»Tekintettel arra, hogy a polgári házasság s azzal kapcsolatos törvények életbeléptetése után, mindenik felekezet szigorúan gondoskodik arról, hogy hivei között az egyháziasságot, a vallásos szertartások tisztelétét, igénybe vételét, stb. biztosítsa, csak mi vesszük e dolgot lágymelegen: mondja ki az egyházmegyei közgyűlés, hogy

1. ha találkozna olyan, a ki akár hanyagságból, akár közönyösségből, még inkább tüntetésből, avagy megvetésből, az egyházi esketést mellőzné, az ilyen egyén

- a) semminemű egyházi tisztségre nem választható;
- b) keresztszülnök el nem fogadható;
- c) halál esetén a harangozás, egyházi szertartás, a maga és kiskorú gyermekei részére, csak 10 frtnak az egyház pénztárába lefizetése után teljesíthető.

2. Ha a keresztelést mulasztja el valaki gyermekére nézve, az ilyen gyermek az egyház tagjának nem tekinthető s vele szemben, mint pogánynyal jár el az egyház.«

Királyi nép, szent papság: a ti lelketekben született ez a pogány indítvány?

Orbai egyházmegyénk jóra való, értelmes, felvilágosodott lelkü, szabadon gondolkozó papsága, intelligens közgyűlése, választott nép: »Micsoda sátán vett erőt rajtatok, hogy engedvén az ő gonosz kívánságainak, azt cselekednétek, a melyek nem a ti lelkeitek békeségére valók?«

Avagy, nem hallottátok az Ur szavait: »jaj e világnak a botráncok miatt; de, jaj az embernek, ki által a botráncok lesznek?«

Avagy, abban az indítványban a magatok elé tűzött cél eszközei, micsodák egyebek, mint a ti hiveitek lábai elé rakott kövei a megbotráncztatásnak?

Nézzük csak, és vizsgáljuk közelebbről azt a pogány indítványt. Tegyük föl bizonyos kérdéseket, és keressünk, adjunk reá feleletet.

Van-e annak az indítványnak valami pozitív alapja? Ha nincs, miért az a nagy lárma?

Van-e joga az orbai ref. egyházmegye közgyűlésének arra, hogy a magyar országos ev. ref. anyaszentegyház egyetemes törvényeivel ellenkező intézkedéseket állítson föl, és vegyen gyakorlatba hiveivel szemben? Ha nincs, minek nevezzük határozatát?

Szabad-e, az orbai egyházmegye közgyűlésének anyaszentegyházunk egyetemes törvényhozó. és végrehajtó testületeit a »lágymeleg« szóval arcul verni: ha nincs, minek nevezzük eljárását?

Vajjon, annak az indítványnak, illetve, egy egyházmegyei határozatnak eszméi, célzatai: beillenek-e a szeretet evangéliumának felséges tanai keretébe? Ha nem: mire valók?

Hogy annak a pogány indítványnak nincs semmi pozitív alapja, azt igazolja magának az indítványnak indokolása, és az indítvány 1. és 2. pontjának, ugyanazon kezdőszava: ha.

Az indokolás azt mondja: »a polgári házasság s azzal kapcsolatos törvények életbeléptetése után, mindenik felekezet szigoruan gondoskodik arról, hogy hivei között az egyháziasságot, a vallásos szertartások tiszteletét, igénybevételét biztosítsa, csak mi vesszük e dolgot lágymelegen.

Ez az egész indokolás egy hangzatos, üres frázis, melyből igen furcsa konzekvenciák származnak.

Amaz indokolásból azt értjük meg, mindenek előtt, hogy a polgári házasság, és azzal kapcsolatos törvények képezik lábaitok előtt a botránkozás köveit; hogy azokba ütközött bele az orbai ref. papságnak, és nt. egyházmegyei közgyűlésnek lába.

Hát, bizony, a hecc-káplánok lába, és feje is ezekbe ütődött bele; e miatt van maig is a nagy lárma templomban, és az utcákon; sajtóban és parlamentben egyiránt.

Hogyan? Ti szabadelvü, felvilágosodott lelkü prot. papsága az orbai egyházmegyének! Ti egyházi téren minden baj forrását a polgári házasság s ezzel kapcsolatos törvények életbe léptetése utáni időben látjátok, és keresitek? A hecc-káplánok táborába szegődtek? Hiveitüket a Zichy Nándor zászlója alá sorakozni, kényszerítitek? Azoknak zászlói alá, kik elég szemérmetlenül ma is azt hirdetik a világnak, tudatlan hiveiket azzal fanatizálják, hogy a törvényhozás által megállapított, a király által is szentesített egyházpolitikai törvények Krisztus anya szentegyházának megsemmisítését célozzák?

Igaz, hogy az egyházpolitikai törvényekben nincs egyenes rendelkezés sem arra, hogy az új házasságok kötelesek egyháziilag is megkötni a már törvényesen megkötött házasságot; sem arra, hogy a szülők kötelesek újszülött magzatjaikat megkereszteltetni; de el sem tiltja attól, sőt a törvények életbeléptetésére kiadott miniszteri utasítás kötelességévé teszi az állami anyakönyvvezetőknek, hogy minden általuk végzett anyakönyvi följegyzésről tanusítványt állítsanak ki a felek részére azon szóbeli utasítás kíséretében: »most már egyházi törvényeiknek is tegyenek eleget.«

Mi a törvény intenciója ebben? Az, hogy a magyar állam minden polgára, nemzeti és vallásfelekezeti különbség nélkül, szabadon, függetlenül, saját hite és meggyőződése szerint cselekedhessék. Ez a törvény, te-

hát, felekezeti szempontból véve, a lelkiismeret szabadságának bölcs törvénye.

Mi hívta életre a reformációt? Mi adott életet a protestáns felekezeteknek?

Miért veritek hát félre a harangot, midőn nem emésztő tűz, de a lelkiismeret szabadságának hajnalpirja dereng a Kárpátok fölött?

Tudtok e felhozni csak egyetlen-egy példát, egy konkrét esetet, mely az indítványban foglalt intézkedéseket indokolná?

Nem. Mert egész logikátok e két semmit mondó üres szón nyugszik: ha, és ha.

Ime, fejetekre olvasom: »mondja ki az egyházmegye közgyűlése, hogy:

1. ha találkozónék olyan (t. i. ujházaspár), ki az egyházi esketést igénybe nem venné;

2. ha a keresztelést mulasztaná el valaki gyermekére nézve?

No, és miután 1895. okt. 1. óta nem találkozott egyetlen egy új házaspár se, hogy egyházi törvényeink szerint is meg ne kötötte volna a házasságot; miután arra sincs példa, hogy valamely hitfelekezetünkhöz tartozó szülő újszülött magzatának megkereszteltetését elmulasztotta volna: ugyan, mire való az a nagy óbégatás?

Hja, de »a polgári házasság s azzal kapcsolatos törvények életbeléptetése után, mindenik felekezet szigoruan gondoskodik, hogy hivei között az egyháziasságot, a vallásos szertartások tiszteletét, igénybevételét, stb. biztosítsa, csak mi vesszük e dolgot »lágymelegen.«

Hogyan? Hát az egyházpolitikai törvények életbeléptetése után ti elaludtatok az órálló helyen? A templomban, és künn az életben hivatek között elnémult ajkatokon az isten örök beszédét hirdető trombita szava? A szákramentumok kiszolgáltatása, betegek látogatása, halottak temetése, a fölserdültek konfirmálása, a kisdedeknek az iskolákban vallásos oktatása körüli dolgaitokat lágymelegen veszitek?

Micsoda szegénységi bizonyítvány volna ez rátok nézve, ha igaz volna? De mert nem igaz, azért mondám fönnebb az indokolás e részét üres, nagy frazisnak.

De hiszen, ti okos emberek vagytok. Nem magatokat vádoljátok, hanem az ügyes mondatszerkezetben, »mindenik felekezet«-ből, a mi felekezetünkre vonatkoztatjátok a »lágymeleg« jelzöt; a mi alatt pedig nem lehet egyebet érteni, mint azt, hogy a mi felekezetünk autonom törvényhozó, végrehajtó és kormányzó-testületei az egyházpolitikai törvények életbeléptetése által adott új helyzetben semmi, vagy csak amolyan »lágymeleg« gondot fordítanak hivatek között az egyháziasság, a vallásos szertartások tisztelete igénybevételének biztosítására.

Hát, igaz ez? Van-e joga az orbai ref. egyházmegyének, a »lágymeleg« szóval arcul verni a magyar országos kálvinista anyaszentegyház egyetemes törvényhozó, végrehajtó és kormányzó testületeit?

Hogyan? Hát csak a más felekezetek papi fejedelmének részben a magyar állami eszmé, részben az egyházpolitikai törvények ellen felekezeti szempontból menydörgő, lázongó, bujtogató pásztorleveleit olvastatok? Ezeket dicséritek, mint olyan szigorú gondosko-

dást, melyek hiveik között az egyháziasságra, a vallásos szertartások tiszteletére, és igénybevételére biztosítékul szolgálnak. A hazafiatlanság, a felekezeti türelmetlenség, az országos törvények ellen való lázongást nevezitek a más felekezetek erényeinek.

Hát, a magyar prot. felekezetek állásfoglalását, az egyházpolitikai törvények mellett, elfeledtetek? Püspökünknek szelid mérsékletre, és a törvényekhez való alkalmazkodásra intő pásztorlevelét nem olvastátok?

Nem olvastátok volna Pál apostolnak eme bölcs tanítását: »engemesek legyetek mindenkhez, alkalmazatosak a tanításra; türelemmel és alázatossággal tanítsátok azokat, kik ellenkező értelemmel vannak.

És ti mégis mit határozotok? Micsoda tanítás van a ti határozattá emelt indítványotokban?

Azt indítványoztatok, azt határozotok, hogy ha találkozónék olyan, ki az egyházi esketést, bármiféle okból, igénybe nem venné:

a) »nem választható semminemű egyházi tisztségre«; de azt nem határozotok, hogy képét se fizessen? Bizony, bölcs törvényhozás ez, hogy valaki az egyház közszükségei főtartására terheket viseljen, de jogokat ne élvezhessen! Hát, nem Rómából fű ez a szirokkó? Hát, az orbai egyházmegyei joghatás körébe tartozik meghatározni, hogy ki lehet valamely egyházi tisztségre megválasztható? Nincs-e erre már pozitív törvényünk, melyet még az orbai egyházmegye közgyűlésének sem szabad ignorálni, hanem csak megtartani köteles?

b) »Keresztszülőnek el nem fogadható«! Hogyan? Hát halló füleitekkel siketek vagytok? Midőn az Ur parancsolja: »egymás terhét hordozzátok!« És ti mégis azt határozotok, hogy azt a hivatást, ki ölébe vesz egy ártatlan kis gyermeket, elviszi hozzátok, és arra kér a szülők nevében: kereszteljétek meg; a ki szíve szabad elhatározásából azt a hallgatag fogadást teszi, nem néktek, hanem az istennek, hogy szükség esetén, a gyermekkel szemben, a szülőket helyettesíti és erre veletek együtt buzgó imában kéri, hogy meghallgattassék: ti e buzgó lelkeket elutasítjátok csak azért, mert házassága alkalmával az egyházi esketést talán nem vette igénybe? És ezzel az intézkedéssel egyháziasságra, a vallásos szertartások tiszteletére és igénybe vételére tanítjátok hivatottait? Nem a botránkozás köveit rakjátok lábaik alá?

c) Azt határozotok, hogy az egyházi esketést elmulasztó, de kepefzető hivatok halála esetén, sem néki, sem kiskoru gyermekeinek nem harangoztattok, temetési egyházi szertartásra meg nem jelentek, míg érettségük fejéig 10 frtot az egyház pénztárába be nem fizetnek!

Oh, Izraelnek erős Jehová, kik megbüntettek az atyáknak vétkeiket a fiakban harmad és negyed izziglen!

Az orbai ref. egyházmegye joghatás körébe tartozik ez? Minden fungens papnak díjlevelében nincs meg, hogy kivel szemben, minő díjért köteles egyházi szolgálatot teljesíteni? (Vége következik.)

Az egyházmegyéből.

A görgényi egyházmegyéből.

Egyházmegyénk első rendes közgyűlését ez évben július 9-én tartotta meg a szokott helyen, Szászrégenben.

Kövendi Kálmán, m.fülpösi lelkész aa. a templomban elmondott segedelem kérő imája után, egyházmegye tanácsstermében nyílt meg a közgyűlés, esperes a: rendes közgyűlésen első esperesi megnyitó beszédével. Az a fiak közgyűlés üdvözlése után, esperes aa. egyházszervezetünk demokrata autonomikus alkotmányában birt nagy kincünk-ről s áldásairól szól, melynek keretében s nemzeti egyházunk kebelén való tevékeny munkásságra biztat minden tagot, mert itt mindenkinek megvan a megfelelő munkatér. Biztat, hogy ragaszkodjunk egyház-alkotmányunkhoz, melynek becsé az által is kitűnik, hogy most más egyházak is ennek létre hozásán fáradoznak. Ezek után, mind egyházunk, mind hazánk felvirágzását előmozdító munkára híván fel, attér a félévi részletes jelentésére: rendes folyó ügykezelés, papi, tanítói karban történt változások, gondnoki kar, egyházak belélete, papi s tanítói államszervezés és ügyéről, stb. tesz részletes s egyházmegyénk egész beléletét fel-tüntető jelentést, melylyel a közgyűlést megnyitja. Zajos és szívből jövő éljenzéssel veszi tudomásul s iratja jegyzőkönyvre esperes aa. jelentését a közgyűlés.

Ennek elhangzása után, Putnok Domokos a fia. egyházmegyénknek a kerületi gyűlésen most választott algondnoka, az esperes a fiának a megnyitóban reá vonatkozó szeretetteljes üdvözlő szavaira, a választás alkalmából benne helyezett bizalmat megköszönve, új állásában megújított buzgalmat ígér, kérve továbbra is az a fiak eddigi szíves szeretetét. Gondnok a fia. lélekből jövő szavai lelkes hangulatot támasztottak, s a közgyűlés megújuló éljenzésben fejezett ki bizalmat jövőre, s ezen tényt jegyzőkönyvre venni határozta.

Névsor olvasás, megalakulás s a tárgysorozaton történt kis változtatás után, Csekme, főjegyző aa. olvassa a püspöki és ig. tanácsi leiratokat, azoknak tudomásul vétele után, esperes aa. előterjeszti, hogy Putnok Domokos, volt tanács- és törvényszéki bíró gondnokká választatván, megüresült állásaira, mivel most a választás tárgysorozatba felvehető nem volt, tkts. Kormos Elemér, kir. aljárásbíró kéretett föl helyettesítésre, ki is ezt elfogadván, a közgyűlés esperes aa. jelentését tudomásul veszi; továbbá arra vonatkozó előterjesztését is, hogy ngs. Deésy Zoltán, volt országgy. képviselő ur, egyházmegyei képviselőnk, patronus hívünk Maros-Torda vármegye alispáni székébe történt választatása alkalmából üdvözlözzék s új állásában is egyházaink érdekeinek előbbvitelére s szeretete reményében bizalmunk nyilváníttassék.

Egyházmegyei tanácsunk a m. járai s pókai egyházak lelkészi fizetési helyesbitése érdekében tett előterjesztése után, olvassa Csekme Ferenc, főjegyző a fia. jelentését az egyhm. tanács működéséről, szépen kidolgozott hű előterjesztésben. Főbb tárgyai voltak: a pókai, sz.-régeni gornyeszegi, széplaki, toldalagi jelentő-ívek kiigazítása körül tett munkák; szentpéter, orosz fájai papi egész és görgény-szentimrei fakepe-váltságok elintézése; apróbb építkezések, birtok-cserék, vásárok, peres ügyek, stb. fölemlítése; egyházmegyei, orsz. gyámintézeti, domestikai számadások ellátása; iskola-ügyek, stb. főjegyző jelentései, mert a közigazg. bíróság működéséről is olvasott ezután, éljenző tudomásul vették s jegyzőkönyvre irattak.

Azután Dénes József, egyhm. számvevő jelentése olvastatott az egyházmegyei pénzalapok számadásainak meg-

vizsgálásáról, szakszerű megjegyzései elfogadásával, pénz-tárnok afiának a fölmentés megadatott.

Szinte esemény számba ment a most következő tanügyi előadói jelentés, melyet Jánosi Béla, tanügyi előadó afia. olvasott fel iskolai látogatásai s az egyházmegyei tanügyi állapotok vizsgálata folytán tett tapasztalatairól. Azon elvből indul ki, hogy most, mikor állam és társadalom oly sokat tett a tanítók érdekében a fizetéseknek 400 frtra. való kipótlása által, illendő, hogy a tanító afiak is, kiknek már anyagi gondjaik részben megszüntetettek, mindent elkövessenek, hogy annak a nagy megbízatásnak megfeleljenek, mit a szülők, egyházak s a nemzet rájuk bízott. S konstatálja, hogy a tanító afiak, egy pár hivatását felfogni nem tudó afia. kivételével, kötelességeiknek igyekeznek is megfelelni. De más, rajtuk kívül eső körülmény az, mely miatt nem érhetnek el megfelelő sikert. Egyik a földmives nép, tehát ott, hol az iskoláztatás legszükségesebb, indolenciájában rejlik, mely gyermekét nem igyekszik s nem akarja az iskolába járattatni, jóllehet az éppen ennek orvoslására hozott törvény kimondja az iskola-kényszert; többre becsül a nép egy kis anyagi hasznot, mit a gyermek otthon munkáltatásával vél hajtatni, mint azt az óriási szellemi nyereséget, a mi megtanítaná az anyagiakat megszerezni, s a megszerzetteket meg is tartani. A másik oka a sikertelenségnek a községi előjáróságok hanyagságában rejlik, a melyek nem teljesítik a törvény által megszabott végrehajtó s ellenőrző kötelességeiket. Nem állítják be az iskolát szeptemberben, hanem sok helyen csak november felé; nem

ellenőrzik a mulasztásokat; a kiírt mulasztók megbüntetését nem veszik komolyan, nem hajtják fel s az ódiomot a tanítóra s iskolaszéki elnökre hárítják; nem vizsgálják éven át az iskolát; nem figyelnek rá, hogy kitarassék a nyolc havi tanítási idő; s a mi a legfőbb, az iskolai szegényügyre nem fordítanak gondot; sok gyermeket mentenek föl évenként szegénység okán, ruhátlanság, stb. ezeknek felruházása s könyvvel ellátása kellene, hogy a községi előjáróság gondja legyen szintén, mert ha az iskoláztatás módja nem adatik meg azon szegényeknek, kik még nem is okai szegénységüknek, mert még gyermekek, miképp várjuk, hogy enyhüljen a nyomor s szűnjék a nyomasztó szegénység, stb. stb.

Előadónak ily tartalomban tartott beszédét a rá beterjesztett határozati javaslatokat a közgyűlés helyesléssel fogadja el s előadó afiának szakszerű s tanulmányos jelentéseért köszönetet mond.

Következett a Szabó- s Benkő-alapok kamatainak kiosztása tanuló pap- és mester-fiuk között. Mindkét alapra két-két folyamodó nyerte el az egyenlő részre osztott kamatokat.

Azután esperes aa. előterjesztésére elfogadja közgyűlésünk, hogy irjon fel a mélt. Ig.-Tanácsnak egyházmegyénk részére még egy egyházkerületi képviselő választási jogának elismerése, illetve megadása érdekében, levén egyházmegyénk népessége 22.047 lélekszám.

Jegyzőkönyv hitelesítése után, a gyűlés esperes aa. éljenzésével ért véget. Ifj. Kiss Lajos.

TÁRCA.

Dolgozatok a gyakorlati lelkészet köréből.

(Irtta Dr Tüdös István. Miskolc. Lóvi J. fia tulajdona. 1897. 168. l. Ára 1 ftt. 30 kr.)

(Vége.)

A II.-ik beszében (textusa Zsolt. CXVIII. 24.) a konfirmációi ünnep, mint az Úr által rendelt nap, az V.-ben (Mát. XXI. 8—9.) a virágvasárnap diadalmenet két főmozzanata: a sokaság lelkesedése és Jézus szótalansága, a VII.-ben (Luk. VII. 27. 28.) keresztelő János próféta működése van felmutatva; a VIII.-ban (Róm. XIV. 12.) esztendő utolsó napján feleletet keres e kérdésre: Teljesítettük-e a távozó év folyamán polgári és egyházi kötelességeinket? a IX.-ik (3. Móz. XXIII. 14.) a zsidó és keresztyén aratási hála-oltárt állítja párhuzamba; a X.-ben (Mát. XXIV. 11.) szerző a názárenusok hit- és erkölcs-elveit tárgyalja; a XI.-ben (Mt. XIII. 3—8) iskolai év kezdetén a tudományok hirdetőiről, mint magvetőkről, a tanulókról pedig, mint a tudományok magvait elfogadókról elmélkedik; a XII.-ben (Márk X. 14.) adventkor, leányiskolai növendékek előtt, e kérdést fejtegeti: Miképp kell készülnünk a Jézus fogadására? Végül, a XIV.-ik beszében (Luk. II. 10.) azt a karácsoni gondolatot, hogy »Jézus születése csozlat minden félelmet«, mert bizodalmat nyújt a szenvedőknek, békességet a bűnösöknek, s reménységgel ajándékoz meg mindnyájunkat.

Ezekre a beszédekre is, ugy tartalom, mint kidolgozás szempontjából, sok megjegyzést lehetne tenni; de nem akarok velük bővebben foglalkozni, egyfelől azért, mert

ismertetésem igen hosszúra terjedne, másfelől s főképp azért, mert az eddigi fejtegetések alapján összeállíthatjuk az egész gyűjtemény jellemző vonásait, s ezek részben, vagy egészben az imént felsorolt beszédekre is találunk.

Az egyik jellemző vonás, a mit a Tüdös beszédeinek rovasára kell fölemlítenünk: a szövegszerütlenség. Szerző az alapigét igen gyakran csak jelmondatnak tekinti, mely ott áll a beszéd homlokán, de a tárgyalás menetére nem sok befolyást gyakorol. Állításom igazolására elég lesz, hivatkoznom a fönnebb részletesen ismertetett IV. VI. és XIII. továbbá a XII. és XIV. sz. beszédekre, melyekben az alapul vett szöveg vagy felületesen, vagy téves felfogással, vagy más intencióval van kifejtve, mint a minő a bibliai író előtt lebegett. Elegendé szövegszerűek (bár sok tekintetben kifogás alá esnek) az I. III. V. VII. sz. beszédek, s különösen a XI. sz. mely a szöveghez való hűséget tekintve, az összes beszédek közt a legelső helyen áll.

A másik jellemző vonás, mely főleg a III. és IV.-ik beszédben tűnik föl, a vallásnak, illetve a keresztyénségnek egyoldalú felfogása. A III.-ik beszédben pl. ezeket mondja: »Minden vallásban az a földolog, hogy mit tanít istenről. Ha az istenről szóló tan, az isteni fogalom nem tiszta, az nem igaz.« A reformáció új eget adott az emberiségnek, mert az istenről szóló tant, melyet az egyház meghamisított, »visszaállította abba a tisztaságba, és tökéletességbe, melyben volt s van a szentírásban.« A IV.-ik beszédben a keresztyénséget azért mondja tökéletesebbnek a többi vallásoknál, mert az istenről szóló tana magasztosabb és megnyugtatóbb, s mert az emberek egymáshoz való viszonyáról,

valamint az emberi életről, és ennek céljáról felségesebb elveket, és vallásos tételeket hirdet. (25. 26. l.)

Ez az egyoldalú felfogás, mely a keresztyénséget általában a vallást, mint tant állítja előtérbe, a theol. tanári katedrán talán még megjárja (ámbar ott sem jogosult), de az egyházi szószéken teljességgel meg nem engedhető. Itt a tudomány, és vallás kérdéseit soha sem elméleti, hanem mindig gyakorlati szempontból kell tárgyalni. A lelkésznek egész törekvését arra kell irányoznia, hogy hallgatói ne csak értsék, és tudják, hanem érezzék is, hogy a vallás nem tan, nem dogma, nem csupán ismeret, hanem mindenek előtt benső életelv, isteni erő, mely a földi pályán minden léptünket kíséri, s még akkor sem hágy el, midőn az élet határszélére jutottunk, sőt jogait itt követeli a legnagyobb hatalommal vissza.

A harmadik s bizonyára a leglényegesebb fogyatkozás, a mi a Tüdös beszédeiben lépten-nyomon szembeötlik, a kellő élettapasztalat és alapos emberismeret hiánya. Hogy beszédeinek nagy része oly száraz, oly elvont, és szintelen, ennek oka abban rejlik, hogy bennük a vallás igazságai az emberre, a mai életre való vonatkozás és alkalmazás nélkül tárgyaltatnak, s általában kevés, vagy hibás a jellemfestés, a pszichologia, hiányzik az egyházi beszédet megleltető, magasabb értelemben vett drámaiság.

E hiányok és fogyatkozások dacára sem vonom kétségbe, sőt készséggel ismerem el, hogy szerző széleskörű theologiai ismeretekkel rendelkezik, s csak sajnálni tudom, hogy egy félszeg, és selejtes theol. iránynak, a racionális szupranaturálistikusnak lépett a szolgálatába, melynek hatása beszédeiben is veres fonalkint húzódik végig. Azt is elismerem, hogy a szóban levő beszédek egyszerű, világos s helyenkint elég választékos nyelven vannak megírva; bár az is tagadhatatlan, hogy az egyszerű, és világos előadás igen gyakran rideg és száraz okoskodássá fajul.

A temetési beszédekről és ágendákról kevés mondani való van. Ezekben sem feltűnő hiányok, sem kiváló jelességekkel nem találkozunk. Rövidek, egyszerűek, alkalomhoz illők, s itt-ott a közvetlenség sem hiányzik belőlük.

A beszédekhez csatolt imák ellen, alaki szempontból, nem sok kifogást tehetünk; de futólagos átolvasás után is érezzük, hogy hiányzik belőlük az éltető szellem, az az élénk áhitat, az a felemelő buzgóság, mely az imádságnak (s főleg a Révész imáinak) oly megragadó színezetet kölcsönöz.

Ismertetésemet azzal az őszinte nyilatkozattal zárom be, hogy szerző, saját reputációja érdekében, sokkal helyesebben cselekedett volna, ha ezeket a dolgozatokat, mint ifjúkori kísérleteket, a nyilvánosság fürkésző szemei elől elzárva, asztalfiókjában pihenni hagyta volna.

Dixi et salvavi animam! Ifj. Péter Károly,
ev. ref. lelkész.

Különfélék.

= Júliusban közölt pályacikkeink szerzői, és a beküldött szavazatok eredménye. »A papi fizetések ügye a Prot. Közlönyben«, írta Kiss Ferenc, gezesi pap. »Semper idem«, írta Vajda Ferenc, sz.-lónai pap. »Keressük az igazságot«, írta Tóthfalusi József, m.-vásárhelyi pap. »Az iskolai év végén«, írta dr. Kapossy Lucián, pápai ev. ref. tanár.

Ugy nézzük, hogy a fürdőzési nyaralás, és a mi való-

színűbb, az időjárás miatt e szerencsétlen esztendőnek szerencsétlen mezőgazdasági viszonyai következtében ez alkalommal nagyon megcsappant a mi érdeklődő barátaink száma

Mindössze tíz szavazatot kaptunk. Kettő, Kolombán Ferenc és Jakab Albert szavazott Kiss Ferencre; kettő, Rotka Károly, és Albert Imre, szavazott Vajda Ferencre; haton, Nemes Sándor, O. Veres Sándor, Szász Károly, id. Lészai Ferenc, Kerekes Endre, vallás-tanár, és Tokos Sándor, szavaztak dr. Kapossy Luciánra, kinek a szerény pályadíjat szíves kézzorítással elküldöttük.

= A mint egy hozzánk is érkezett meghívóból látjuk, tolyó hó 15-én szentelik föl a topliaci új templomot. Nem feltétlenül szükséges ugyan, de igen szívesen vettük volna, ha a nyomtatott meghívó előzetesen is tájékoztat, hogy kik fognak ténylegesen résztvenni az ünnepélyen. Nagy érdeklődéssel kísérjük, és isten áldását kérjük igaz buzgósággal ez új templomunkra, mely egész vidéknek lesz új Jeruzsáleme ott a görgényi szép hegyek között.

= Értésítés az 1897—98-iki tanévre vonatkozólag. 1. Az 1897—98-iki tanév ünnepélyes megnyitása szeptember 11-én, d. e. 11 órakor lesz a fakultás épületének dísztermében. 2. A főlvetelért való folyamodványok, érettségi bizonyítvánnyal, illetőleg annak hitelesített másolatával, vagy lecke-könyvvel (index), hitelesített adókönyvi kivonattal, és családi értesítővel felszerelten s a fakultás igazgatóságához címzetten, f. évi augusztus 20-ig küldendőek be. Később érkezett folyamodványok nem vétetnek tekintetbe. A folyamodványok felzetén megjelölendő a folyamodó lakása és utolsó postája. A folyamodók a beadásra kitűzött határidő után, nyolc nap alatt értesítetnek folyamodványaik miként történt elintézéséről. A volt növendékeknek elég csak levélben jelentkezniök. A ki azonban aug. 20-ig nem jelentkezik, eltávozottnak tekintetvén, helye mással töltetik be. 3. Theologusok teljes tan- és ellátás-díjmentességben, legációi kedvezményben részesülnek, és számukra tízenöt 100—100, és egy 90 frtos évi ösztöndíj helyeztetik kilátásba. A díjmentesség azonban szorgalom-hiány és vétség esetében elveszthető, a mikor a díjmentességtől megfosztottak 2—8 frt. havi díjat kötelesek fizetni. 4. A bölcsészethallgatók tízennyolcan, olyanok, a kik már mint bölcsészethallgatók egy éven át hallgattak, a fakultás részére, e célból nyert államsegély terhére teljesen díjmentes ellátást nyernek. Jelentkezők e számon felül is elfogadhatnak évi 150 frt. rendes, illetőleg 100 frt. kedvezményes díj fizetése mellett. Az ellátási díjat három egyenlő részben (szeptember, január és április) kell fizetni; de indokolt kérelemre az intézet igazgatója havi díjfizetést is engedélyezhet. 5. A beiratáskor minden egyes felvett növendék kivétel nélkül 6 frt. beiratkozási, stb. díjat tartozik fizetni, mely fizetés alól felmentés senkinek nem adatik; végül, az intézeti törvények egy példányát tartozik megvenni (20 kr.). 6. A beiratások a jövő tanévre szeptember 7. és következő napjain lesznek. 7. A beiratásra a felvett ifjak szeptember 6-tól kezdve jöhetnek. A tápintézetben a főzés szept. 7-én kezdődik. Szeptember 6-ika előtt senki beiratást, és szeptember 7-ike előtt senki kosztot az intézetben nem kaphat még külön kérelemre sem. Az internátusi ellátás lakásból, fűtéssel, és világítással, s étkezésből (reggeli, ebéd s vacsora) áll. 8. A theologiai alap- és lelkész-képesítő vizsgák (kápláni és papi vizsgák) szeptember 8—10. napjain fognak megtartatni. E vizsgákra a jelöltek szeptember 7-én, illetőleg a papi vizsgát teendő szeptember 8-án tartoznak a fakultás igazgatójánál jelentkezni, nála okmányait (indexeiket, illetőleg első papi vizsgái, és szolgálati bizonyítványaikat) bemutatni, és a képesítő vizsgák jelöltjei vizsga-díj címén személyenkint 5—5 frtot s a kiállítandó bizonyítványért külön 2 frt. 50 krt. lefizetni. 9. A javító, és pótvizsgálatok a beiratások ideje alatt, szeptember 7—10. napjain lesznek. Az ezen napokat elmulasztók, csak a tanári kartól külön kért, és teljesen indokolt kérelemre nyert engedély mellett tehetnek később szigorlatot; de a míg szigorlataikat sikeresen le nem tették, semmi-

féle intézeti kedvezményes jótéteményben nem részesülhetnek.
10. Esetleges tudakozódások a theologiai fakultás igazgatójához intézendők (Kolozsvár, Külmagyar utca 1. sz.).

— A felekezeti középiskolák kormánybiztosai.

A vallás és közoktatásügyi miniszter már kijelölte azokat a kiválóbb tanfénkat, a kik a jövő tanévben a felekezeti középiskolákat meglátogatni és azokban az állami felügyeletet gyakorolni fogják. Megbízta pedig e feladat végzésével egyházkerületünk kollégiumaiban, a kolozsvári, maros-vásárhelyi, nagy-enyedi, székely-udvarhelyi és zilahi főgimnáziumokra nézve Kunc Elekét; a sepsi-szentgyörgyi és szászvárosi főgimnáziumokra nézve pedig Elischer József, főigazgatót.

— **Albisi Barthos Dénes**, a sövényfalvi ev. ref. egyház lelkésze és volt egyházmegyei köztörvényszéki bíró, munkás életének 64-ik, papságának 34-ik, boldog hazaságának 21-ik évében, hosszas szenvedés után, 1897. július hó 13-án megszünt élni. Élts és szeretett! A szeretet élet. Az ő élete egy áldott, hasznos élet vala. Az anélkül azonban küzdenie kellett; »áron is megvette az alkalmatosságot«; életét adta övéért, az anyaszentegyházért, a szent ügyért, mely örökkévaló. A szeretet pedig örökké él. Ő szeretett: nem halt meg! Élni fog örökké szeretetj, övéi, a jók és igazak áldott emlékezetében. Nyugodjék csendesen. 1897. aug. 8. A sövényfalvi Presbiterium.

— **Hibaigazítás.** Folyó évi 30-ik számban közölt balai Jövita-tanítói állomás pályázati hirdetésményébe hiba csúszott be, a mennyiben nem két (2) hold szántó, hanem hét (7) hold szántó közlendő; kérem. kiigazítani, illetőleg e sajtóhibát megjegyezni. N.-Ercse, 1867. július 3. Keresztési Gyula, ev. ref. lelkész.

— **A kolozsvári ev. ref. kollégium építési alapja** javára újabban a következő kegyes alapítványok folytak be: (Vége.) 313. sz. iven dr. Csernátói Gyula. Beszterce, gyűjtő 5 frt. Szentpéteri János 1 frt. Z. F. 50 kr. Nagy Károly 1 frt. F. D. 30 kr. Fe. 50 kr. Olvashatatlanalírás 50 kr. Olvashatatlan alírás 50 kr. Krámer Gyula 1 frt. Valaki 30 kr. Teronics Ede 1 frt. Kunc Albert 50 kr. Bisze 50 kr. Eronosz Ferenc 50 kr. Kovács 20 kr. Lénárd Gyula 20 kr. Dicsőti 50 kr. Br. Mattevelois 1 frt. Takács Károly 50 kr. Brandt Oszkár 50 kr. Benedek János 50 kr. 1230. sz. iven Berkovits Sámuel IV. g. gyűjtő 4 frt. 13 kr. 656. sz. iven Benedek Árpád, ref. lelkész, V.-Sz.-Iván 1 frt. Felméri Sándor 50 kr. Nagy Dénes 50 kr. Rozsnay József 50 kr. Szabó István 20 kr. 343. sz. iven dr. Csutak Lajos, orvos, Offenbánya, gyűjtő 2 frt. Röder Ottó 4 frt. Muntyán Dénes 1 frt.

Az offenbányai m. kir. csendőrör 3 frt. Mandel Fülöp 1 frt. Bach William 1 frt. Kornya György 1 frt. Paskó A. 1 frt. 1230. sz. iven Berkovits Samu IV. g. o. gyűjtése 8 frt 25 kr 603. sz. iven Vityalos Akos 50 kr. Szabó Sándor 20 kr. Puskás József 30 kr. Szabó Antal 10 kr. 857. sz. iven Tompa Imre. Kis-Goroszló 15 frt 75. sz. iven özv. Veress Sándorné 3 frt. Veres Endre 2 frt. Kohlen Vilmosné 5 frt. Gyárfás Albert 1 frt. 186. sz. iven Csombor István, M.-Szokoll 5 frt. 1288. sz. iven Mairovitz Adolf, VII. g. o. gyűjtése 1 frt. 50 kr. 1271. sz. iven Reiter Arthur, I. g. o. gyűjtése 13 frt. 50 kr. 1256. sz. iven Székely Ferenc, I. g. o. gyűjtése 1 frt. 90 kr. 1240. sz. iven Diószeghy József IV. g. o. gyűjtése 9 frt. 1268. sz. iven Jurás János III. g. o. gyűjtése 2 frt. 70 kr. 1252. sz. iven Basa György III. g. o. gyűjtése 10 frt. 1263. sz. iven Balogh Árpád, V. g. o. gyűjtése 4 frt. 90 kr. 1261. sz. iven Balázs György III. g. o. gyűjtése 1 frt. 1239. sz. iven Kálmán János, tanárjelölt 7 frt. 50 kr. 1277. sz. iven Kelemen Dezső, 4. el. o. gyűjtése 5 frt. 15 kr. 1278. sz. iven Fránkl Ervin, 4. el. o. gyűjtése 4 frt. 50 kr. 1227. sz. iven Gaál Ödön, VI. g. o. gyűjtése 1 frt. 45 kr. 1287. sz. iven Grosz Ede, VII. g. o. gyűjtése 1 frt. 85 kr. 1245. sz. iven Somodi István, II. g. o. gyűjtése 10 frt. 55 kr. 1250. sz. iven Király Sándor, V. g. o. gyűjtése 5 frt. 30 kr. 1255. sz. iven Karacsony Géza, IV. g. o. gyűjtése 6 frt 50 kr. 1262. sz. iven Benkő Zoltán, V. g. o. gyűjtése 2 frt. 40 kr. 1251. sz. iven Nagy Samu, IV. g. o. gyűjtése 5 frt. 1226. sz. iven Csiky István, VI. g. o. gyűjtése 2 frt. 40 kr. 1253. sz. iven Szép Zsigmond, II. g. o. gyűjtése 6 frt. 60 kr. 274. sz. iven Kovács István, kir. járásbíró, Mócs, gyűjtő 10 frt. Mayr János, főszolgabíró, Mócs 10 frt. 1244. sz. iven Szántó Bertalan 5 frt. 1229. sz. iven Kertész Jenő, VIII. g. o. gyűjtése 4 frt. 06 kr. 1276. sz. iven Nagy Sándor, 4. el. o. gyűjtése 4 frt. 55 kr. 1247. sz. iven Bartalus András, tanító gyűjtése 11 frt. 1248. sz. iven Kroner József, II. g. o. gyűjtése 6 frt. 30 kr. 641. sz. iven Csia György, Kovászna 2 frt. Henzel Emánuel, Verespatak 4 frt. Deési Tivadar 50 kr. Ebergényi Soma 50 kr. 1236. sz. iven Erdélyi Lajos tanár 1 frt. 517. sz. iven Deés város közönsége 50 frt. 1274. sz. iven Gidófalvi István 4. el. o. gyűjtése 18 frt. 25 kr. 1265. sz. iven Sigmond Ernő, VI. g. o. gyűjtése 1 frt 14 kr. 1264. sz. iven Voith Antal, VIII. g. o. gyűjtése 2 frt 62 kr. 1259. sz. iven Jakab György, III. g. o. gyűjtése 1 frt. 20 kr. 100. sz. iven Kovrig Márton, 10 frt. 20 kr. 1279. sz. iven Gráf Gyula, 4. el. o. gyűjtése 1 frt. 70 kr. 591. sz. iven Csizsar Bálint 5 frt. Lázár Miklós 5 frt. Dr. Papp Ernő 5 frt. 596. sz. iven dr. Jórend József 2 frt. Jakab Gyuláné 1 frt. Kovács Antal 50 kr. Gáspár Antal 50 kr. Ilkovits Salamon 1 frt. Toth Ferenc 3 frt. 1242. sz. iven Kiss István, IV. g. o. gyűjtése 2 frt. 40 kr. 1255. sz. iven Varga János, II. g. o. gyűjtése 2 frt. 40 kr. Marinka Jenő, IV. g. o. gyűjtése 1 frt. 10 kr. Röder Ottó, Pál, II. g. o. gyűjtése 83 kr. Röder István, V. g. o. gyűjtése 5 frt. 1267. sz. iven Fernet Jenő, I. g. o. gyűjtése 80 kr. 1232. sz. iven Gazelli Árpád, tanár 2 frt. Ferdinánd József 1 frt. Dr. Szemere Béla 1 frt. Dr. Wasserstrom Adolf 1 frt. A nemes köblő adakozóknak a kolozsvári ev. ref. kollégium előjárásága hálás köszönetét fejezi ki.

HIVATALOS RÉSZ.

758—1897.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a sepsi egyházmegyébe kebelezett szotyori egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: Tisztességes lakás gazdasági épületekkel, továbbá buza, zab, fakepe-váltás, kegyehagyományi kamat, kepeváltási kamat, oszpora, kan. porcio haszonélvezete, stóla, tandij és államszegély (Ez utóbbi 173 frt.) cimen összesen 407 frt. 93 kr.

Pályázati határnap aug. 30. Folyamodványok nt. Vén Mihály, esperes aához küldendők, Bikfalvára.

Kolozsvárt, 1897. aug. 9. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

78c—1897.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett süket-demeterfalvi egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: Tisztességes lakáson és kerten kívül, kepe és tandijban 64 frt. államszegély 336 frt. összesen 400 frt.

Pályázati határnap: 1897. aug. 28. Folyamodványok nt. Ravasz János, esperes aához küldendők, Mező-Bándra.

Kolozsvárt, 1897. aug. 9. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

788—1897.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a kolozs-kalotai egyházmegyébe kebelezett bogártelki ref. egyházközségben a kántor-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom Lakás, kert, 313 frt. 8 kr-ra becsült termény, földhaszonbér és tandij és 112 frt. államszegély. Összesen 425 frt. 8 kr.

Pályázati határnap: aug. 19. Folyamodványok nt. Deési Gyula, esperes aához küldendők, Gyaluba.

Kolozsvárt, 1897. aug. 9. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

793—1897

PÁLYÁZAT.

A szászvárosi püspöki vizsgálat alatt álló ref. egyházközségben a kántor-tanítói állomásra pályázat nyitattik.

Javadalma: Az egyházközség pénztárából utólagos havi részletekben fizetendő évi 720 frt. egy holdnyi kánonika-porcio, teimetési stóla à 50 kr. tisztességes lakás, vagy 120 frt. szálláspénz.

Kötelességei: a rendes kántori teendőken kívül, a Kun-kollégium elemi iskolájában egyik osztálynak a vezetése; az állami leányiskolában tanuló ref. vallású növendékek egyházi éneke tanítása, hetenkint egy órán; az iparos iskolába járó ref. vallású iparos tanulók vallásos oktatása, hetenkint egy órán; az egyháztagok kebeléből alakult »egyházi énekkar« vezetése.

Pályázati határnap: 1897. aug. 30.

Folyamodványok az ev. ref. püspöki hivatalhoz, Kolozsvárra, küldendők.

Kolozsvárt, 1897. aug. 9. *Szász Domokos,*
erdélyi ev. ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász Gerő.**

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXVII. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1897. Augusztus 19.

33. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTOKÖN EGY IVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

A lelkipásztorságról.

Három cikk.

II.

(A lelkipásztorok tényleges szolgálata és azzal szemben a jutalom.)

Hát ezt az eszményt, melyet a legfőbb pásztor és az ő apostolai előírtak és megvalósítottak, ma nem sokan érik el, meg sem közelítik. Mégis, abban az óriás szervezetben, mely az emberi társadalom fentartására van alkotva, olyan szolgálatot tesznek a lelkipásztorok, a melynek értékét a nagy gépezet egyetlen szervének a munkája sem közelíti meg.

Jól tudom, hogy mind e világ abban a véleményben van, miképp a papság a legkevesebb munkával járó hivatal, valóságos sine cura. (Nálunk ugyan nem sine cura, legfeljebb sine labore.) Csakugyan, a mi mások által is látható elfoglaltságot illeti, a mi időhez és helyhez kötöttséget kíván, ebben igaza van a világnak. Éppen azért, nem is használom a munka szót, hanem a szolgálatot fejtegetem, mit a lelkipásztor éppen a külső rendnek is teljesít.

A lelkipásztor a belső, a lelki világ munkása; munkája tehát, illetőleg annak eredménye könnyen nem látható, mert titkon van az. Mégis, e munkájával a lelkipásztor több szolgálatot tesz a társadalom külső rendjének, többet az emberiségnek, mint a roppant szervezet minden többi tagja együtt véve; a lelkipásztor az ő szolgálataival biztosabb támasza a rendnek, a társadalmi békének, mint a rend fegyveres őreinek, százezer katonáknak szurony-erdője. Nagy mondás, de ha megadom hozzá az egyszerű magyarázatot, természetes igazságnak fog bebizonyulni. És elvont fejtegetések helyett, megtörtént esettel próbálók az állítás homályába bevilágítani.

Van egy ekklésia, a hol mindössze egy évig volt egy nőtlen pap. Részezes; a papi lakás fiatal embereknek, s többnyire a falu söpre-

dékének lett pálinka-tanyájává, hol természetesen papi tekintélyt, lelkipásztor iránt köteles és szükséges tiszteletet büzös pálinka undok sepreje piszkos iszappal eltemet. Éppen a jobb érzésük huzódnak vissza a templomtúl; esztendő végére a templom üres, a korcsmák tele veszekedő, háborgó néppel, rend, tisztesség helyét bomlás, erkölcstelenség foglalja el egy év alatt.

Van egy szomorubb eset. Egy ekkléziának a népe ezelőtt huszonöt évvel még paptisztelő, jó, buzgó volt. Két pap pasztorolja egymás után összesen mintegy húsz évig. Az első gavallér, világfi, mulatság- és sportkedvelő. Nem ritkán történik, hogy vasárnap reggel, míg a nép az öreg tanítót hallgatni, templomba gyülekezik, ő indul vadászni fegyverrel, vagy kocsin valami mulatságba; még mint nőtlen urral, egy kis bal eset is történik. Utána jön egy határtalan részezes pap, a ki miatt maga a templom nem egyszer válik hajmeresztő botrányok színhelyévé. Ennek a két pásztornak húsz évig tartó béreskedése alatt az a tisztességes, vallásos nép annyira elvadul, hogy ma a járás börtöne belőle telik meg; az a nép ma verekedő, tolvaj, rabló, gyilkos, parázna, magzatelhajtó, gyujtogató, háborgó annyira, hogy egy fiatal pap oda kerülván, két évi hivataloskodása után elhalt és utolsó perceiben szörnyü átok alatt hagyta meg, hogy ott el ne temessék.

E kettővel szemben, tudok esetet az ellenkező oldalról, a hol a hűséges pásztor az ur Jézus életadó beszédével kívánatossá tette a templomkerülő népnek az Ur házát; gyönyörűségesse a kemény beszédet, mit előbb gyűlölt; az ige villogó fegyverével tiszteletre tanítá a lelkipásztor iránt; életével mutogatja és terjeszti az istenes életet, ápolja a belső és ezzel a külső rendet.

A hitvány szolgáló és a jó pásztor között van a bérért dolgozók tulnyomó nagy többsége, az ő képükre és hasonlatosságukra alakult se

hideg, se meleg nyájjal, melyben nem pusztítanak nagy bűnök, de nem is virágoznak nagy erények, nagy tettek; hol a mint nincsenek a pásztorok lelkében magasra vivő szenvedelmek, nem folynak le nagy, nehéz vivódások; tusakodásai a léleknek nincsenek: a gyülekezet lelki élete is álló víz, melynek mélye föl nem zúdul soha; igaz, hogy rothadt anyagot sem, de gyöngyöt sem vet a felszínre sohasem. Oh, a hol a Krisztus evangéliuma át meg átjárta a pásztor lelkét, háborog az, mint a Pálé; vivódik, tusakodik; de vivódása nem maradhat önmagában, megnyilatkozik az ihletett keszédeiben a gyülekezet előtt is, és felkorbácsolja azt is; és meglehet, hogy némelyek és eleinte azt mondják Fesztussal: »Bolondozol te Pál; a nagy bölcsesség miatt bolondultál meg!« (Csel. 26. 24.); de a beszéd, a mint naponkint viharozva zug, emészt a csontokat, beléeszti magát azokba és a lélekbe, forrongásba hozza azt, míg egyszer Agrippa vallomására kényszeríti: »Közel majd ugyan elhitted velem, hogy keresztyénné legyek« (Csel. 26. r. 28.), míg végre a foglyul ejtett lelkek sokaságát a Krisztus szelid igájába hajtván, a nagy isten trónja zsámolyához viszi boldog meghódolásra.

De mit igazolnak hát ezek a lelkipásztorok szolgálatára nézve? Azt, hogy a lelkipásztor hordozza a gyülekezet lelki életét, erkölcsiségét. Az óriás nagy gyülekezetben nálunk a fennálló rendszer miatt nem, mert itt a lelkipásztor egyénisége elmosódik a nagy tömegben, e mellett munkáját megsemmisíti a nagy városok nagyobb műveltsége, melyből a nép alsó rétegeihez csak a civilizált bűnök, undokságok jutnak el. De határozottan igen a kisebb gyülekezetben. Ezek feltétlenül megromlanak egy cégéres, bűnös lelkipásztor alatt; feltétlenül javulnak egy, a lelkipásztorok magasztos tulajdonságaival ékeskedő lelkipásztor alatt; és maradnak közömbösek a közömbös lelkipásztor mellett. Közömbösek az erények, de közömbösek a bűnök iránt is. Ugy, hogy ne tegyen egy lelkipásztor semmi nagy dolgot, csak álljon a nép előtt azzal a bibliával, szájában a Krisztusnak még erőtellenül hangzó evangéliumával is, mégis többet tesz éppen a külső rend javára, mintha minden ember háta mögött egy szuronyos csendőr áll. Mert, ha p. o. egy gyülekezetet lelkipásztor nélkül hagynának, hogy ne hallja az a templomban az isten nevét, az ő törvényeit: egy évtized múlva annak rom-

lottságával egy vármegye minden zsandárjával sem birna meg. És ez természetesen következik a nép lelkületéből. A nép ugyanis gyermek, a kinek, hogy megérthessen valamit, vele azt érzékeltetni, szeme elé kell állítani. Nős, a pap a népnek, a tudatlan embernek maga a vallás, maga az isten megszemélyesítője, a kit a mi egyházunkban nem a dogma, hanem maga a nép állít maga elé ilyenül. Ez talán botrányosnak és egy istentelen ember káromlásának tünik fel sokak előtt. Pedig nem az. Ezt egy nagyon vallásos, nagyon istenfélő ember mondja, a ki az istenért magát emésztve, munkál, de a ki éppen az isten országa érdekében figyel. Én látom, hogy a nép előtt sem iskola, sem törvények a templomot és abban a lelkipásztort nem pótolhatják, nélkülözhetővé nem teszik; hogy iskolai tanítás, törvények és azok végrehajtó közegeivel való őriztetés nem tartanak olyan fegyelmet, mint a lelkipásztor egymaga az ő lelki fegyvereivel. Mert a legműveletlenebb, legkevésbé tanult nép, mint mondám, magát az istent látja a lelkipásztorban és meghallgatja azt, mint illet. A műveltebb rész hajlik a pásztor beszédére, isten igéjére értelemmel, szíves akarattal; az egyszerűbb félelemből, mert e rész még mindig inkább fél istentől, mint minden emberi hatalomtól.

A műveltség nagyon kezdetleges fokán álló oláh nép megfigyelése tette megingathatatlanul e meggyőződésemet. Hiszen, az a barbár, sokszor az eke szarva mellől elhívott oláh pópa ugyan mennyi világosságot képes árasztani az ő környezetére, holott neki magának is sötétség borong a szellemén. Mégis, népe félő tisztelettel veszi körül és ijesztéseivel hat, mert titokzatos szertartásaival, babonás tetteivel egy felsőbb hatalomként állítja oda magát. Hogy aztán ez a hatalom a nép előtt nevetségesen erőtelennek mutatkozáván, az azt megcsúfolja: az nem rontja le fönebbi mondásomat. Hát a fétis-imádó nem változtatja-e kunyhójában az ő istenét, tehát magát az istent naponkint? De mialatt az egyik istent erőtelensége miatt haraggal dobja ki házából, a másikat imádattal viszi be oda új isten gyanánt.

Tehát, lelkipásztor nélkül az emberek meg nem élhetnek, sem alsóbb, sem magasabb képzettségű emberek. És bár az is igaz, hogy éppen a leg-hűségesebb, legbuzgóbb pásztorok lehetnek legtöbbször keserű napjai; ennek vannak legtöbb és legádázabb ellenségei, ezt nem ritkán keresztre

hurcolják. De hát ez nem egyéb, mint a gonosz-ság torzsalkodása az igazság ellen; ember erőlködése isten ellen, a melyben a Galgotha hegyi történet, a megfeszített igazság keresztje alatt mellét verve, megtérő sokasággal újra meg újra ismétlődnek.

Gondolom, lesznek, a kik a lelkipásztorság által nyújtott szolgálat értékét gyengíthetni vélik, először, azzal, hogy rámutatnak hazánkban is a szociálizmus eszméi által meghódított területeken szemlélhető jelenségekre: felekezeten kívül állás, házasságnál, stb. a lelkeszi szolgálat mellőzése; másodsor, azzal az állítással, hogy a mint az iskolák szaporodásával terjed a műveltség, éppen ama jelenségek tanúsítása szerint, az iskolák kiszorítják a társadalom szeretetéből a lelkipásztori hivatalt, vagy legalább is feleslegessé teszik azt.

A mi az elsőt illeti, annál mindenek előtt meg kell állapítanunk, hogy azon jelenségek nem mindenikében istentagadás, egyház-elhagyás, lelkipásztori szolgálat megvetése, hanem van éppen fanatizmus, vallási rajongás, baptizmus, názárénizmus, mely nem érzi magát kielégítve a fennálló egyházak kegyességi szolgálatával. A mennyiben pedig csakugyan van istentagadás, stb. arra nézve mig egyfelől őszintén meg kell mondanunk, hogy az egyházak és illetőleg a lelkipásztorok későn ébredtek, nem vették észre, vagy nem tudták magukat hirtelen feltalálni, miképp álljanak ellen annak, hogy irodalmi úton, lelket mérgező eszmék, hamis műveltség terjesztésével foglalják el az ő helyüket a lelkekben: addig másfelől bizonyon hihetjük, hogy részben szorványos, részben és inkább ideiglenes jelenségek maradnak azok, mivel a világ egy ideig talán el lehet isten nélkül, de sokáig, mindigre nem. És ha nem lehet el isten nélkül, ugy nem lehet el egyház és lelkipásztorok nélkül sem.

A mi illeti aztán az iskolai műveltség egyedül idvezítő munkáját, erre azt mondom Feltevé, ha tudnának valaha az államok népeiknek olyan külső és belterjes műveltséget nyújtani a tanítással, hogy a mellett a föld kerekiségének összes lakói nem éreznék többé szükségét az egyháznak és illetőleg az ige hirdetésben nyújtott magasabb erkölcsi műveltségnek: hát ez az isten szelid igájától szabad műveltség nem sokára egy vértengerbe fulna, melynek hullámai sirva nyaldosnák az igaz isten trónjára ültetett bálvány zsámolyát és a melyből az ember kolduskint, bűnbánattal térne meg istenhez, ha még lehetne

és esengve hívna vissza az ő pásztorait, kiket elűzött, vallást tevén, hogy azok nélkül az emberi társadalom fenn nem állhat.

(Vége következik.)

Pogány határozat.

(Vége.)

Lám, lám, áldott Jézus! Minő talajba hullott a magvetőrül mondott felséges példázatot! A polgári házasság életbeléptetésével, az esketésnél elveszett (?) 1 frt. stóla, az egyházi esketést igénybe nem vett egyének és kiskoru gyermekeik halála esetén hogyan terem az egyházpénztárának javára: 10, 20, 30, 60, sőt 100 anynyit! Boldog orhaiak!

És mindenek fölött, azt határozátok, »hogy ha a keresztelést mulasztja el valaki gyermekére nézve, azt a gyereket nem tartjátok az egyház tagjának; azzal a gyerekekkel szemben, mint pogánynyal jár el az egyház!«

Én édes Jézusom, de pogány határozat ez! »Öröködbe, Uram, pogányok jöttek!«

Hogyan? Hát eltaszítjátok kebletekről, kizárjátok az egyház kötelékéből azokat, kikről mondá Jézus: »ilyeneké az istennek országa!«

Bölcs törvényhozók! Hát itt az ártatlan gyermek, és nem az apa-e a bűnös? Ha az apa, miért nem sujtja őt kemény kezetek? Nem, erre nem gondoltatok. Az ártatlan gyerek a hibás. Azt az iskolában nem fogjátok vallásos oktatásban részesíteni; nem fogjátok konfirmálni; nem fogjátok házasságát megáldani, az a gyerek pogány, azzal szemben ugyan mik vagytok ti? Bizony, pogány lelkek!

És ezt tartjátok ti az »Isten előtt, és az Atya előtt kedves, és szeplő nélkül való isteni szolgálatnak?« Ugyan!

Micsoda meghibbanása ez a protestáns, felvilágosodott, szabadon gondolkozó kálvinista pap agyának? Micsoda lidérc-nyomás ez egy egész egyházmegyére szabadon gondolkozni tudó, intelligens közgyűlésének lelke fölött? Micsoda hamis magyarázata ez a szeretet felséges evangéliuma örök törvényeinek?

Oh, bizony ilyen indítvány nem hangzott el még protestáns pap ajakáról; ilyen indítványt nem emelt még határozattá prot. egyházmegyei közgyűlés.

Ezt az indítványt én az indítványozó részéről a legközönségesebb pásztoralis inprudenciának; az egyházmegye közgyűlésének azt elfogadó határozatát, egyetemes egyházi törvényeinkkel ellenkezően, azok iránt való tiszteletlenségnek; mindkét részről pedig a Krisztus szelme ellen indított olyan harcnak tekintem, mely ellen felszólalni, lelkiismeretem parancsolja.

Az eddig elmondottakban, ugy hiszem, kellően igazoltam, hogy annak a pogány indítványnak nincs semmi pozitív alapja; hogy egy banális nagy mondás az indítvány egész indokolása; hogy két üres szó: ha és ha vállain nyugszik az egész okoskodás; hogy az egész intézkedés nem csak pozitív egyházi törvényeinkkel, de maga a szeretet felséges evangéliumának tanaival is ellenkezik.

De hát, ugy a sorok között, alattuk, vagy fölöttük, nem kapnánk-e olyas valamit, a mi, legalább látszólag, azt a pogány indítványt indokolná?

Azt tudom, hogy az egyházpolitikai törvények életbeléptetése után az elkereszteléseknek sokkal nagyobb tere nyílt, mint volt eddig; azt is tudom, hogy a reverzálisok bolondító csalmatagát bizonyos kertészek jobban ápolják ma, mint valaha, főleg a vegyes-házasságoknál; azt is tudom, hogy a vegyes-házásokat, ha a rom. kath. lelkész esketi, csak a sekrestyében, és nem az oltár előtt, csak egyszerü, és nem papi diszruhában végzi a lelkész, stb. De olyan szigorú intézkedést, melynek fundamentumát a tridenti zsinat és pápák rendeleteiben meg nem találunk, olyan intézkedéseket én legalább nem láttam egyik felekezetenél is, sem a róm. kath. sem a görög kath. egyház papi fejedelmei másféle szigorú gondoskodást nem végeztek híveik között, mint a miket a szent atya Rómából, az ő bibornok kollegiumával megállapított s az Agliardik segítségével Magyarországon érvényre emelni igyekezett.

A gör. keletiek pedig a magyar állam eszme ellen inkább, mint felekezeti érdekek mellett léptek akcióba.

És most, ismételve kérdelem, vajjon, ezek is arra valók-e, hogy híveik között az egyháziasságot, a vallásos szertartások tiszteletét, igénybevételét biztosítsák? Én tagadom. De, ha megengedném is, hogy arra valók, csak külső kényszernek tartom, melyek idővel ott is a protestáns szabad szellemnek készítik elő az érvényesülést, s a mint ott elítélem a reverzálisok bolondító csalmatagait, nem kevésbé a ti indítványotokban foglalt muszka-tövisetüket. Az Ur szőlőjében az is, ez is kiirandó, és nem ápolandó burján.

Hát, a Krisztusi türelem helyett a középkori túrelmetlenség fanatizmusa kell, hogy beborítsa lelki világunkat? Az akolba hívás helyett, a kiakolbolítás? A Krisztusi irány, a meggyőzés helyett, a megvetés? A megbocsátás helyett, a megbüntetés? A szívünkre ölelés helyett, az eltaszítás? A megbocsátás helyett, a megbüntetés? Az isten országa felé vezető utak egyengetése helyett, a botránkozás köveinek híveink lábai elébe rakása-e a mi tisztünk? Csak azért, mert: ha és ha?

Elég. Ne veszekedjünk, hanem inkább vezekeljünk. Hogy híveink nem elég egyházasak, ne keressük ennek okát az egyházpolitikai törvényekben, hanem tegye kiki szívére a kezét, s ha odabenn az a kisbiró nem vádol: haladjon tovább azon az úton, hol »türelemmel, szelidséggel és alázatossággal kell tanítanunk az ellenkező véleményben« levő híveinket; szeretettel győzni meg őket a jobbról, és így nevelni a szószékből, az iskolából olyan híveket magunknak, kiken meglássék az egyháziasság, a vallásos szertartások tisztelete, és hogy kedves kötelességüknek tartsák, vallásos szertartásainkat igénybe venni. Szóval, az apostol intése szerint: »mindenestől fogva például adjuk magunkat híveink előtt a jó cselekedetekben; a tudományban mutassunk épséget, méltóságot, és tiszta ígét, hogy ha valaki ellene veti magát: megszégyenüljön, semmi gonoszt nem tudván ellene felhozni. »Igyekezzünk, isten előtt kedvesek lenni, és olyan munkások, kik a munkát nem szégyenlik; mindenekben úgy viseljük magunkat, mint Istennek szolgálói, valamit cselekszünk, úgy cselekedjük, mint Istennek, és nem az embereknek előtte cselekednők, nem félelemből, nem is jutalomért, hanem isten iránti szeretetből.

Igy fogom én föl a prot. lelkész hivatását, csak az ilyen szellemtől áthatott törvények irányíthatják minden munkásságunkat; de ha ennek a mai kor vallásellenes áramlataival szemben nincs kellő sikere: azért nem kell a mosdóvizzel a gyereket is kiönteni! Csak egy mustármagnyi hit a Krisztus eszméinek győzedelmébe vetett hitből, és hegyeket mozgathatunk vele; csak egy szikrája legyen szívünkben a krisztusi szeretet szent tüze: világot hódítunk vele, hogy »mások is látván a mi jó cselekedeteinket, hasonlóképp cselekedjenek és dicsőítsék a mi mennyei atyánkat.«

Csak a türelem, szelidség, alázatosság; csak a tanítás, meggyőzés ama fegyverek, melyekkel a közöny, a lágyemelegség ellen harcolnunk kell is, lehet is, győzedelmeskedhetünk is; de nem az erőszak, a büntetés! Eme fegyverekkel elbuknak a zsarnokok; amazokkal győznek az erőtlének, mert az Ur az erőtlénekben is megdicsőítheti a maga erejét, a miért én áldom az Urat mindörökké.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1897. július 29.

Elnökölt: Föt. Szász Domokos, püspök aa. Jelen voltak: Dr. Vályi Gábor, elnök-helyettes, Bartha Lajos, egyházkerületi közügyigazgató, Becsek Lajos, Kenessey Béla, és Gyarmathy Miklós, ig. tanácsosok. Maksay János, számvevő, és Dr. Kádár János, s.-titkár.

Az ülés megnyitása, és az időközben elnökileg elintézett ügyekben tett intézkedések jóváhagyó tudomásul vétele után, a következő folyó ügyek nyertek elintézést.

Maksay János, egyházkerületi számvevő aa. egészségi állapotára hivatkozással, három heti szabadságot kérvén, az részére, aug. 7-ikétől kezdődőleg megadatott.

Az ördög-kereszturi körlelkész aa. jelentvén, hogy a kántor-tanítói állomás üresen léte miatt az összes kántori teendőket ő végzi, esperesi ajánlat mellett kéri, hogy az 50 frt. központi kántori fizetés, ez évre, részére utaltassék ki. Kérése teljesítést nyert.

Föt. püspök aa. ajánlata alapján, a lemondás folytán megüresedett torda-turi körlelkészi állomásra t. Benedek Ferenc, mérai pap aa. neveztetett ki, fölhivatván új állomásának mielőbbi elfoglalására.

Föt. püspök aa. már korábban megbizta volt az udvarhelyi esperes aát azzal, hogy a homoród-szentmártoni anyaegyházból, és a hozzátartozó leány, és szörvány-egyházakból egy körlelkészség szervezését készítse elő. Nevezett esperes aa. most megtette erre vonatkozó részletes előterjesztését, melynek alapján Igazgató-Tanácsunk a nevezett körlelkészségnek »homoród-völgyi« néven leendő szervezését elhatározta, de az állomás betöltését a jövő évre kellett halasztania, minthogy a szükséges központi segélynek ez évben leendő kiutalására nem bir fedezetet.

Bogdán József, o.-ujfalusi körlelkész aa. kérése folytán, jóváhagyta Ig.-Tanácsunk a szebeni egyházmegye tanácsának ama határozatát, melylyel nevezett körlelkész a 100 frt. belmissziói segély után számított özvegyárva-alapi járandóságok fizetése alól, a vonatkozó konventi végzésre való hivatkozással, fölmentette.

Küküllővári egyházközségünk előjáróságának a sirlelet értékesítésére vonatkozó újabb kérelme, melyben az Erdélyi Múzeum-Egylet által megajánlott 1200 frtnál magasabb összeg megadását kéri, áttétetett a nevezett egyesülethez, megfontolás, és elhatározásának közlése végett.

Az ördög-kereszturi körlelkészi állás javadalmához

tartozott babuci fekvőségek eladása befejeztetvén, a körlelkész kérése, és illetékes esperesének ajánlása folytán, azok árának kamatjából ez évre 50 frt. és jövőre 100 frt. utazási segély utaltatott ki nevezett körlelkész aának.

Kakasdi egyházközségünk iskolaépítési terve, és költségvetése, kebli műszaki előadó aa. felülvizsgálata alapján, jóváhagyást nyert, és az építkezés költségeinek részben való fedezésére, az egyház központi kezelés alatt álló regálé-kártalanítási pénzből 300 frt. kiutaltatott.

O.-ujfalusi körlelkézségünknek, a változott viszonyoknak megfelelően módosított díjlevelei, szokásos fenntartással, megerősítettek.

Tárgyalta, továbbá, Ig.-Tanácsunk a nagy-enyedi Bethlen-kollégium előjáróságának ama kérését, hogy a gyakorló-iskolai tanító országos nyugdíjintézeti járulékait a kerület pénztára fedezze, de nem találta e kérést teljesíthetőnek, minthogy az ilyenmü járulékok fedezésére az intézetet fenntartó testület kötelezett.

A nagyenyedi tanítóképezdei igazgatóság előterjesztése folytán kiutalta Ig.-Tanácsunk a tanítói pót-tanfolyam költségeire megszavazott 500 frt. központi segélyt, és egyuttal megállapítván a rendes, és pót-tan-kepesítő vizsgálatok idejét, az azokon leendő elnöklésre ngs. Csathó János, kollégiumi főgondnok aat kérte föl

Tudomásul vette, és az illetékes előjárósággal közölni határozta Ig. Tanácsunk a közokt. miniszter ama rendelkezését, melylyel a zilahi számtan-fizikai tanszékre, helyettes-tanáru, Nagy Sándor aa. neveztetett ki.

Ugyancsak tudásul szolgált a zilahi kollégiumi előjáróság jelentése arról, hogy az üresen álló tanszék-ek teendőinek ellátására, ideiglenes h. tanároku, ez évre, Fóris Miklós és Dobai Sándor aait alkalmazta.

Mezőcsávási több hívünk az iránti kérését, hogy az ott üresen álló tanítónői állomásra az óvónői képesítéssel bíró folyamodók is kandidáltassanak, teljesíthetőnek nem találta Ig. Tanácsunk, minthogy a folyamodók között kellő képesítéssel bíró tanítónői is van.

Tanfelügyelői kérdés alapján kijelentette Ig. Tanácsunk, hogy a főforgó nyomós indokokra való tekintettel, nincs kifogása az ellen, hogy a kolozsvári állami polg. leányiskolánál most betöltés alatt álló s.-tanítónői állásra, a nem felekezetünkön levő Pallós Albertné asszony alkalmazassék; remélve, és elvárva, hogy a legközelebből betöltendő egyik állás, szerződésünk értelmében, ref. vallásu folyamodóval fog betöltetni.

Enyedi kollégiumunk jelentése alapján, tudomásul vette Ig. Tanácsunk, hogy a jövő tanévvel kezdődő ciklusra, rektorak, Nagy Lajos aa. és inspektor-professzornak Bartha Zsigmond aa. választatott meg, de egyuttal kérdést intézett Ig. Tanácsunk a kollégium előjáróságához, hogy miután a theol. akadémia ott megszűnt nem tartja-e szükségesnek az előjáróság, most már, az offciálisok alkalmazása tekintetében is a gimnáziumi tantervhez alkalmazkodni?

Veress Márton, m.-vásárhelyi lakos az iránti kérését, hogy fia a mennyiségtanból újra megvizsgáltassék, teljesíthetőnek nem találta Ig. Tanácsunk.

A vallás, és közoktatásügyi miniszterium leirata, mely szerint Makkai Jenő, kollégiumi zenetanító, a tanári oszt. nyugdíjintézetébe föl nem vehető, közöltetett az érdekelt kollégium előjáróságával.

Házgondnoki előterjesztés folytán, az egyházkerületi közalap Jókai-utcai házánál szükségessé vált javítási munkálatok végzésére az engedély megadatott.

(Vége következik)

r. s.

Hol az igazság?

(Válasz gyanánt ifj. Péter Károlynak.)

Ha dolgozataim bírálása közben reputációm nem kerül szóba, ha ezt a minden esetre kényes elemet nem vegyíti vélemény-nyilvánításába censorom, ifj. Péter Ká-

roly, egy szót sem írnek, hanem latolgatva megjegyzéseit, azokat vagy elfogadnám, vagy egyszerűen mellőzném, mint olyanokat, a melyeket nem kell figyelembe vennem.

Am, a reputációnak a bírálatba való belevonása egyenesen kötelességemmé teszi, hogy egy pár szót szóljak s az ifj. P. K. bírálatával szemben, e Közlöny tisztelt olvasóinak más bírálók nézeteit is tudomásukra hozzam, a melyeknek megismerése után elfogulatlanul ítéljék meg: hol az igazság, reputációm ellen cselekedtem-e dolgozataim kiadásával, vagy nem?

Szövegszerűtlenség; egyoldalúság; kellő élettapasztalat és alapos emberismeret hiánya; hibás jellemfestés, hibás pszichologia; scleptes, félszeg theologiai irányzat: ime, ezek azok a jellemző tulajdonok, a melyeket ifj. Péter K. bírálatában elmond; mind olyan, hogy talán egy is elegendő ahhoz, hogy reputációját csakugyan tönkre tegye vele valaki.

De, hát más censoraim is így vélekedtek? Mások szerint is sokkal helyesebben cselekedtem volna-e reputációm érdekében, ha gyarló ifjúkori kísérleteimet elzárom a nyilvánosság fürkésző szemei elől?

Hadd, bizonyítsanak e tekintetben többi bírálóim.

A »Prot. Egyh. és Isk. Lap«-ban, az ez évi 6-ik számban, Révész Kálmán, kassai ev. ref. lelkész, volt pápai gyakorlati theol. tanár, bírálta dolgozataimat s bírálatában jelzi, hogy gyakorlati dolgozataim is felül állanak e szakbeli irodalmunk átlagos színvonalán, majd ezt az általános jellemzést adja: »Prédikációit valódi evangéliumi szellem, erős hit, szövegszerűség, logikus, világos és egyszerű előadás jellemzik. Nem szónoki fordulatokkal, nem költői képekkel, sem szövirágokkal, de az evangélium utat is meggyőződés erejével akar hatni és bizonyára utat is talál lélekhez, szívhez egyiránt«. E jellemzés után, egész természetesen, ajánlja R. K. a dolgozatokat, mint melyeknek »szelleme és iránya, kérésletlen egyszerűsége és világossága teljes mértékben megérdemlik, hogy mentől több lelkészársunk megszerezze és megismerje azokat«.

A »Debreceni Prot. Lap«-ban Csiky Lajos, a debreceni ev. ref. theol. akadémia gyakorlati theol. tanára mondott véleményt dolgozataimról az ez évi 4-ik számban, s a többek közt ezt a nyilatkozatot teszi: »Egyházi beszédekben »rendkívül kellemesen hatnak a szövegszerűség, a találó dispoziciók s a mit föltétlenül dicsérettel kell kiemelniük a tiszta, a hamisítatlan evangéliumi szellem. Nem mondjuk, hogy ezen egyházi beszédek, melyeknek gondolatai hol fenn csaponganak a magasban, hol nagyon is mélyen járnak a titkok titkainak mélyén, nem mondjuk, hogy alkalmasok volnának bármely gyülekezet előtt való elmondásra... de azt igen nyugodt lélekkel merjük állítani, hogy érdemesek mindezen egyházi beszédek arra, hogy lelkészeink gondolatokat merítsenek belőlük, avagy némi átdolgozással el is mondják azokat«. Csiky Lajos is, mint R. K. szeretettel és rokonszenvvel ajánlja e művet a lelkészeknek.

A »Dunántúli Prot. Lap« ez évi 6-ik számában Babay Kálmán, gyakorló-lelkész, mondott véleményt, a melynek eleje így hangzik: »áttanulmányozva (Tudós) könyvét, úgy találtam, hogy hitvallása a legtisztább bibliai, igazi protestáns, nagy tudása és bő látköre nem szédítik ujitások felé, Pál apostol szellemében fejtegeti a hit igazságait, a kit, úgy látszik, példányképeül tűzött maga elé. S ha bár jelen munkája, kevés kivétellel, a gyakorló lelkészterén is egy teljesen kezdő, ifju elme szülötte, még sem találtam benne sehol a kezdettel és ifju korral együtt járó szövirágos előadást, mely nagy hangon semmit sem mond, mindent átölelni akarva, nagyon keveset fog. És ez által munkáját, mint általános használható, jó lélekkel merem ajánlani társaimnak. Ne keressük benne Papp Károly pedáns intelligenciáját, darabjai nem szalomba öltöztetett szónoki remekek, de

közép előtt nagyobb sikerrel használhatók, mint amaz, a kathedrai szónoklatok mesteri darabjai». A részletes ismertetés folyamán a 4-ik bevezetése ellen van kifogása; a 8-ik beszédnek a felosztását nem helyesli, a többiekben nem botránkozik meg, hanem az ismertetést ezekkel fejezi be: »Valamennyi beszéd rövid, tömör, érthető, világos, igazi népies, nem bombasztikus, nem cikornyás, a gyakorló lelkész által mind elmondható, ezt pedig alig egy-két ily irányu munkáról állíthatni. A ki a munkát megveszi és szerzője után a látatlanban itél, az csalódni fog, mert valami nagyot, rendkívül vár. És kap egyszerűt, de éppen az egyszerűségnél fogva lesz a csalódás kellemes, mert kapott használhatót«.

Az »Evangélikus Egyházi Szemle« ez évi 1-ső számában r. jegy alatt bíralták meg e dolgozatokat, s a bírálat végén a legemelebbebb ajánlattal van a lelkészek figyelmébe ajánlva.

A »Sárospataki Lapok«-ban maga a szerkesztő, Radácsi György, irt a mult évi utolsó számban s kifogásai után is szívesen ajánlja a munkát, ha másoknak nem, hát legalább azoknak, a kik az »ifju szerző személyisége iránt méltán érdeklődnek«.

Hol van már most az igazság: kérdezem a reputáció érdekében. Rábizom az »Erdélyi Protestáns Közlöny« t. olvasóinak a lelkére a kérdésre adandó feleletet. De éppen a reputáció tette kötelességemmé a főnobbiek közlését annyival is inkább, mivel vannak Erdélyben is ismerőseim, s mert, mint tanármak, több hallgatóm kerül ki, a kik Erdélyben lesznek hivatva

munkálkodni azon a téren, a melyre vonatkoznak dolgozataim. Ebből a szempontból bizonyára megengedhető reputációm védelmezése.

Csak egy pár szót még!

Igen kíváncsivá tett bírálóm theologiai irányzatokra nézve, midőn azt rationalis supranaturálizmusnak nevezte. Ugyan a rationalizmusnak melyik fajtát ismerte föl? Az ugynevezett vulgarist, vagy pedig a magasabbat? S a supranaturálizmusnak talán ahhoz az irányzatához számít, a melyet Schwarz Károly szégyenkezőnek s szemérmesnek nevez?

Józan kálvinista vagyok, semmi más.

Bírálóm különösen Lang Henrikre hivatkozott. A szabadelvűségnek ezt a kiváló képviselőjét én is épp úgy becsülöm, mint bírálóm. Ám, éppen Langnak egyik beszédére vonatkozik az, a mit elmondok. Miskolcon egyik volt káplán elődöm, esztendő végén, Langnak a beszédei közül mondta el azt, a mely éppen alkalomszerű volt. Mondhatom, hogy kitűnő szónok hírében áll, a ki ezt tette s mi történt? A miskolci intelligens közönség szót emelt a papoknál, hogy minek engednek a tiszteletes urnak olyan beszédet elmondani, a melyet nem élvezhetnek?

Ezek után, szívesen kérem e becses lapok mélyen tisztelt olvasóit, hogy reputációm szempontjából alkossák meg azt a véleményt, a melyet az elmondottakból jónak látnak rám nézve.

Sárospatak, 1897. aug. 15.

Dr. Tüdös István.

TÁRCA.

Ujjászületés.

A János szerinti evangélium 3-ik részének 4—7. versében ezeket olvassuk:

»Mondá Krisztusnak Nikodémus Mimódon születethetik az ember, a ki vén? Nemde, bemehet-e az ő anyjának méhébe másodsor, hogy születessék?«

Felele Jézus: »Bizony, bizony mondom néked: ha valaki nem születendik víztől, és szentlélektől, nem mehet be az istennek országába.«

»A mi született testtől, test az, és a mi született lélektől, lélek az.«

»Ne csodáljad, ha azt mondám néked: szükség néktek, ujonnan születetnetek.«

Milyen felséges kép. Ez a Nikodemus, az ő veleszületett, és a nevelés által soha ki nem pótoltt együgyűségében; és mellette Jézus Krisztus, a Megváltó, az ő istenien eszményi magasztosságában, mely lehozza az eget a földre, és megszenteli az életet az ő belső becse, tartalma által.

Hogyan születethetik ujjá, a ki vén? Nagy kérdés.

És e nagy kérdés felett támadt harc, háboru, veszekedés, riadalom azok között a férfiak között, kik nyomába léptek a farizeusoknak, az írástudóknak, kik szemforgatással prédikáltak az ígét, és prédikálják ma is nem kevesebb álszenteskedéssel. És megteremtették az ujjászületés dogmáját.

Abból az igazságból, hogy kétszer kettő négy csináltak egy borzasztó titkot, melyet együgyü emberi észszel soha megérteni, ne lehessen. A diót nem törték meg, hogy édes belét élvezze a halandó, de körülvették vaspántokkal, hogy hozzáférhetetlen legyen.

Ujjászületni! Dehogyan is lehet másképpen, mondták, csak ha hamut hintünk a fejünkre. Ha minden pillanatban ajkainkon hordozzuk a Jézus Krisztus nevét. Ha sóhajtunk,

sirunk, jajveszékélünk Máriával. Ha szőr-ruhába öltözünk, vadmézet eszünk, mezteien lábakkal járunk, és kiáltjuk útonutféleu: Uram, uram. És készen volt a bucsujárás, az olvasó, a gyónás, a reggel-estve való misézés, az áhitatoskodásnak ama formája, mely megszegényithetné a jezsuitákat, és a mely egykor teremtette az oszlop-szenteket, s fájdalom, ma is állit elő vallásos örvöngőket azok közül, kik sem szeretni, sem gyűlölni nem tudnak, csak meddők testben és lélekben, s prédikálják az ujjászületést, holott ők meg vannak halva, ám, de szívökben, vagy pruszlikjuk zsebében hordozzák az evangéliumot. Undorító. Meggyalázása a keresztyénségnek.

Én is tudok egy ujjászületési históriát. Elmondom. Kérlek, hallgassátok meg.

Sokan vannak még Kolozsvártt, a kik ismerték, a kik még emlékeznek néhai Pap Józsefre, az egyszerű polgár-emberre. az én apósomra. Nem kért soha senkitől semmit. Kevésre volt szüksége, és azt meg tudta szerezni becsület munkájával. Még életének legutolsó felében is erősen megnehezelt azokra, kik így szólították meg, hogy »Tekintetes ur.« Elég volt neki, hogy »Pap József uram.

Sok gyermeke volt. De nem maradt meg csak kettő. Az én első feleségem, és egy fiu, János, titkár az állami számszéknel.

1871. decemberben meghalt a felesége. 1872. januárban meghalt a leánya, az én soha eléggé meg nem siratható feleségem. János Budapesten hivataloskodott. Egyedül maradt. Az én parányi két kis gyermekemben, unokáiban gyönyörködött néha, olykor, minden nap. De ez a gyönyör ötlet is, az elhagyottat, megölte. 1873-ban meghalt ő is. A részvét igen élénken nyilvánult halála felett, nem csak azért, mert sokan, általánosan tisztelték, szerették az öreget, ha-

nem mert mindenki meghatva állott ama szomorú látvány előtt, hogy egy család kiirtatott az élők sorából. A fia, János, Budapesten élvén, kevesebben ismerték, és ő is sokat betegeskedett.

Eltemettük az öreget őszinte, igaz meghatottsággal. Átéltük azt is, a mi azután következett. Kiszállottak a törvény emberei. Kérdeztek, puhatoltak, jegyeztek, jegyzőkönyveket vettek fel, a törvényszék tárgyalta, és a hagyaték után követelt illetéket kifizettük. Az egyetlen fiú, János, és az én gyermekeim voltak az örökösök, ám, mi nem állottunk be osztozó atyafiaknak: nem vesztünk össze, nem perlekedtünk, kölcsönösen megelégedtünk azzal a kevéssel, a mi részünkbe jutott; legszebb örökségnek tartván azt a becsülést, a mely ma is ott virraszt az öregek egyszerű sírboltja felett, a Kismezőben.

*

Egy néhány nap múlva, sógorom azzal a hiradással, jött hozzám, hogy lim-lom papirdarabokra és kalendáriumlapokra feljegyezve találta, hogy az öreg idevaló gazdembereknek, polgároknak egy pár ezer forintnyi kölcsönt adott, és kérdezte: tudok-e valamit azokról, és hogy mi volna a teendő?

Nó hát, nálam egészen jó helyen kérdezősködött. Nálam, a ki a vagyont, és pénzt mindenkor annyira becsültem, a mennyi tisztességet szerzett a szellemnek. Annyit tudtam, hogy az apósom, Pap József, előbbreválónak tartotta a tisztességes munkát a börzénél, és ha volt egy néhány forintja, azzal soha sem uzsoráskodott. Azt ajánlottam hát, sőt kértem a sógoromat, hogy kérdezze meg az illetőktől: tartoznak-e emez összegekkel? Ha tartoznak, jó; ha nem tartoznak, az még jobb: és ezzel el lesz intézve ez a ránk nézve most már egészen közönyös dolog.

Sógorom helyeselte és elfogadva ajánlatomat, egyszerre hivatott magához tizenöt-húsz embert, hogy ezt a kérdést intézze hozzájuk »Mondják meg őszintén: vettek-e maguk kölcsönt az édes apámtól? Tartoznak-e ezekkel az összegekkel? Miután én nem lakom Kolozsvártt, hajlandók-e ezekről elismervényt, kötlevelet adni, és bizonyos meghatározott időben fizetni? Itt kényszer nincs; ki-ki lelkiismerete szerint nyilatkozhatik.

És az a sok ember egy szívvél-lélekkel felelte: »Tartozunk, uram. Áldja meg az Isten Pap József uramat még elhaló poraiban is. Adunk is kötlevelet, vagy kifizetjük azonnal, vagy ekkor, vagy akkor, mert sok jót tett a szegényekkel, a szűkölködőkkel; hálátlanok lenni, nem akarunk.«

Ezzel el volt igazítva a dolognak ez az ága is, és pedig azzal a jóleső megnyugvással, hogy az öreg pihenhet csöndesen, mert az élők áldják emlékezetét.

*

Ezeknek a kötvényeknek fele az én gyermekeimnek jutván, most már az én adósaimat külön is magamhoz kérttem, és így szólottam hozzájuk:

— Kedves atyámiai! Pap és hívei között elképzelhetetlen egy olyan viszony, mint a minő szokott lenni a társadalmi, a világi életben a kölcsön-adó és a kamatozó fél közt. Mi tartozunk egymásnak bizalommal, ragaszkodással, szeretettel. Tartozunk, építeni istennek országát, munkálkodni lelkünk idvességét békességben. A pénz a háboruságok forrása. Ne tartozunk mi egymásnak pénzzel. Maguk elismerték, hogy tartoztak néhai Pap Józsefnek: hát, fizessék ki unokáinak és legyünk jó emberek.

Az én embereim látható meghatottsággal ígérték, hogy 1874. jan. 1-én eleget tesznek tartozásuknak. Eleget is tettem, kivéve, egy K nevű polgár-embert, ki 200 forinttal tartozott. Ez a jó ember felém se jött, míg a harmadik hónapban magamhoz nem hívtam, és nem figyelmeztettem, hogy ígérését nem váltotta be.

— Nehéz volt a sorom, esperes ur. Engedjen meg, hogy nem fizethettem. Ha az isten éltet, az Antal-napi vásárkor én is helyt állok szavamnak.

— Recsületére mondja, K uram.

— Becsületemre; és addig is kamatot fizetek.

— Nekem kamatot ne fizessen, K uram. Fizesse meg azt a néhány forintot, és éljünk jó békességben.

Ezzel eltávozott, és úgy néztem, hogy nem valami barátságos indulattal, mert az ajtómat valamivel hangosabban huzta be maga után, mint a mennyire egyáltalában szükség lett volna.

A június elején esni szokott Antal-napi vásár, sőt július is régen elmúlt már, midőn augusztusban eszembe jutott, hogy K uram nem tartotta meg ígérését.

Elküldtem egy bizodalmas emberemet kétszer-háromszor hozzá, hogy fáradna el hozzám. Negyedszeri hívásomra csakugyan bekopogtatott, és nem igen látszván rajta, hogy fizetni akar, minden bevezetés nélkül így szólottam hozzá:

— Kedves K uram, maga akkor, meg akkor azt ígérte, hogy tartozását lefizeti. Ezt az ígérését becsületével is megerősítette. De maga előtt ígért, és becsület, úgy látszik, semmi. Nem fizetett. Már most, ha én magát beperelem, a költségeken kívül, magának elekezválnák a butorát, szerszámait, tán a házáat. Koldus lesz azért a néhány forintért. Azután, eljön a templomba, a hol éppen én fogok prédikálni az irgalomról, a szeretetről, a könyörületeségről és maga elfeledkezve arról, hogy maga a hibás, azt fogja mondani: huncut ez a pap, mert egyebet prédikál, mint a mit cselekszik; és lesz a templom nem a menyország kapuja, hanem valóságos gyehenna; és istennek törvénye, istennek országa, istennek dicsősége megcsufoltatik. Ezt én nem akarom, és nem akarja a jó isten sem. Azért hívtam ide, hogy tudtára adjam, hogy nekem nem tartozik. Az isten áldja meg.

Ezzel a kötlevelet szétszakítottam, és a lehető barátságosan elbocsátottam.

Minden kérdés, hivalkodás nélkül bevallom isten, és emberek előtt, hogy e cselekedet után olyan jól éreztem magamat. Az az eleven szén, melyet oda gyűjtöttem az én emberem fejére, jótékony, ragyogó napsugár volt az én lelkiismeretemre. De, rá nem gondoltam többet.

Egy hónap múlva, K. uram hivatlanul meglátogatott és így szólott:

— Esperes ur, soha még úgy ember nem szólott a szívemhez, mint a tiszteletes ur a minap. Azóta nem volt nyugodalmam. Háborogtam. Éreztem, hogy az isten előtt állok, kinek színe elébe ment néhai Pap József uram, ki iránt hálátlan voltam. Eljöttem. Itt van a 200 forint. Bocsásson meg nekem. Nem vagyok én rossz ember.

És attól a perctől fogva, K. uram mindig a templomban volt mind haláláig. Én temettem el, mint újjászületett embert.

De az ő újjászületése nem szemforgatások által történt, nem siránkozó nyavalyáskodásból állott, ajtaja felibe

nem írt fel bibliai lokusokat szemfényvesztés okáért: ő újjászületett az élet cselekedetei által, mert ezek alkotják isten országának fundamentumát, és nem a törvénynek holt betűi, melyeket a farizeusok ruhájukra felvaírva viseltek.

Órizzédjetek a hamis profétáktól, hogy újjászülethettek lélekben.
Szász Gerő.

Különfélék.

= „Egy könyv“ cím alatt hat és fél ives füzet jelent meg a napokban a kolozsvári evangéliom szerint reformált egyházközség adófizető tagjai számára a képviselői közgyűlés és presbiterium megbízásából. A terjedelmes füzet célja, hogy minden egyházi adót fizető tagja az egyháznak tájékozva legyen a maga tartozásáról, egyszersmind ellenőrizhesse az egyház minden tagját, hogy vajjon mindenki anyagi tehetségéhez mérten járul-e az egyház szükségének fedezéséhez, és mindenkinek felelt, hogy minden igaz kalvinista merítsen lelkesedést, igaz buzgóságot, támogatni a felvilágosodás, a szabadság egyházát. Ez, úgy szólván, hivatalos részt, megelőzi egy más nyolc ives rész, mely vallásos, egyházi, erkölcsi és társadalmi tartalommal a hívek érzületére kíván hatni jótékonyan, felvilágosítólag. Ebből a részből vesszük át lapunk szerkesztőjének egy népies életképét minden vonatkozás nélkül a mai »futkározó evangélistákra«, és szörnyűségesen, folytonosan, de mindig nevetséges »imádkozó szentekre.« Valeat, quantum valere potest.

= Bukovinában fekvő andrásfalvi egyházunk hívei »Esdő szótartó« bocsátottak ki egyházkerületünk áldozni kész és képes minden tagjához, kérve, hogy segédelmükre siessenek. Megható szavakban írják le sorsukat, mely még nehezebbé vált azóta, hogy megtörtént 1883—84-ben a haza-telepítés. Az ott maradt ötvenhat család, mintegy háromszáznegyven taggal az életben maradhatás nehéz túságát vivja, táncoríthatatlanul ragaszkodva magyar voltához és kalvinista vallásához. Az Ig. Tanács meleg szavakban ajánlja a segédmezést a buzgók figyelmébe, és midőn mi is felemeljük szavunkat, úgy véljük, hogy nem csak humanus, de hazafias dolgot cselekszünk, és e kettő nevében szólván, a mi szegény, de áldozatra kész egyházkerületünk sietni fog, segíteni azokon, kik a mi vérünkben való vér, és a mi hitünknek cselédei.

= **Maksai ev. ref. paptársunk, Jancsó Ferenc,** életének 69-ik, papságának 42-ik évében, folyó hó 10-én meghalt. A szeretetet prédikálta életében, a szeretetet hagyva övének örökségül, és a jók szeretete fogja megörizni emléket. Özvegyének, gyermekeinek, unokáinak, rokonainak fájalmát enyhítse mindnyájunk őszinte részvéte.

= **Milleniumi alapítvány.** Nyárad-Szt.-Anna község székely lakói negyven (40) hold közbirtokossági erdőt adományoztak a helybeli ev. ref. egyháznak kepeváltási célokra, mely adományukkal örök időkre biztosították azon helyen a ref. egyházközség fennállítását és virágzását. E tett önmagát dicséri, és nem szorul arra, hogy mi zengjünk dics-himnusz részére. Midőn megragadjuk az alkalmat, hogy a nyilvánosság terén is elismerésünket fejezzük ki Nyárad-Szt.-Anna derek székely lakóinak, kik helyes érzékkel találtak meg azon utat, melyen hazájuk és egyházuk számára maradandó alkotással jelölték meg a második ezer év kezdetét, csak azon véleményünknek adunk kifejezést, hogy alapító levelük egy oly nemes levél, mely teljesen egy értékű a királyok által egyeseknek és egész községeknek is régebb adományoztami szokott nemes levelekkel.

= »**Paedagogiai értekezések**« című, 240 lapra terjedő s a népoktatási ügyet 30 értekezésben minden oldalról kimutatni hivatott munkára, mely már nyomdai munkálat alatt van, szerző még szeptember 10-ig előfizetéseket elfogad. Az eddigi összes kultuszminiszterek hivatalos működésének méltatása is e könyvben van foglalva. Függelék címen pedig számtalan sok, tanítóknak lépten-nyomon szükséges

hivatalos ügyi kérdést fejt meg. Tanítóknak nélkülözhetlen, iskolai könyvtáraknak pedig mulhatlanul szükséges e mű egyiránt. A könyv ára 1 frt. Az előfizetési pénzek Bartók László, író nevére, Maros-Vásárhely (kir. tanfelügyelőség) küldendő.

= **Elszámolás és halás köszönet.** A széki egyházmegyébe kebeleztet alsó-ilosvai ev. ref. egyházközség folyó év július 25-én mélt. Barcsay Tamás ur védnöksége alatt temploma fedésére tombolával egybekötött táncvigalmat rendezett, mely alkalommal felülfizettek, illetve, jegyeiket megváltották: Ngs. Fejérvári Károly, orsz. gyűlési képviselő 100 frt. mélt. Barcsay Tamás 19 frt. ngos. Ilye Adrienne 5 frt. ngs. Ilye Jenő 3 frt. Orbán Ilona 3 frt. Albisi Géza, Hátesz Florián, Füstös Sándor, Pécsi Lajos, Ujvári Károly 2—2 frt. Albisi Ákos, Boros Árpád, Sófalvi Károly 1—1 frt. Peres Károly 50 kr. Izsák Ábrahám, id. Izsák Ábrahám, Kappel Smil 33—33 kr. X. y. 30 kr. Összesen 144 frt. 80 kr. Tombolából begyűlt 6 frt. 40 kr. összes bevétel volt 171 frt. 20 kr. kiadás 37 frt. 90 kr. maradt a jelzett célra tiszta jövedelem 133 frt. 30 kr. Fogadják a mélyen tisztelt felülfizetők, illetve, jegyeiket megváltók és szíves megjelenők magam és egyházam nevében soha el nem muló hálámat és köszönetemet Alsó-Ilosva, 1897. aug. 9-én. Nemes Ferenc, ev. ref. lelkész.

Hivatalos rész.

3416—1897.

KÖRLEVÉL,

valamennyi egyházmegye nagytisztelteti Esperesének, püspöki vizsgálat alatti egyház főtiszt. Tanácsának s a ref. kollégiumok Elöljáróságának.

A folyó 1897. évi június hó 10—13 napjain tartott egyházkerületi közgyűlés jegyzőkönyvei elkészülvén, értesítjük érdekelt Cmet, hogy abból: 1) Vajda-hunyadi egyházmegyénk 24 péld. 2) Gyula fehérvári 13. 3) Nagy-enyedi 32. 4) Kolozsvári 4. 5) K.-kalotai 37. 6) Sz. szolnoki 63. 7) Deési 26. 8) Széki 38. 9) N.-sajói 13. 10) Görgényi 34. 11) Marosi 64. 12) Küküllői 36. 13) Nagy-szebeni 15. 14) Udvarhelyi 51. 15) Erdővidéki 14. 16) Sepszi 37. 17) Orbai 12. 18) Kézdi 14. 19) Romániai 2. 20) kilenc püspöki vizsg. alatti egyháznak 1—1 p. 21) hat kollégiumnak 1—1, a nagy-enyedinek 2 péld. küldetett.

Esperes atyánkfiait felhívjuk, hogy a küldött jegyzőkönyvekből 1—1 példányt minden anyaegyháznak kiadni, egy példányt pedig, a mely ingyenes, az egyházmegye levéltárába helyezni sziveskedjenek.

A jegyzőkönyvek ára megállapítva még levén, az iránt a közelebről szétküldendő konventi jegyzőkönyvek árának megállapításakor egyszerre fogunk intézkedni.

Kolozsvártt, 1897. aug. 9.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Vályi Gábor,
elnök-helyettes.

3460—1897.

KÖRLEVEL,

valamennyi erd. ev. ref. kollégium méltóságos t. Elöljáróságának.

Tudomás, és mihez tartás végett tudatjuk, hogy a vallás és közoktatásügyi magy. kir. miniszter ur, az 1883. évi XXX t.-cikk 46. §-ában gyökerező jogából kifolyólag, a kolozsvári, maros-vásárhelyi, nagyenyedi, székelyudvarhelyi és zilahi főgimnáziumokhoz Kunc Elek, kolozsvári tankerületi főigazgatót; a sepsi-szentgyörgyi és szászvárosi főgimnáziumokhoz pedig Elischer József, nagy-szebeni tankerületi főigazgatót küldötte ki az 1897—98. tanévre, mint megbízottjait, a végből, hogy a nevezett intézeteket meglátogassák, az állami főfelügyeletet nevében gyakorolják, s tapasztalataikról hozzá jelentést tegyenek.

Kolozsvártt, 1897. augusztus 12-én.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Vályi Gábor,
elnök-helyettes.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXVII. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1897. Augusztus 26.

34. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTOKÖN EGY IVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bármintve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

A lelkipásztorságról.

(Utolsó közlemény.)

II.

(A lelkipásztorok tényleges szolgálata és azzal szemben a jutalom.)

(Folytatás, és vége.)

Közelebbről mi magyar protestáns, illetőleg itt Erdélyben levő kálvinista lelkipásztorok vagyunk alapjai a magyar állameszmének, nyelvnek, nemzetiségünknek is, a mely téren szószéki igehirdetésünkkel versenyeznek ugyan az iskolák, de legalább ma még annyit nem tehetnek azon külső oknál fogva, mely szerint a nép inkább érzi szükségét a templomnak, mint az iskolának és inkább fölkeresi azt, mint ezt. De, hogy milyen szolgálatot tettek e részben a lelkipásztorok a multban, ezt bizonyítja negative a Mezőség és más vidékek sok helyen eloláhosodott magyar népe, kik pásztor nem létében széledtek ki a magyarságból.

Ezen szolgálatokat a külső társadalomnak, a polgári rendnek teszik a lelkipásztorok az ő egyházi hivatalukban teljesített munkálkodásukkal. Hogy aztán munkálkodásukkal magának az egyháznak oltárára milyen áldozatot hoznak, arra nézve emlékezetbe hozom Zelenka, luth. püspöknek az 1891. évi zsinathoz benyújtott »Igénytelen javaslat«-át, mely erre vonatkozólag (nem tudom, szó szerint idézni, nem lévén kezem közt a munka) azt mondja, hogy kötelességét teljesítő lelkipásztor több áldozatot hoz a közboldogság oltárára, mint az ezereket áldozó nagy gazdagok, mert ő az evangyeliomi szegény özvegyhez hasonlóan, mindenét oda adja, nemcsak, hanem egyenesen önmagát égeti meg égő áldozat gyanánt az emberiség boldogsága oltarán. Ezt a külső világból valók nem igen hinnék, de a lelkipásztorok közül sokan érzik.

Most, e társadalmi, nemzeti és egyházi nagyfontosságú szolgálatokért mi a lelkipásztorok ju-

talma? Keserűség és bánat. Az igavonó istenadta szegény nép roskadozva az állam és polgári községek fentartása terhei alatt, egyházának alig adhat már; tehát a lelkipásztorok jutalma az egyháztól csekély; a mi van, az is alig használható, biztosra pedig soha nem vehető; és a mi bejön, annak is egy részét maga a lelkipásztor keserűséggel maga hajtja, vagy hajtja fel. Irgalmas isten! A mai világban kepéből 200—250 forint összes évi bevétel egy intelligens családnak a fentartására!

De ha legalább ez anyagiak mellé pótolna valamit elismerésben, mint erkölcsi jutalomban, az a társadalom, a melynek a fennállására éppen a lelkipásztor tesz legtöbbet. Ettől mi a jutalom? Kicsinylés, szánó mosoly, az a felfogás, annak nyilván hirdetése, még nem csak éppen a nyers tömegtől, hogy a pap is szolgál, némelyik szájában cseléd, a kit mi tartunk; olyan mellőzés, elnyomás, hogy egy lelkipásztor a legkiválóbb szellemi és erkölcsi tulajdonságokkal, a legkétségbeesettebb erőfeszítéssel nem tud magának a társadalomban annyi helyet, figyelmet, befolyást kieroszakolni, ha szegény, mint a mennyit egy bocskoros parasztból lett tekintetes ur cimere ökreinek önkényt megad a társadalom.

És az állam? Hát az, vajjon nem méltányolja, nem jutalmazza, helyesebben: nem segíti-e az ő leghivebb napszámosait az ő javára is végzett munka sikeresebb végrehajtásában? Az állam, az bizonyos alkalmakkor, a legujabb időben kezdi mondogatni, hogy átérti a lelkészek szolgálatának az értékét; biztat és ígér; az egyházak pedig várnak, mindig csak várnak.

III.

(A következők.)

E pontnál hadd számoljak le először a jövővel, csak röviden, csak rámutatva arra a veszélyre, a mi nem a lelkipásztorokat, hanem éppen ezek elfogyatkozása miatt, az anyaszentegy-

háza és hazánkat fenyegeti. E tekintetben igen szomorú kilátásaink vannak. Nagyon megfogyott a lelkipásztori hivatalra lépők száma; ez a jelenség feljogosít a legnagyobb aggodalmakra. A magyarországi öt év. ref. theol. intézetben összesen nincs annyi theologus, mint ezelőtt tiztizenöt évvel egyetlen népesebb intézetben volt. Hiszem, hogy már ma is áll egyház üresen, lelkipásztor nélkül. Annyit tudva tudok, hogy ezelőtt pár évvel egyházmegyénk egyik ekklesiájában talán másodszori, vagy harmadszori hirdetésre akadt egyetlen vállalkozó szellemű fiatal ember.

Hova vezet ez? Mit teszünk, ha majd a szegény és éppen az eloláhosodásnak kitett ekklesiák rendre pásztor nélkül maradnak? Avagy, ha a lelkipásztorok intelligenciájának színvonala kezdene mind mélyebbre süllyedni azon természetes oknál fogva, hogy földiekben nyomorúságos volta miatt a lelkészi pályára majd csak éppen olyan fiatal emberek lépnek, a kik szegénységük miatt más pályát nem tudnak végezni? Óh, a falusi földesuri családok paposítása bekövetkezni soha nem fog; a »Szeretetház«-ban igazi lelkipásztorokká nevelt árva papfiúk lelkipásztori buzgósága pedig a nyomorban, e sivár kietlen világban megöli magát a buzgó lelkészt.

De mik azok a következmények, a mit a lelkipásztorok méltatlan jutalmazásából már nyilván láthatunk?

1. A szegény ember nehéz munkával él. Sajnos, főleg itt nálunk Erdélyben a lelkipásztornak sok és nehéz munkája van lelkipásztori teendőin kívül is; a mire rákényszeríti őt először a szegénység, másodsor a fizetés természetben való kiszolgáltatása. Szántunk, vetünk, talán még kaszálunk és kapálunk is. Folytatjuk a gazdálkodásnak minden ágát: földművelést, vásárookra járást, kupeckedést. Nó, és ez utóbbi mennyiben illik egy lelkipásztorhoz? S azt szokta mondani nekem az én gazda-voltom jellemzésére egy értelmes, kedves, jó gazda-emberem: »Jaj, t. ur! A gazdálkodásnál nagy ügyelet kell. Nem szabad, az ember eszének másutt járni soha sem. Napokkal előbb tudnia kell, megcsinálni magának a tervet, hogy mit fog tenni, ha ilyen, ismét mit, ha amolyan idő jön, különben fennakad és meg van a kára. Csak egy napot vesszen el a szántóvető ember, meglehet, az egész esztendőben nem kapja azt meg. Hát aztán a gazdaság sokféle szerszámai? Azokat mind számon tartani, vigyázni, hogy jó karban legyenek, mert

ha munkaközben esik baj, vagy akkor látni meg, a mikor indulunk a munkára — hátramaradás, kár«. Egyszóval, úgy látom, egy gazda ember úgy áll szemben az időjárással és a gazdaság más körülményeivel, mint egy diplomata az ő ellenfeleivel, vagy hadvezér ellenségével, tehát folytonosan olyan felvont, éber figyelemmel kell lennie, mert különben rászedik. Vagyis, a gazdaság egész embert kíván. Ezt teszi az is, a mit nekem mostanában egy jó gazda paptársam mondott: »Mig ezeket a könyveket itt (már t. i. az enyéimet) por nem lepi, mindig szegény ember lesz!« Igaza van. A lelkipásztor a mi viszonyaink közt csak úgy élhet meg, ha egyuttal földmives is lesz. Mivel pedig a legtöbb helyen nem sok van, a miben gazdálkodhatik: a lelkipásztornak mellék hivatalok után is látnia kell. Így egyik vállalt tanítóságot, másik postamester, harmadik haszonbérő, stb. Mert élni kell, és mindnyájunknak első kötelességünk családunk, árván maradható családunk lehető biztosítása. És ha ehhez a lelkipásztori hivatal nem nyújt elég segítséget, mit tegyünk, ki ítélhet meg, ha mások után is nézünk? Pedig a lelkipásztorság is egész embert kíván.

2. Ugyancsak a szegény ember lassankint lelki erejében megtörik, emberi méltóságában megalázkodik. Sokáig a legbüszkébb jellem, a legnemesebb önérték sem képes ellentállani annak az erőszakos nyomásnak, mit a lélekre, jellemre a tömeg magatartása gyakorol. A vagyonszerző korban, hol a társadalomban mindenkit a szerint engednek érvényesülni, a mennyit mutatathat, a mennyire csillogással a versenyt bírja, irgalom nélkül eltapodják a személyes érdemet, megalázzák az önértéket, összetörik a büszkeséget, a melylyel valaki a maga tiszta tudatából kifolyólag bátran, de megfelelő gazdagság nélkül akar föllépni. Ezt érezhetjük korunkban is; és e tekintetben a társadalom nem tesz kivételt a lelkipásztorokra nézve sem; nem, még akkor sem, ha e tiszteletreméltó hivatalban annak viselője a tiszteletre legméltóbb egyéni tulajdonságokkal jár is. Az alternatíva a lelkipásztorra nézve is ez: vagy gazdagság s azzal aztán jár tisztesség, vagy megalázkodás, ha szegény, de élni akar; a harmadik, t. i. vagyon nélkül önérték, büszkeség, csak úgy, ha lelke erős, elhordozni a hidegséget, mellőztetést, minden arra természettség mellett is a magára hagyatást, elszigeteltséget. Azt hiszem, az erkölcsi nyomást, a nehéz légkör

fullasztó voltát nagyon sok lelkipásztor érzi. Mi nem járhatunk azzal a méltósággal, mit isteni eredetű, rendeltetésű hivatalunk joggal megvárhatna; nem járhatunk a kálvinista lelkészeknek nem félszeg kevélységével, mit sokan szemünkre hánynak, hanem az általunk közjóra teljesített szolgálat értékéből meritett nemes öntudatával. Nemcsak, de vannak jelenségek, melyek oda-mutatnak, hogy az erkölcsi nyomás talán annyira megfélemlítette már a lelkészeket, hogy maguk sem tudják, nem merik önmagukat egymás közös, társulati érdekeiket, testületi, erkölcsi reputációjukat összetartva, védeni; nem tudnak, nincs bátorságuk, megtámadott hivatali méltóságuknak tiszteletet szerezni, egy lelkipásztort es-peresek, bíróságok kiszolgáltatnak rendbontó, lelkészi tekintélyt megtapodni akaró falu kolomposának, az egész testület erkölcsi értékének, tekintélyének megtapodásával. Természetes, hogy mikor a papokat gyűlölők látják, hogy az a papság önmaga alázza meg magát, vagy egymást, számár-talppal hogy ne örülnének, megadni neki a legmegalázóbb rugást!

3. A lelkipásztor legkevésbé sem független sem jobbra, sem balra, sem fel, sem lefelé. És mert nem független, szabad vélemény-nyilvánítás ma már a kálvinista papok részéről is alig halható, mert ha néha-néha igen, annak hátrányos következményei egyben, vagy másban nem maradnak el. A kath. klérus, vagy az államhivatali szervezet, vagy a katonai szubordináció szelleme nyomakodott be a kálvinista egyházba is, a melynek nyomása alatt zúgunk keményen, ha egyforma társaságban érezzük magunkat, de a nyilvánosság előtt alázatos szolgáló vagyunk ugyanannak, vagy azoknak, kikről a legelkeseredettebb elégedetlenséggel beszélünk szür alól.

A prot. lelkésznek legalább is Zakariásnak kellene lennie, a ki felállván a magas helyen, bátran szemébe mondja a népnek az ő bűnét, törvénytapodását, ha mindjárt ott az Ur háza pitvarában agyon köveznék is. (2 Krón. 24. r.) De Náthán, a ki paráznaságáért megfeddi a királyt (2 Sám. 12. r.); Ilyés, a ki megmondja annak, hogy ebek nyalják fel a vérét, (1. Kir. 21. r.) ma nincs még a vagyoniilag független, sőt azzal hatalmas kath. klérusban sem. Óh, az én eszményem Kálvin, a ki kezeivel eltakarja az urvacora szent jegyeit az istentelen libertinusok elől; s még inkább maga az Ur, ki kötélből font ostorral üzi ki isten templomából a latrokat. És

én a mi eleinkkel, börtönben rothadó Harsányi Istvánokkal, gályák evező padjaihoz láncolt magyar prot. hitvallókkal inkább mennék szembe hitemért, vallásomért, az igazság prédikálásáért azokkal a kinokkal, mint lelkemen hordozzam a lelkiismeret békóit, a testi-lelki vakság láncait: lenézést, mellőzést, hidegséget, közönyt, szolgálifüggést, elnyomást: mert ez nekem lelki, erkölcsi halál. Dehát, korunkban arra nincs szükség. E hitben közönyös, nagy lelki tények iránt érzéketlen időkben a martírság nem keltene csudálatot, tiszteletet; a világ fájdalmaival pusztába vonuló János az ő sáska és erdei méz eledelével, teveszőr ruhájával nagyon nevetséges lenne; de gyűlölt bárki is, ha szinte a most lehetséges módon, de annak prófétai vakmerőségével, erejével zengené a megtérés szükségét.

Hanem hát, ne is szóljunk a legmagasabb eszményekről! Mondjunk csak annyit, a mennyi okvetetlen szükséges és elérhető volna.

A prot. egyházak élete a lelkiismereti szabadság; a szabad vizsgálódás (de nemcsak a bibliában istentagadással határos rideg kritikával, hanem az emberi, egyházi, társadalmi és állami életben is) és a vélemény szabad nyilvánítása. Mindezeknek természetes munkásai a lelkipásztorok, az igehirdetők. Minélfogva az ő állásukat úgy kellene az egyházszerzetben körülsáncolni, erkölcsi biztosítékokkal úgy megerősíteni, hogy e hivatásuk teljesítésétől őket földi tekintetek vissza ne riasszák.

Továbbá, mivel a lelkipásztor hivatala azt is hozza magával, hogy gyomláljon, irtogasson, feddőzzék, dorgáljon, a bűnökkel gyülekezetében szembe szálljon; és mivel e hivatala teljesítéseért könnyen gondolhatnak ellene gonoszt és megvernék őt nyelvvel (Jer. 18. 18.): függetlenségre volna szüksége a lelkipásztornak az ő gyülekezetétől a fizetés tekintetében, hogy az a gonosz gondolat és nyelvvel való verés neki ne árt-hasson.

Ihletett időkben bizonyosan kedvesebbek az igehirdetők és szivesebben hallgatottak az evangélium igéi. Mégis, már Pál apóstol érzi, hogy jobb, ha független az igehirdető, jobb éppen magára az ige foganatos voltára. Azt mondja: Szabad a lelkieket vetőnek testi marhát aratni, »de mi nem éltünk e szabadsággal, hanem mindeneket (t. i. nyomorúságot, üldöztetést) eltűrünk, hogy a Krisztus evangéliumának folyását meg ne késlelnénk«. (1. Kor. 9. 12.) Kézi munkával,

sátor-csinálással tartotta fenn magát, éjjel dolgozott szűkös eledelért, mennyit beteg teste megkívánt, csak hogy ne legyen lekötelezve hallgatóinak még azzal a csekély értékű táplálással sem. És mikor független volt mindenektől, akkor volt lelki ereje, megalázkodni mindenk előtt. „Én szabados lévén mindenektől, magamat mindenkinek szolgáljokká tettem». (U. o. 19. v.) Ez így lehet és csak így lehet. A szegény, függésben levő ember, ha egy kis önérzet van benne, a reá nyomuló erkölcsi kényszerre megalázásra lelkében visszahat és látszik dacosnak, elbizakodottnak: sokszor a visszahatás a megalázó törekvésekre félszeg, idétlen módon nyilatkozik meg. De a vagyonával, hatalmával mindenektől független nagy ur könnyen tud leereszkedő, még alázatos is lenni. Lélektani alapja van ennek, a mennyiben amaz érzi, hogy ha engedi magát, az emberek erőszakosságra hajlandó természetete porig alázza, egy udvari bolond, vagy lakáj színvonalára lenyomja; emez pedig tudja, hogy mennél szerényebb, alázatosabb, annál több s igazabb tisztelettel adóznak neki. A római pápa jezsuita (kis anakhronizmus) alázatossággal akkor mondotta magát servus servorum Deinek, mikor a világ feletti uralom már kezei között volt.

Milyen nemes volna a lelkipásztortól és mennyivel megnyugtatóbb éppen a közre nézve az, ha őt nem a világ, hanem ő maga alázza meg magát teljes függetlensége nyugodt, biztos tudatában!

Az élet törvénye.

A mily igaz az, hogy az állati élet küzdelem a létért, szintoly igaz az is, hogy az emberi élet küzdelem és szakadatlan harc, a melyekből származnak a társadalmi együttélés különböző viszonyaiban a kötelességek ama számtalan nemei, a melyek kategorice követelik a teljesítést.

E harc egy láthatatlan erő érverése; e küzdelem egy végetlen fejlődési processzus; ez az élet törvénye.

E törvény oka a növényi és állatvilágot alkotó szerves lények amaz ösztönének, hogy minden egyes lény, bár öntudatlanul, a lehető legtökéletesebb testi orgánizmus elnyerésére törekedjék.

E törvény az erkölcsi világban is törvény. Ez az időknél teljességében mindig, mint erkölcsi hatalom jelenik meg, hogy az öntudatra hivatott társadalmi élet beteges organizmusából a betegség szülő okát eltávolítsa, s azt bármi küzdelmek árán regenerálja.

Ilyen küzdelemnek tekinthetjük a prot. papság anyagi javadalmazására irányuló kérdés megoldásának mozgalmát is; és ha az állam e fontos kérdésnek, tekintettel a püspöki jelentésben és az egyesek részéről

e tárgyban tett törvényjavaslatokra valóban szerencsés szolúcióját adja: abban ama láthatatlan erő önmagát organizáló törvényét kell fölismernünk, a mely kifejlett egyházi jogintézményeinkben anyagi és társadalmi életünk megerősödésére rég érzett hiányok pótlását követeli.

És e követelés nem meddő tusa. Ennek végső eredménye a legkisebb atomok életében is mindig ama láthatatlan erő győzedelme, a mely építő, vagy bomlasztó harcok árán, de mindig igyekszik a részecskéire bomlani törekvő anyagot organizálni s azt magasabb életrendi funkciókra képesíteni.

Ez a láthatatlan erő mozgatja és teszi elevenebbé az emberi élet érlüktetésében is a szellemi erőket; de győzedelme csak ott jut érvényre, a hol az emberi szellem felpezsdülését az önkormányzati életképességek anyagi megerősödése is nyomon követi.

A hol azonban az életképességek akár anyagiakban, akár szellemiekben elernyedtek, ott az élet törvénye csak bomlasztó erővel bír, miként a halál, örök és figyelmeztető betűkkel jelezve a rövidlátó ember előtt, hogy az emberi élet nem öncél, hanem eszköz; hogy az emberiség történetét nem az egyesek önkénye, vagy ha úgy tetszik, önzése alkotja.

A ki tehát az emberiség életfejlődése iránt igazán és komolyan érdeklődik s pláne, ha éppen azt akarja, hogy a vallás-erkölcsi élet a gyakorlatban is elevenebb legyen, annak az emberiség eszményi javai és kötelességei mellett, az anyagi javait és jogait sem szabad egyszerűen ignorálni, vagy éppen álokoskodásokkal bizonyítani, mint teszi azt a papi fizetések ügyéről szóló cikk írója szerint egy kir. táblai bíró, kinek véleménye szerint: »csak a nyomorgó prot. pap képes a máglyára menni;« mintha bizony a vallás-erkölcsi élet a pap anyagi java, kiérdemelt társadalmi állása, szóval, a jól szervezett társadalmi együttélés és közjólét miatt minden becsértékét elveszitené.

Ellenkezőleg. Csak az a lelkes tud igazán lelkesülni a vallás-erkölcsi élet dicsőségeért, és csak az a nemzet tud igazán harcolni a szent szabadság diadaláért, a ki s a mely minél fejlettebb jogintézményekben s organizált társadalmi szervezetekben iparkodik azt biztosítani.

A ki ismeri a mi egyházi életünket, igen jól tudhatja, hogy nekünk csupán kötelességeink vannak, de jogainkat, kedvezményeinket, társadalmi életünket még a városi papok is csak részben, a többiek azonban csak elpirulva, említhetik; már pedig a haladás korát éljük, a melyben a kötelességek és jogok fogalma, az élet anyagi és szellemi ereje a létnek és fenmaradásnak oly elválhatatlan tényezői, mint a mily elválhatatlan élet-tényezők hús, vér, lét és mozgás.

Valamint a talaj, harmat és napsugár, a növényi élet előállításának és fenmaradásának föltétlen tényezői, szintugy az emberi élet anyagi és szellemi ereje, kötelességei és jogai mind megannyi tényezői nemcsak a testi, hanem a szellemi, jelesen a vallás-erkölcsi élet gyakorlati megerősödésének is.

Ezért tartom én a magyar ref. papság ezen most megindult mozgalmát egyikéül a legszükségesebb, legjogosabb és legerőteljesebb mozgalmának.

A ki ezt nem akarja megérteni, a ki azt hiszi,

hogyan az emberiség vallás-erkölcsi életének és a társadalom anyagi megizmosodásának egymáshoz semmi köze, annak az egész élet nem egyéb, mint vagy fixa idea, holott valóban csak eltűnő árnyak, élettelen atomok volnánk, a melyekből a világegyetem örökké élő organizmusát összealkotni, bárminő erő sem volna képes; vagy pedig az egész élet csupán csak az egyéni önzés kielégítése volna; ámde, az ekkint alakult társadalom a szét-húzó törekvések hatalma alatt egyes részeire bomlanék föl, midőn véres harcok iszonya, »bellum omnium contra omnes« lépne a társadalmi magasabb törekvések helyébe; vagy, hogy a felbomlás be ne következzen, a hatalom lenne a jog, a mely az egész társadalom jólétének és boldogságának érdekében legelőbb is az egyéni szabadságot ölné meg s az egyes tagokat az egésznek tenné rabszolgájává, a mit, fájdalom, elég világosan bizonyít a magyar ref. papság jelenlegi szánalmas helyzete. Valóban, a mint egyik egyházi írónk is megjegyzi, mi mai napság nem az evangélium szolgái, de egy modern rabszolgakereskedés cselédei, szomorú áldozatai lettünk.

Ámde, az élet törvénye nem ismer ingadozást: vagy egészen élte, vagy egészen bomlaszt, de morzsalékokon magát nem tengeti.

Mikint a megvénhedett tölgyek nyomán új erdő képződik, megfelelő az új idő követelményeinek, akint az élet örök törvénye, a forrongó eszme és fejlődő törekvés új formákat keres, hogy azokban határozott alakot öltve és megerősödve, az életnek gyakorlati tartalmát és irányt adhasson.

Ha tehát egyesek tán a magyar ref. papság ezen jogos és szükséges mozgalmát elnémitani törekednének is: szól maga az élet törvénye, a mely nem ismer ingadozást, avagy nyugalom. A nyugalom már a halál, és minden elernyedés már a felbomlás felé vezet.

Az élet törvényének e bomlasztó ereje érezhető már a mi egyházi életünkben is; érezhető, hogy az élet örök törvényének, az új eszméknek és fejlődő törekvéseknek itt is új és határozottabb anyagi megerősödésre van szükségük, különben betelik az irás szava: »az új bor szétveti a régi tömlőket«.

Ilyen formán a helyzet tiszta, és felesleges is tán közelebbről fejtegetnem ezen mozgalom jogos és szükséges voltát, avagy kérdésbe hoznom még, hogy mi rongálta meg annyira a mi egyházi, nemzeti Sionunkat, a mely sáncai között a közszabadságnak vérén szerzett kincseit: a vallás-szabadságot és nemzeti függetlenséget oly sokszor s közelebbről is e korszak reakcionárius szelleme ellen még képes volt megvédelmezni, de most már alig képes, organizálni a tömeget és megmozgatni nemesebb szenvedélyeit.

Példákkal is csaknem feleslegesnek tartom illusztrálni a helyzetet, mert az a főnebbiek nyomán is érezhető, de különben is már ismeretesek, s mert a példák, a latin közmondás szerint, nem kedvesek, hanem gyűlöletesek.

Avagy, ki tudná, a többek között, szegyenkezés és elpirulás nélkül fölhozni és nem valóságos rabszolgaság színhelyének tekinteni azt a néhány talpalatnyi földet, a melyen saját kezünk munkája után véres ve-

rejtéssel keressük mindennapi kenyérünket? Lehet-e ily körülmények között az egész társadalom előbbviteléről, önzetlen szolgálatáról szó? Oh, bizony, ily körülmények között az evangéliumi eszme: kultúra, szellemi műveltség, magasabb erkölcsi tökély előbbviteléről előbb-utóbb már alig beszélhetünk, mert a rabszolgaság nem ismerheti ezeket!

Tény, hogy a talaj süppedékes, a melyen állunk, és nem a forrás zavaros és sem nem a cél, a melyért a ref. papság e mozgalma megindult. A feladat, a melyet a gondviselés reánk bízott, nemes és dicső, de az eredmény, küzdőink, nagyjaink önzetlenségétől és kitartásától függ.

Mi csak figyelmeztető, biztató és kérő szavunkat küldhetjük feléjük, jelezve, hogy az élet törvényének nincsen a habozásra sem ideje, sem oka; sőt annak ereje az életképességek hiányában, a teljes felbomlásra vezet, holott a visszafejlődés penészgombái árasztják el e hazának legszebb részeit, a szabadságnak minden virágát.

Minden eszmének szüksége van látható hüvelyre, minden dogmához templom kell: magam is igyekszem, ezen igazságnak eleget tenni; és ha csak egy porszemnyivel is a megindult mozgalomhoz csatlakozva, nézetemnek alakot adni.

A papi fizetések rendezéséről szóló közelebbről megjelent cikkek írói közül, a jul. 15-ki cikk írójával egyetértve, a 800 frtos minimum valóban csak oly ideiglenes jellegű intézkedésnek tekinthető, a melyet nyomon kell, hogy kövessen a papi fizetések végleges rendezése; de nagy kérdés, hogy az állam minő megoldással járul hozzá, mert a püspöki jelentés egyik passzusa szerint: kormányunk a magyar ref. papság anyagi javadalmazásának kérdését fölvetette programjába és ígéretet is tett, de »tekintettel pénzügyi súlyos helyzetére«.

E nemzet vagyoni és erkölcsi értékének megvédésével, azt hiszem, követelő éppen nem leszek, sőt az lehet a legcsekélyebb, mit elvárhat egyházunk papsága, hogy az állam az elveszett házassági törvényszéki s egyéb megcsappant stólaris jövedelmek részben való kárpótlására, mint minden tisztviselőjét, úgy a magyar ref. egyház papjait is, kik szintén e nemzet és állam érdekeit szolgálják, vasúti kedvezményes jegyekben részesítse.

Tudvalevő, hogy az egyházpolitikai törvények által beállott új helyzet sokkal nagyobb mozgalmat, sokkal több anyagi és szellemi erőt követel lelkészeinktől, mint eddig: azt a kapcsolatot, a mely voltaképpen feant kellene, hogy álljon a lelkész és hívei között, szorosabbá kell tenni. Ez pedig a »kopott« kepeknek pénzfizetéssé változtatása mellett, még úgy lenne kivihető, ha lelkészeink gyakoribb összejöveteleikkel úgy önmaguk, mint híveik között nemcsak szerveznék minden oldalon a hit és szabadság őrségét, de le is kötnék minél inkább a közérdeklődést, hogy minél inkább fölébredjen a közszellemben a vallásosság, és hazafiaság igaz értelme, a teremtő erő és az alkotás ambíciója.

Ezekben segítségül szolgáljanak a vasúti kedvezményes jegyek.

És az állam e kedvezményt nem is tekinthetné

egyenes kiadásnak; sőt a mennyit könnyitene ezzel a papság helyzetén, ugyanannyit könnyitene saját anyagi és szellemi erején is, mert ezzel is csak érdekközösséggé tömörítene a társadalmi erőket és csomókba kötné a közélet feladatainak szétágazó irányzatait, s minél inkább sikerülne ez, annál nagyobb mozgalmat idézne elő minden vonalon s így nem hogy veszítene, sőt alkalmas új anyagi és szellemi kárpótlást nyerne és vinne bele a közélet holt matériájába.

A kepe pénzfizetéssé változtatásának elég garanciája püspökünknek a most tartott kerületi közgyűlésen elhangzott jelentése, a mely végeredményében úgy is, vagy a kötelező orsz. törvény alkalmazásával, teljes megnyugvásunkra szolgálhat.

Ámde, fogalmam sem lehet, hogy az állam a püspöki jelentésben jelzett súlyos pénzügyi helyzetére való tekintettel, minő foku javadalmazást fog megállapítani a magyar ref. papság számára; ezért nézetemnek számokban való megjelölésére nem is szoritkozhatom, hanem alkotmányunk megvédése, anyagi érdekeink előmozdítása és jogaink független gyakorlása mellett, nézetemet összefoglalva, röviden a következőkben adom elő.

1. Vétessék föl kormányunk programjába a fölvett kérdések mellé még a magyar ref. egyház papságának vasúti kedvezményes jegyekben való részesítése.

2. Tekintettel a paphiányra, a magas készülségre, társadalmi állásra, tehetségre és munka-felosztásra, a 800 frtos minimum csak egyoldalu megoldás; biztosítsák tehát a magyar ref. papság számára olyan foku anyagi jóllét, mint az állam bármely egyenlő képzettségű és egyenrangú tisztviselőjének, hogy ne lenne többé megszegyenítve sem az egyház méltósága, sem annak szolgálója, hanem biztosítsák számukra olyan helyzet, a mely a változott körülmények szerint minden visszasságot és megaláztatást megszüntetne. Ezt követeli maga az élet törvénye is; különben betelik az irás szava: »az új bor szétveti a régi tömlőket«.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1897. július 29—31.

(Vége.)

Székely-udvarhelyi egyházközségünk indokolt kérésére megengedte Ig. Tanácsunk, a főt. egyházkerületi közgyűlés jóváhagyásától föltételezetten, hogy két adóssal szemben fennálló, de felhajthatatlanná vált 243 frt. 12 kr. tőke, és felgyült kamat-követelés töröltessék; egyúttal figyelmeztettetett azonban az egyházközség, hogy jövőre nagyobb szigorral járjon el mindennemű követelésének fölhajtása körül.

Az egyházkerületi közalap tulajdonát képező »Törökfő« szálloda bérlőjének kérésére, a laküresedés címen visszatérített 18 frt. 89 kr. adó részére kiadatni rendeltetett.

Ezek után a kolozsvári kollégium előljáróságának a folyó évre nyert 4000 frt. államségély fölhasználására vonatkozó határozata tárgyalatott, mely szerint, a miniszteri rendelkezésnek megfelelően, az a tanári fizetések gyarapítására, és tanszerek beszerzésére fog fölhasználni. Helyeslő tudomásul vette Ig. Tanácsunk e hatá-

rozatból az előljáróság ama tervét, hogy a tanári fizetések emelését nem fizetési fokozatok által, hanem a szolgálati korpótlékoknak 100 frtról 200 frtra való emelésével kívánja eszközölni, de nem helyeselhetette Ig. Tanácsunk amaz eljárást, hogy az idei fizetés-emelések csak júliustól kezdve számittassanak, minthogy az említett 4000 frt. e polgári évre van megszavazva, s abból valamely maradvány-összegnek a jövő évre leendő átvittele elszámolási bonyodalmakat okozna. Ezért ajánlotta Ig. Tanácsunk, hogy a kiegészítések f. évi január hó 1-től eszközöltessenek s egyúttal fölhivta az előljáróságot annak bejelentésére, hogy az ezen felül fenmaradó összeget miképpen fogja fölhasználni, valamint hogy a bővebben javadalmazott mértani és szabadkézi rajz szakcsoportra kit szándékozik ideiglenesen alkalmazni.

Maros-vásárhelyi egyházközségünk főgondnokának bekért jelentéséből sajnálattal győződött meg Ig. Tanácsunk arról, hogy a Makariás-féle bérház újraépítése körül a szabálytalanságok egész sorozata követtetett el az azt intéző előljárók által, de a bevégzett tények előtt meghajolva Ig. Tanácsunk, ez alkalommal még tudomásul vette az építkezés megtörténtét s az arra vonatkozó elszámolást, szigoruan figyelmeztetve az egyházat, hogy aggasztóan megingott vagyoni viszonyainak rendezése érdekében erélyesen munkálkodjék.

Dr. Kádár János, s.-titkár aa. indokolt kérésére, négy heti szabadságidő engedélyeztetett, a megkezdési idő meghatározása azonban az elnökségre bízott.

Végül, főt. püspök aa. előterjesztése alapján, elhatározta Ig. Tanácsunk, hogy az egyházkerületi Szeretetház építését, a most sokkal előnyösebben ajánlkozó Cakó Lajos, építésznek vállalatba adja, 33,200 frtnyi átalányösszegben, melyért nevezett vállalkozó, a mindkétnemű árvák felvétele folytán, sokban módosított, és kibővített terv szerint fogja az épületet, teljes berendezéssel együtt, elkészíteni. Az építettő bizottság tagjaiul, főt. püspök aa. elnökle alatt, Dr. Vályi Gábor, Kenessey Béla, Dávid Antal, Gyarmathy Miklós és Márkus János aai. kérettek föl; ellenőrző mérnöknek pedig, 500 frt. tiszteletdíj mellett, Debreceni Balázs, mérnök aa. alkalmaztatott.

Ezzel kapcsolatosan, tárgyalattak amaz ajánlatok is, melyek a Szeretetház javára rendezett sorsjáték sorsjegyeinek átvétele és értékesítése tárgyában beérkeztek, melyek közül azonban csak a Bartha Béla, budapesti ajánlkozó volt figyelembe vehető, mivel kellő biztosítékok mellett, meg is kötöttetett a szerződés, ötven százalékos jutalék, és a költségek fele részének kikötése mellett.

Több tárgy nem lévén, elnök aa. az ülést bezárta.

r. s.

Az egyházmegyéből.

A görgényi egyházmegyéből.

Folyó évi aug. 15-én lélekemelő ünnepély volt az egyházmegye legkeletibb s legkitettebb pontján, O-Topicán, hol az egyháznak ujonnan épített szép temploma felavatását akkor végezte főt. püspökünk.

A csak néhány éve szervezett o-toplicai körlelkésztség csaknem 100 kilométer hosszúságban a Szászrégen—Borszék felé vezető festői szép, sziklás szoros ut mentén nem

csak a ref. egyház szétszort tagjait gyűjti össze s élteti, hanem ezen körlelkézség a magyarságnak is hatalmas fentartó intézménye már most is, s leendő még inkább a jövőben; egyedül gyűjtve össze kebelében a tiszta magyar elemet a hatalmas s minden tekintetben az állapotokra nehezede oláhság közül, és hirdetve a magyar szót, mely itt csak kevesek ajkán hangzik s az is csak a szükség által kényszerítve. Kettős fontosságú tehát e körlelkézségünk fennállása s azon tény is, hogy e körlelkézség központja O-Toplicán, a havasi élet s ennek főtényezője, a tutajkereskedésnek is felső központján helyeztetett el. E központ már a közel jövőben a szászrégen-gyergyói vasut kiépítésével nagy forgalmu hely lesz, úgy be az ország, mint ki Románia felé s hiveink száma is meg fog akkor szaporodni, nem csak itt, hanem az egész vonalon, szükség tehát, hogy ezen körlelkézség erős legyen, erősítsék, hogy megállhasson ezen ponton s felvehesse a versenyt a már régi s erős egyházak mellett. Nagy a mi elismerésünk a főt. püspök ur iránt nemcsak egyházunk, hanem a magyarság érdekeit tekintve is, hogy felismervén e hely fontosságát, megalakította s azóta nem lankodó érdeklődéssel kíséri ezen körlelkézség fejlődését s tesz meg mindent maig is megerősítése s fentartása érdekében.

A mult s jelen évben épült fel a templom, mert ott ref. templom soha sem volt, vásároltatott a papi telek s építettett a mellék-épületekkel ellátott diszes papi lakás s mindez hirtelen, csak a főt. püspök ur s a buzgó, e pontra kiválóan alkalmas körlelkész afa. Pál Károly tudnák megmondani: miként és miből? E hatalmas szervező munka nagy és diszes ünnepe volt a templom-avatás, mely eredményeiben nagy hatással volt úgy a hivek önértetének, buzgóságának emelésére, valamint a más felekezetiek kevélységének megtörésére.

Az ünnepély ilyen sorrendben folyt le: már azelőtt való napon expedicio számban menő egy napi utazás után érkezünk meg kocsikon O-Toplicára alulról az egyházmegyéből: Tavasz József, esperes, Szabolcska Mihály, Jánosi Béla, ifj. Kiss Lajos és Lénárd József, lelkészek, Kiss József tanító s néhány érdeklődő; az nap jött a közeli borszék fürdőről főt. Szász Domokos püspök ur szép társaságban: id. Éltető Albert, egyh. megyei gondnok, ifj. Éltető Albert, egyh. megyei képviselő, Nagy Károly, theol. tanár, Bedőházy János, gimnaziumi tanár, Szász Károly, volt országyűlési képviselő, Urmánci Jeromos és István, helybeli rom. kath. nagybirtokosok, Dobál Antal, kolozsvári ügyvéd s számos érdeklődő. Fél tíz óraker harangszó mellett vult be a papi háztól a főt. püspök ur a jelenlevő papok, egyházmegyei s egyházi előjáróság és számos jelenlevő sorfalai között, az ajtóban a körlelkész által üdvözölve, a szép új templomba, hol is egy ez alkalomra nagy részben rom. kath. vallású hivekből alakult dalkar szép éneke s a főt. püspök ur által ez alkalomból a toplicai ref. templom számára ajándékozott »harmonium« hangjai mellett foglalt helyet a diszes és előkelő közönség, mely a templom padjait, és közöket szépen megtöltötte s még az ajtó előtt is sokan szorongtak.

Az ének vége után, a főt. püspök ur állott a szószékre s elhangzott a felavató ima az Isten dicsőségére s az emberek hitének megsokasítására. Közének után, Tavasz József, esperes mondott nagyszabású és hatásos alkalmi beszédet, II. Mózes 3, 5 szentlecke alapján, a kálvinizmus és a hazaszeretet szent helyének nyilvánítván ez új templomot. Ezután Jánosi Béla keresztelt két kis gyermeket, gyönyörű s az egész gyülekezetet meglepő beszéd kíséretében. Keresztelés után, Szabolcska Mihály költői szárnyalású beszédben, hol a Krisztus halálának fontosságát, áldozatának nagyságát emelvén ki, hív meg az ur asztalához s az ott megjelent hiveknek ifj. Kiss Lajos közreműködésével, kiosztja az urvacsorát; a hivek után a papoknak oszt urvacsorát a főt. püspök ur. Az urvacsora-osztáshoz a kegyszereket nagymélt. br. Kemény Kálmáné ő kegyelmessége küldte nagy értékű darabokban ez alkalomra családi kincsei közül; a kegyel-

mes asszony ugyanis megígérte volt, hogy az új o-toplicai egyházat ellátja kegyszerekkel, de azok mostanra el nem készülhetvén, sajátjából küldött antik családi készletet. Pál Károly, körlelkész olvasta fel ezután a körlelkézség megalapításának s a templom építésének történetét. Végre pedig a főt. püspök ur kérte isten áldását a hivekre, a gyülekezetre, az egyházra, felekezetekre, a királyra és hazára, s ezzel a templomi istentisztelet véget érve, a himnusz hangjai között vonult ki a közönség lelkében, szívében megújítva, a templomból.

Templomozás után, a főt. püspök ur a papi háznál az egyházmegye papjainak jelenlevő tagjait, gondnok s esperes vezetése alatt, és a toplicai körlelkézség presbiteriumainak küldöttségét lelkész vezetése alatt fogadta.

Délután két óraker egyik vendéglőben aztán lakomára gyűlt össze minden résztvevő, melyen kedélyes hangulatban fejeztetett be az ünnepély szives áldomásokban. A lakoma négy óra után, főt. püspök ur távozásával ért véget; a főt. püspök ur társasága által kísértetve, még az nap visszament Borszékre. A többi összegyűlt érdeklődő s résztvevő azon nap s a következőn távozott el, magával vivén egy szép, lélekemelő ünnepély kedves emlékét; az otthon maradtak pedig gazdagabbak lettek lélekben a hallottak s látottak által, erőt merítvén az isten segedelme s az összegyűlt hivek szeretetéből.

Legyen isten segedelme ez új egyházon s hivein, hogy virágozzék az idők végeig. Ifj. Kiss Lajos.

Különfélék.

— Augusztusi pályacikkeink a következők:

A lelkipásztorságról. Pogány határozat. Az élet törvénye.

Szívesen kérjük olvasóinkat, hogy e dolgozatok valamelyikére szavazatukat szeptember 10-ig beküldeni sziveskedjenek. Mentől nagyobb lesz az érdeklődés, annál nagyobb a megtiszteltetés a szerzőkre, és annál nagyobb lesz a mi örömünk.

— Az ev. ref. theologiai fakultáson a jövő

1897—98-ik tanévre a fölvételt a tanári kar f. hó 21-én tartott gyűlésén ejtette meg. Összesen jelentkezett theologus 37, és pedig a régiek közül 18, míg az első évre 19, köztük a Királyhágon tulról hat; bölcsészethallgató tanárjelölt 60, együtt 97. A fakultás előjáróságának határozatából a theologusok mindnyájan ingyenesen vétettek fel. A bölcsészethallgatók közül a vallás és közoktatásügyi kormány által engedélyezett 18 ingyenes helyre a tanári kar 18 ifjura nézve tett javaslatot; 100 frtos kedvezményes díjra felvett 20 ifjút, míg 150 frt. díj mellett 10-et. Összesen tehát 86 ifjút: 37 theologust és 49 bölcsészethallgatót. Hely szűke miatt 11 ifjút volt kénytelen kérvényével visszautasítani. A theologiai alapvizsgák és lelkészképző vizsgák szept. 8—10. napjain lesznek. A konviktus szept. 7-én nyílik meg s ugyane naptól kezdődnek a beiratások is.

— **Kerekes József, kir. tanácsos**, nyugalmazott kir. tanfelügyelő, a szilágy-szolnoki egyházmegye részéről hosszú idöken keresztül egyházkerületi képviselő, volt 48-as honvédhadnagy folyó hó 20-án, életének 68 ik évében meghalt. Rokonszenyünk, szeretetünk, szívünk sehogy sem akar beletörödni, hogy azt a mindenki tisztelésében és nagyrabecsülő szeretetében állott derék embert elvesztettük. Higgadt gondolkozása, bizalom-gerjesztő nyíltsága, egyszerű természetessége, jellemének puritán megbízhatósága sokáig fogják éreztetvé tenni hiányát, és sokáig fentartják emlékezetét. Vele a jók java ritkult meg sorainkban. Gyászoló családjá találjon vigasztalást mindnyájunk öszinte részvételében; és hogy kedvesük sirja felett ott viraszt minden jók kegyelete.

— **Mértan. Kézikönyv és példatár gimnáziumok** felsőbb osztályai számára. Irta dr. Sárkány Lajos, gimn. tanár. Kolozsvár. Megrendelhető a szerzőnél. Szakértők nem vagyunk; de ismerve dr. Sárkány Lajos lelkiismeretes buzgóságát, tudását, az aprólékosságig kiterjedő skrupulózus voltát, meg vagyunk győződve, hogy egy igen hasznos kézi-

könyvvél gazdagodott tankönyv-irodalmunk, és örömmel és büszkeséggel regisztráljuk, hogy egyházkerületünk tanári kara oly ténnyé lépett, melyen igen sok dicsőséget szerezhet, és igen sok hasznot hajthat. Reméljük és elvárjuk, hogy kollégiumainkban már a megnyilandó tanévben, mint tankönyv bevételük, ezzel honorálván a derék szerző nemes törekvését.

— „Keresztyén“ cím alatt minden hó elsején megjelenő lapocskánk kompromittálja a magyar kalvinizmust már hat év óta. a melynek szerkesztője a vallásos rajongásban szenvedő Szalay József, nagybecskereki pap, részvétünkre legméltóbb alakja annak a boszorkány-konyhának, mely a Krisztus vérében mosdik, a szeplő nélküli bárány verének hatása alatt forgatja szemeit, és bolondítja a világot. Legközelebbi számában a következő deliriumát bocsátja világgá: »Két irodalmi irány van, mint olvasóink tudják, a magyar protestáns egyházban, és e két irány tollvivői néha kemény harcba csapnak össze. Egyik irány a felelet, élőhitű evangéliumi irány, melynek szövevényei a meg nem tértektől megtérést, az alvóitól feleledést, a feleledettől pedig több hitet, több szeretetet, és több munkásságot követelnek. Jelszava ez iránynak: csak többre, csak többre, mindig többre-többre. A másik irány, az a jelen állapotokkal megelégedettek pártja. Szerintük az emberek olyan jók, hogy megtérés általi megjobbulásra nincs szükségük, és oly ébrenlevők, hogy felébresztésre nincs szükség. És annyi hit, szeretet, isten országa érdekében való munkálkodás van, hogy már több nem is kell. Ennek a két iránynak képviselői egy kis erős tollharcot vívtak legközelebb s legjobban kiélestedt a harc Erdélyben, a hol addig ment a dolog, hogy Szász Domokos püspököt kérték fel bírónak. És a felkért bírót felelt. És feleletével teljesen az evangéliumi irány mellett foglalt állást. Nagy dolog ez, és isten országa terjedése érdekében nagy örömmel fogadandó minden igaz hív keresztyén által, mikor egy ilyen tevékeny, nagy tudományu, és isten országa terjedése érdekében nagy lélekkel buzgó püspök az élőhitű keresztyén irányt nyílt hívének s ennek terjesztői barátjának vallja magát. Dicsérjük ezért jó Istent minden hív keresztyének.« Eddig az a fanatikus badarság, mely rögeszméjében elvakultan, se lát, se hall, csak

örjög. Sem erdélyi ev. ref. egyházkerületünknek, mely Európában a legelső, tán egyetlen, mely legtisztábban tartotta meg és védelmezte a protestáns világszabadságot, a lelkiismeretbeli szabadságot, sem mostani püspökének, Szász Domokosnak nincs szüksége a mi védelmünkre; de az ellen határozottan tiltakozunk, hogy hazugságokkal töltsék be a világot. Hogy Szász Domokos, püspök ur hogyan gondolkozik, azt sejtetni engedte abban a magán-levelemben, melyet e lapok szerkesztőjéhez intézett ez ügyben, és a mely megolvasható e lapok 28-ik számában; ám, e tekintetben, ez idő szerint még magánügye, de bírónak senki fel nem hívta, úgy hisszük, ő maga sem fogadta volna el. Ez a dolog más fórum elé tartozik. De, hogy az erdélyi ev. ref. egyházkerület és annak ma élő papsága nincs a »futkározó szemforgatók« pártján, azt a maga idejében be fogja bizonyítani. Majd meglátják. A mi egyházkerületünk a teremtés stádiumában áll. A teremtés magával hozta a gyomot is, de az újbor kiveti magából a seprőt, és nem sokára élvezhető lesz arany nedve annak a szőlőtökének, melyet a mi lelkesedésünk ültetett, s megironthatni nem fog még az alszenteskedés sem, mert élete örök törvény, örök fejlődés, örök eszme. Hozzána!

— **Biharmegyében, a bojti ev. ref. egyház pályázatát hirdető leány-tanítói állomására a következő fizetésre:** természetben való szép lakás, melyben van két szép padlós szoba, egy előszoba, konyha, kamara és pince. Egy, mintegy két vékás konyhakert egyharmad részének használata. 554 frt. 80 krajcár évi fizetés, mely áll 114 frt. készpénzből, szántóföldek, kaszálók, legelők, és tandíjakból. Köteles, hat osztályt vezetni. Orgonázni tudók előnnyel bírnak. Pályázatok augusztus 28-ig az ev. ref. lelkészi hivatalhoz küldendők. Bojt, 1897. aug. 16. Csillag Lajos, ev. ref. lelkész, iskolaszéki elnök.

Szerkesztői nyíltposta.

— **Temetésen.** Nemes érzelemből fakadt tiszteletre méltó, kegyeletes visszaemlékezés: de lapunk nem örömet közöl költeményeket, ha csak valamelyes kiváló alkalom, vagy a mi belső becse nem ajánlja.

— **F. Gy. Zabolá.** A jövő számban.

HIVATALOS RÉSZ.

3509—1897.

KÖRLEVÉL,

Valamennyi erdélyi ev. ref. kollégium méltóságos t. Elöljáróságának.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter f. évi aug. 7-én 49.614. sz. alatt kelt intézményében arról értesít, hogy a nagy-enyedi főgimnáziumnál f. évi szeptember hó 7-én megtartandó javító érettségi vizsgálatokhoz, az 1883. évi XXX. t. c. 23-ik §-ából kifolyólag Dr. Ballagi Aladár, budapesti egyetemi ny. r. tanárt küldötte ki kormányképviselőül.

Kolozsvártt, 1897. augusztus 20-án.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Vályi Gábor,
elnök-helyettes.

607—1897.

MEGHÍVÓ.

A deési ev. ref. egyházmegye közgyűlésének m. t. tagjait, f. év szeptember hó 26-án Deesen, a szokott tanácskozási teremben, d. e. 9 órakor kezdődő közgyűlésre tisztelettel meghívom.

Tárgyai: Esperesi jelentés; főjegyző előterjesztése az egyházmegyei tanács működéséről; egyházmegyei pénztárnok és számvevő jelentése; egyházmegyei özvegy-árvai pénztár megvizsgálása; országos közalap kezelő múlt évi számadását, s a jelen évi bevallást felülvizsgáló bizottságnak jelentése; tanügyi előadó jelentése; továbbá főjegyző, aljegyző, direktor, számvevő, egyházmegyei pénztárnok, tanügyi előadó, két világi tanácsbíró, egy egyházi, egy világi köztörvény-széki bíró, s országos közalap-kezelő választása; leiratok, headandó kérelmek, indítványok.

A közgyűlés alkalmával tartandó isteni tiszteletlen való szolgálatra t. Hatházi Ferenc, kidei körlelkész afa. kére-tett föl.

Szeptember 25-én d. u. 3 órakor egyházmegyei tanács-ülés tartatik.

A deési ev. ref. egyházmegye esperesi hivatalától.

S. M. Berkeszen 1897. aug. 16-án.

Pap István,
ev. ref. esperes.

127—1897.

PÁLYÁZAT HELYETTES-TANÁRI ÁLLÁSRA.

Az államilag segélyezett sepsi-szentgyörgyi ev. ref. Székely-Mikó-kollégium főgimnáziumánál a természetrajz-földrajzi tanszékre ideiglenes minőségben az 1897—98-ik iskolai évre 800 frt. javadalmazással egy helyettes-tanár fog alkalmaztatni.

Pályázni óhajtok felhivatnak, hogy életkorukat, vallásukat, képesittségüket és védkötelezettségüket igazoló okmányokkal fölszerelt folyamodványukat a sepsi-szentgyörgyi ev. ref. Székely-Mikó-kollégium előjáróságához 1897. szept. 20-ig küldjék be. Csak ev. ref. vallásu folyamodók kérései vétetnek figyelembe.)

Az alkalmazott tanár állását 1897. október hó 1-én köteles elfoglalni.

A Székely-Mikó-kollégium előjáróságának 1897. máj. 9-ki üléséből

Péter Mózes,
jegyző.

Bodor Tivadar,
főgondnok.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.